

અથ શ્રી  
સુરખાહરણ

રચનાર.

વ્યાસજી વિરભટ ભગવાનજી ભટ.

મુ. જુરાનપુર.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્તા.

હરગોવનદાસ હરજીવનદાસ જીકસેલર.

૩૦૩૫, પાનદાર નાકા-અમદાવાદ.

( પ્રસિદ્ધ કર્તાએ સર્વ હક પોતાને સ્વાધિન રાખ્યા છે. )

અમદાવાદ-શાહાપુર વનમાળી વાંકાની ચોળમાં પટેલ હરીભાઈ  
દલપતરામે પોતાના " અ-ચોદય " ગ્રંથમાં છાપ્યું.

આવૃત્તિ ૨ જી.

પ્રથ ૨૦૦૦

સંવત ૧૯૮૧

સને ૧૯૨૪

કીંમત રૂ. ૦-૮-૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય  
અમદાવાદ  
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ  
૧૯૫૬

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ ]

અનુક્રમાંક ૧૧૬૫૮- વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ૨૩૨૫૧૨૯૧

વિષય ૬-૩

८८५



# સુરેખાહરણ.

કડવું ૧ છું—રાગ કેદારો.

પ્રથમ વર્ણવું શંભુ મુતને, ભાવ ધરી તે મન; તે તણી કૃપાયે કરીને,  
ઉપજે બુધ પાવન. ૧ તે તણા પદ કમલ વંદી, ગાઉં ગુણુ ગોવિંદ; સાદ્ય  
કરો સુધબુધના સ્વામી, ઉપજે મન આનંદ. ૨ માન ભાવે મુની મ્હોટા  
પડીત, વંદુ તેના ચરણ; તેની કૃપાએ વર્ણવીને, કહું સુરેખા હરણ ૩  
શ્રી ગુરૂના ચરણપદને, વંદુ નામી શીશ; સાવધ થઈ શ્રીતા સાંતાળજે,  
કૃપા કરો જગદીશ. ૪ બ્રહ્મકુમારી સમરૂં જેનો, આરાસુરમાં વાસ; કૃષ્ણ  
કથા પાવન જશ કહેવા, આપો બુદ્ધિ પકાશ. ૫ મેરૂ ઉપર બેઠી મહા-  
માયા, દઢ આસન ત્યાં વાળી; વરસ સોળ શત્રુગાર પૂરણ, દાસે અબળા  
બાળી. ૬ માન સરોવરમાં મહમાતી, ચોસઠ બેગળી ટેળે મળી; સરવે  
જેબનમાં મહમાતી, ઉઠો ઉઠો મુખ બોલી. ૭ જુજવાં રૂપ ધર્યાં જુગઢંબા,  
રહી નવખડમાં બ્યાપી; મોટા મોટા જડમૂઢ હતા, તે તણાં જડમુળ કાપી.  
૮ તેમ મુજ સામું જુવો, હું છું દુગ્ધનતી સૂઢ; તારાં પદ કમલને વંદી,  
ગાઉં ગરૂડારૂઢ. ૯ હે જનુની જગત અબા, પુરો મનની આશ; તણ  
વીસ ને ચાર સંગાયે, આરાસુરમાં વાસ. ૧૦ તું તારા તું તોતળા, તું  
ત્રિપુરાસુંદરી; જે જન તારે ચરણે આવ, તે મુખમાં રહે ઠરી. ૧૧ તું  
હિંગળાજ તું હરસિંધ બહુચરી, નમર કોટની રાણી; સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળ  
વિષે, તું રાણીને તું ઠકરાણી. ૧૨ તારૂં વર્ણન હું પેરે કીજે, રસના છે  
મુખ એક; મંદમતી બહુ હું છું માતા, જાણું ન કંઈ વીવેક. ૧૩ અવિ-  
અળ મતી આપો આવી, મુને તારો આધાર; શુદ્ધ વચન મુજે નહીં  
મુજને, માતા કરજે સાદ્ય. ૧૪ માન ભાવ કવિ મ્હોટા પડિત, સાધુ શિરો-  
મણ સંત; વિપ્ર વિરંચી રાખ્યો, થાજે કરૂણાવંત. ૧૫ નમસ્કાર નરસે  
મેતાને, પ્રથમ નામું શીરા; સુરદાસ પાવન પ્રેમાનંદ જેમ, મુજ પર ન  
કરશેો રીસ. ૧૬ મિરાંબાઈ નામદેવને નમું, વંદુ તેના ચર્ણ; પેર પેરની  
બાત અનુપમ, કહું સુરેખાહરણ. ૧૭ વાસ કરો રસના વિષે, દેવી દુર

કેરો વીધન; તુજ કૃપાથે કહી કહું છતિહાસ કથા પાવન. ૧૮ શ્રીતાને આનંદ ઉપજે, વક્તાને સુખકાંરી; એક વાર કહો હરિ સર્વથા, પછી કથા કહું વિસ્તારી. ૧૯ પાંડુ તણે સુત અરજીન કહીયે, તેહ તણે અશ્વીમન, તેહ તણે સુત પરીક્ષીત, તેનો જન્મેજય રાજન. ૨૦ તે રાજાએ પ્રશ્ન પૂછ્યો, ભાવ ધરીને જોહ; તે કથા મુજને સંભળાવો, તો ભાગે મન સદેહ. ૨૧ સુરેખા અભિધાન અનુપમ, કોણ તણી તે તન; કોણે હરણ કહું કન્યાનું, તે સંભળાવો મુન્ય. ૨૨ વૈશમપાવન એણીપેર બોલ્યા, મુણ જન્મેજય રાય; નામ ધમ કહું કન્યાનું, સાંભળ તે મહીમાય. ૨૩ ઉદ્રિ-પ્રસ્થમાં પાંચે પાંડવ, ધરમ તણે અવતાર; અરજીન શ્વીમ નીકુળ સહદેવ, બેઠા સભા મોઝાર. ૨૪ શ્વીમ દ્રોણ કૃષ્ણ દ્રુપદ, ધૃષ્ટદ્યુમ્ન બળવંત; સાત ક્ષોણી સૈન્ય રાયને, બીજા જોદ્ધ અનંત. ૨૫ કનકાસન બેઠા મહારાજ, રાય યુધિષ્ઠિર જોહ; ભરી સભામાં પાંડુ પુત્રની, માને મન સદેહ ૨૬ દેશ દેશના ભુપતિ આવી, અરણે નભાવે શીશ; બાંધવ સર્વ સંગાથે બેઠા, તે છે પૃથ્વીના ઇશ. ૨૭ ગડગડે નિશાન ધજા ફડફડે, રામ રંગ બહુ ભાત; રંગ મંડપમાં સહુ કોઈ બેઠા, તે પાંડવ કેરો સાથ. ૨૮ તેણે સમે બંદીજનઆઠ્યા, આણી મન આલહાદ; ધન્ય ધન્ય રાય યુધિષ્ઠિર તુજને, દીધા આશીરવાદ. ૨૯ હઠ અશિષ સભામાં બેઠા, અરણને વળી ભાટ; આહરમાન દીધાં રાજાથે, ભાગવા મન ઉઘાટ ૩૦ તેણે સમે રાજાને બોળે અરજીન કેરો તન, નામ અભિમન સરવે જાણે, મુંદર રૂપ રતન. ૩૧ વરસ આઠ નવમાં કોમળ રૂપ, સુભદ્રાનો તન; એવો કુંવર બેઠો નિરખ્યો, રાય તણે ઉછરંગ. ૩૨ નગર કારિકાં કેરો વાસ્તી, ભાટ તણે અવતાર; તેણે સમે રાજાને પુછે, આ કોનો કુમાર. ૩૩ કામકળા ગુણ લક્ષણ પુરણ, સામુદ્રિક એજાણ; સરવ અગ બેતાં કુંવરનું, કેમ કહીએ વખાણ. ૩૪ કોણ દેશની કન્યા પરણ્યો, કયાં વસીયો એ બાળ; તે સમે ભાટે એમ પૂછ્યું, સાચું કહો ભુવાળ. ૩૫ એણું મુણીને બોલીયા ત્યાં, રાય યુધિષ્ઠિર વાણ; અરજીન સુત એ પુત્ર અમારો, છે મુજ વક્તાભ પ્રાણ. ૩૬ સુભક્ષા તન શે નવ જાણો, કૃષ્ણ તણે ભાણેજ; એને મુખે શોભા શ્રીહરીની, સોળ કળાનું તેજ. ૩૭ આજ લગી વર એ મધી પરણ્યો, રૂપ તણે અવતાર; એને જોમ કન્યા કયાં મલરી, હરવો કોણ

મકાર. ૩૮ એવાં વચન સુષ્ણી ભાટ બોલ્યા, સાંભળ તું ભુખાળ; એ વર સરખી કન્યા જોઈ છે, તે કહું તમને ભાળ. ૩૯ શ્રીમાન દારામતી અનુ-  
પમ, જીવન જમદાર; તે તણે વડ આંધવ કહીયે, શેશનાગ અવતાર. ૪૦ તે તણે ધેર કન્યા ઉત્તમ, નામ સુરેખા પ્રેમ; અભિમન્યુ સરખી છે તે સ્વામી, સાંભળો રાજ ધરમ. ૪૧ રેવંતરાય તણી જે પુત્રી, નામ રેવતી સોહ; તે તણી તનયા એ સુંદર, જોતાં મનડું મોહ. ૪૨ એકું સાંભળી વિરમય પામ્યા, ધરમનો અવતાર; બળીભદ્રની ભગની કહાવે, અરજીન કેરી નાર. ૪૩ તે ભાણેજ વરે કેમ કન્યા, માતુલ પક્ષે જોહ; કરજું એતો ના ધો, સર્વાથા મન સંદેહ. ૪૪ એકું સુષ્ણીને ભાટ બોલ્યા, સુણો ધરમ સજન; મામા કેરી પુત્રી પરણે, ભગની સુત નિરવાણ. ૪૫ રઘુવેદમાં એમ કહે છે, આશ્યો આવે પંથ; તે માટે સંદેહ ન આણો, સાંભળો કરૂણા-  
વાંત. ૪૬ અમો ત્યાં જઈને માગું કીજે, દારામતી સસ્થાન; કરી વાત સમજાવું હજાર, આપે કન્યાદાન. ૪૭ સુરસેતજી વૃદ્ધ છે, વસુદેવને પૂછે વાત; આત્ર અંતતું કારણ જાણે, સંવણું વૈકુંઠનાથ. ૪૮ ઘટારત હશે તે કરશે, સ્વામી પુરૂષ પુરાણ; તે માટે બેહેલા પધારો, કરજો વાત અજાણ. ૪૯ એકું સુષ્ણીને ભાટ બોલ્યા, આણી મન આલ્હાદ; ચિર જીવી તું રાજ યુધિષ્ઠિર, દીધો આશિરવાદ. ૫૦ દારામતી મધ્યે પરવરિયા, કૃષ્ણ તણે તે દાર; છપ્પન કોટી જાહજ સાથે, બેઠા સજા મોજાર. ૫૧ કૃષ્ણ દેવના અરણ વંદી, સહુને કર્યો જીહાર; ઘડી બે બેસીને માંડ્યો, વાત તણો વીચાર. ૫૨ વધામણી કોઈ આપો અમને, વર જોયા છે એક; સુરેખા સરખો છે રે સ્વામી, નહિં તેવો ત્રેલોક. ૫૩ કામકળા ગુણ લક્ષણ પુરણ, દીસે રૂપ રતન; ઈંદ્રપ્રસ્થમાં શે નવ જાણો, ઈંદ્ર કેરો તન. ૫૪ તે ત ! સુત અભિમન્યુ, કોટી શશીનું તેજ; સુભદ્રાને ઉઠર ઉપન્યો, તમ તણો ભાણેજ. ૫૫ તે સરખો નહીં વર બીજે, જો :ં સરવ સંસાર; ભગની સુતને કન્યા દેતાં, માને મન નીરધાર. ૫૬ દક્ષિણ દેશમાં વિપ્ર રઘુવેદી, મહારાષ્ટ્ર વરણ કહેવાય; તેમાં ભગની સુતને, કન્યાદાન દેવાય. ૫૭ તે માટે કમળ કરોને, ત્યાં જઈ વૈકુંઠનાથ; પાંડવો છે હાસ તમારા, સમજાવો વડ જાત. ૫૮ કન્યા દેતા આગ્યા માટે, કરજું ઉત્તમ કામ; વાત સાંભળી સહુ કો હરખ્યા, જાહજ કેરો સાથ. ૫૯ કૃષ્ણ પ્રત્યે એણીપેર બોલ્યા,

બળિભદ્ર તેણીવાર; તમને ઘટે તે કરજો સ્વામી, મમે તે વિચાર. ૬૦  
 અતિ સગા છે પેહેલા પાંડવ, કહે જગજીવન; સકળ સાથ સંતોષી હરજી,  
 બોલ્યા પ્રેમ વચન. ૬૧ બીજે વર વળી કોણ બોળશે, સરખો જે અભિ-  
 માન; વાત સુણીને શ્રીકૃષ્ણ કૌકૃષ્ણ, રૂપાનાણું ધન. ૬૨ બહીવા સહી કરીને  
 મોકલ્યો, ઈંદ્રપ્રસ્થ મોઝાર; બળિભદ્રે જે કન્યા આપી, તે અરજીન સુતની  
 નાર. ૬૩ તે વાત હસ્તીનાપુરમાં ચાલી, દુષ્ટ સમા મોઝાર; નહું સગપણ  
 થયું કૃષ્ણશું, દુર્યોધન દુઃખ અપાર. ૬૪ પેહેલી બેન સુભદ્રા ધરમાં,  
 બીજી પુત્રી આપી; દોઢાં સગપણ થયાં પાંડવને, મહા ચિંતા મન  
 બ્યાપી. ૬૫ પુરણ પક્ષ થઈ પાંડવને, વિમાસે તે મન; અભીમન્યુનો  
 વીના થયો, તેને વિત્યા ધણા એક દંત ૬૬ દૈવ તણી ગતી જાણવાને, કોઈ  
 નથી સમરથ; પાંડવ દુઃખ પામ્યા ધણું, હાર્યા રાજ્યપાટ ને ગરથ. ૬૭  
 અરજીનની અરધાંગના, અભિમાનને કુંતા માત; વિદુર ભક્તને ભીષ્મ  
 પિતા, સોંપ્યા તેને હાથ. ૬૮ રાય યુધિષ્ઠિર છે મહારાજ, ધર્મ તણો  
 અવતાર; આંધવ પાંચે વનમાં ચાલ્યા, સંગે પંચાંગી નાર. ૬૯ હસ્તિના-  
 પુરમાં રાજ કરે છે, ધૃતરાષ્ટ્ર કરો તન; શકુની દુશાસનને તેડી, બોલ્યો  
 દુરીયોધન. ૭૦ વાર કામ થયું મામાજી, ટાળીયું મારું સાલ; હમણાં રાજ  
 કરું પાંડવ વીના, કોણે દીડી છે કાલ. ૭૧ એમ કહીને પડો ફેરવ્યો, વગ-  
 ડાવ્યાં નીશાન; પાંડવની જે પક્ષ કરતા, ત્યાં દુર્યોધનની આણ. ૭૨  
 એણીપેરે કાળ નિરગમે, દુઃખી સુભદ્રા નાર; અભિમન્યુ મૃગયા રમવા  
 ચાલ્યો, પોંચ્યો વન મોઝાર. ૭૩ ત્યાં થકી તે વન કૃષ્ણ લાવ્યો, સોંપ્યાં  
 માને હાથ; એણીપેરે હસ્તીનાપુરમાં, દુષ્ણીયાં દિન ને રાત. ૭૪ પાંડવને  
 ત્યાં બહુ દિન વિત્યા, હરખ્યો દુર્યોધન; ગડગડે નિશાન ઘંટા ધન ગાજે,  
 કૌરવ હળ રાજન. ૭૫ વલણ-કૌરવપતી રાજન પોને, હરખ્યો મનમાં  
 અતિ ધણું, મુજ સનો નહિં મહિપતી વખાણ કરે પોતા તણું. ૭૬

કંડવું ૨ જી —રાગ આશાવરી.

વૈશંપાયન એણીપેર બોલ્યા, સાંભળ પરિક્ષત તન; હસ્તિનાપુરની  
 સભા મધ્યે, બેઠો ત્યાં ભીષ્મ દ્રોણને કરણ શકનિ, દુર્યોધન. ૧ દુશાસન મહા  
 શુર; શત જ્ઞાત પોતા તણા, અવર બીજા શુર પૂર ર ધ્વજ નેજાને અસ્વ-

ગજ, નિશાનના નિરગોખ; બહુ ઢોલ કરે ધ્રુશકે, ત્યાં કાંપીયું ત્રેલોક. ૩ ત્યાં સભા મધ્યે સર્વ આવે, સખલ શોભાવાન; આદરશું અતિ માન દેતો, દુર્યોધન રાજન. ૪ આજ સકલ પૃથ્વીની માંહે મુજ વિના નહી કોય; મેં પાંડુ મુતને વનમાં કાઢયા, મુછે કર દે સોય. ૫ પ્રધાન જે પોતા તણો, તેને પુછે એમ; હવે દાઝ ભાગે આપણી કાંઈ વાત કીજે તેમ. ૬ ચાર દાહાડે સાંભળે, વન વિષે જઈ કહે કોય; એવું કાંઈ એક કીજીયે, મન દુઃખ પામે સોય. ૭ ત્યારે કરણને શકુનિ બે બોલ્યા, હમણું નહિ કોઈ આગે; અભિમન્યુ વીત્રા ફેક કીજે, તો દાઝ આપણી ભાગે ૮ બલ ભદ્રજની દીકરી, સુરેખા ત્યાં સાર; લક્ષ્મણો કુંવર તમ તણો, તે વરે રાજકુમાર. ૯ અભિમાન વરે માગી છે, વહુ ભડ અરજીન; તે ઠામ જઈને કીજીયે, તુજ પુત્રનું લગન. ૧૦ ત્યારે દુર્યોધન કહે દારિકામાં, કોણ જશે જન; કોનાં વાક્ય સાંભળે, ભુગતે જગજીવન. ૧૧ બલિભદ્રની ભગની સુભદ્રા, તેહ તણો એ કુમાર; તે સુરેખાને વર્યો છે, મુખ કરે કેમ નાકાર. ૧૨ ત્યારે કરણ મુખથી બોલીયો, એક વાત કહું સુણ રાય; વિદુરને ત્યાં મોકલો, તો સકલ કારજ થાય. ૧૩ કહે જઈને એટલું, પાંડવ ગયા વન મધ્ય; બહુ દિન વિત્યા મુવા રડવડી, નથી કાંઈ તેની શોધ. ૧૪ તમારા હિત કારણે, હું આવ્યો ગોપાલ; બલિભદ્રની તનયા વરી, તેનો જાય કન્યા કાલ. ૧૫ તેનો થઈને વાત કરે, વિદુર શોભાવાન; એમ કામ થાયે આપણું, સંશય નહી રાજન. ૧૬ દુર્યોધનનો કુંવર છે, લક્ષ્મણો જેનું નામ; તેને કન્યા આપી ગયા, અભિમાન કરે ઠામ. ૧૭ એમ કહી માગું કરે, વિદુરજ ત્યાં જાય; ભક્ત વચન બોલે તે સાચું, માનશે જદુરાય. ૧૮ વચન એવું સાંભળીને, રાય થયો રળીયાત; વિચાર એ વારે થયો, તે મનમાં બેઠી વાત. ૧૯ ધૃતરાષ્ટ્ર પાસે આવીયા, જણ ચાર તેણીવાર; વાત સહુ માંડી કહી, પછે ક્યો મન વીચાર. ૨૦ વિદુરને તેડી કહો, તમે પિતાજી આજ; દારિકામાં જઈ કરી, વહેલું કરો એ કાજ. ૨૧ કુંતા સુભદ્રા નવ લહે, તેના દુઃખે જાય છે દીન; અરજીન મુત છે નાનડો, કાંઈ નવ લહે અભિમાન. ૨૨ ત્યારે વિદુરને તેડાવીયા, ધૃતરાષ્ટ્ર કરે ઘેર; ભીષ્મ-પિતા તે નવ લહે, જે રચી એવી પેર. ૨૩ વલણ-રચી એવી પેર તે, વૈશં-પાયન ઓચરે; કૌરવપતી કહે વિદુરને, એ તમ વણ કારજ કુણ કરે. ૨૪



## કડવું ૩ જી—રાગ ગોડી.

વૈશંભાયન વહે વચન, સાંભળ જનમેજય રાજન; કરજોડી કહે કૌર-  
વપતી, વિદુરજી જાઓ દ્વારામતી. ૧ જઈ કૃષ્ણને કરો પરણામ, તમ  
સરખું કાંઈ એક છે કામ; વડો બ્રાત શ્રીકૃષ્ણ તણો, હળધરનો મહિમા  
છે ધણો. ૨ તે તણી તો છે દીકરી, અભિમાન વરે તે સુંદરી; ત્યાં માગું  
લક્ષમણાનું કરો, પાંડવનો નથી આશરો. ૩ સેવકની કરજે વીનતી, કન્યા  
જોમ બીજે વર નથી; અમ કુલ કોઈ ન આવે પલવટે, જદુકુળમાં તો  
એ વર ઘટે. ૪ દુર્યોધન હસ્તિનાપુર ધણી, સધળે આજુ ફરે તે તણી;  
મુણી વાત થાશે રળિયાત, તે માટે જાઓ માક્ષાત. ૫ કૌરવપતીનાં મુણી  
વચન, વિદુર તણું નવ માન્યું મન; વળતા વિદુર કહે સુણો અંધ,  
ફોગટ કેમ કરો છો ફંદ. ૬ ત્યાં અરજીન સુતનો વિવા મળ્યો, તે તુજથી  
કેમ જાયે ટળ્યો; તે ગામ ગયા કાલે આવશે, જેહ લખ્યું હશે તે થશે. ૭  
જંધા કેરું મીઠું માંસ, તે શું ભક્ષ કરવાની આશ, વાડ ઉઠીને ચિભડાં  
ગળે, મોંઘી વસ્તુઓ કેમ મળે. ૮ વૃદ્ધ થઈ શું વેરજ કરો, કટ પાપી એ  
શું આહરો; પાંડવ હરિયે મુકયા નથી, કૌરવપતિ કાં થાઓ દુરમતી.  
૯ વન ગયા તે ટાડું થયું, હજી તમારું કપટ ન ગયું; એ બાલક પર શો  
વિખવાહ, તારો આફળીયે ઉતરશે નાહ. ૧૦ પાંડવનું અધિકું છે તેજ,  
અભિમાન કૃષ્ણ તણો ભાણેજ; હમણાં દ્વારામતી ગયો, સમાચાર જઈ  
સરવે કહ્યો. ૧૧ તે કેમ ખરું માને જદુરાય, કાં પાપી માંડો અન્યાય;  
દેખીતી પુટી તુજ તણી, રહે અંધ હસ્તિનાપુર ધણી. ૧૨ મુરખ મિત્ર  
મળ્યા છે સરવ, અભિમાન ન મુકે ખરવ; દુર્યોધન કેમ ઘેલો થયો, સાચો  
બોલ મેં તુજને કહ્યો. ૧૩ દુષ્ટ દુશાસન જે વીર, ભરી સભામાં કાઢાડ્યાં  
ચીર; ત્યારે પુર્યાં ગરડાઝઠ, તો એ તું સમજ્યો નહીં મૂઠ. ૧૪ લાખા-  
ઝૂઠાં મોઢિક મોકલ્યા, તે સમયે પાંડવ ઉગર્યા; તમે તમારું બાણ્યે કર્યું,  
થણ કારજ એકે નવ સર્પ. ૧૫ બાર્યું કોઈનું ન કર્યું તમો, તો તમને શું  
કહયે અમો; છેલ્લો બોલ કહું છું ધણો, ક્ષય આવ્યો કૌરવ તમ તણો.  
૧૬ વિદુર તણાં વાક્ય સાંભળી, રહે રહ્યો રાજ પરજખી; પછે બોલ્યા  
દુર્યોધન, ભલા ભલા વિદુર પાવન. ૧૭ વાડ જ્ઞાન કહું મહારાજ, અમને

પાવન કીધા આજ; સાધુ તણાં વાક્ય કહેવાય, મનશું ખેદ પામ્યો છે  
સય. ૧૮ હરિજનને મન મરવ સમાન, સમજ કાં થાયો છે અજ્ઞાન;  
ઓહું અધિકું કાં મન ધરો, વૃદ્ધ થઈ કાં વેરો કરો. ૧૯ એમ કહીને  
નામ્યું શીશ, તમને જશ દેશે જગદીશ; અમ શિરછત્ર તમો છે સદા, તો  
અમને શાની આપદા. ૨૦ સાધુ સમદ્રષ્ટીએ જોય, ઓહું અદકું નવ  
આણે કોય; એણું કહીને નામ્યું શીશ, અમો બાળક ઉપર શી રીસ. ૨૧  
દુર્યોધનનાં મુણી વચન, વિદુર કહે જાશું રાજન; તમો તમારું જાણો  
કામ, મનશું કીધી મોટી હામ. ૨૨ આજ અમો અહિંથી ચાલશું, બાર  
દિવસે દારામતિ જશું; વૈશંપાયન વહે વચન, સાલજ પરિક્ષત કરા તન.  
૨૩ વિદુર કેરી વાણી મુણી, હરખ્યો હસ્તિનાપુરનો ધણી; હવે કામ થારો  
નિરધાર, નિશ્ચય મન કર્યો વીચાર. ૨૪ વલણ-કૌરવપતિ પ્રસન્ન થયા, વેગે  
થારો કામરે; વિદુરનું કહું માનશે, પોતે સુંદરશ્યામરે. ૨૫

### કડવું ૪ થું—રાગ ધનાશ્રી.

વૈશંપાયન બોલીયા, મુણ જનમેજય રાય; વિદુર રથમાં બેસીને,  
દારામતીએ જાય. ૧ દાળ-દારામતિમાં આવિયા, મહા મુક્તીપુરી પાવન;  
રથ રાખ્યો હરીને આંગણે, જ્યાં શ્રીકૃષ્ણ જમણવન. ૨ કૃષ્ણ ચરણે  
વિદુરજયે, કયો દંડ પ્રણામ; આસનથી ઉભા થઈને, મળ્યા સુંદરશ્યામ.  
ક્ષેમ કુશળ છે હસ્તિનાપુરમાં, પુછે છે જહુનાથ; કૌરવ પાંડવ કુશળ છે,  
તે કહો માંહી વાત. ૪ કુંતા માતા કુશળ છે, કુશળ અરજુન તન; સુભ-  
દ્રાને છે સુખ શાતા, તે કહો વિદુર વચન. ૫ ત્યારે વિદુર વળતા બોલીયા,  
સાંભળો જમહાધાર; ત્રીલોકમાં જે નીપજે તે, જાણો સરવ પ્રકાર. ૬ પાંડુ  
તન વનમાં ગયા, અંગે છે દ્રૌપદી નાર; દુર્યોધન ત્યાં રાજ કરે છે, હસ્તિ-  
નાપુર મોઝાર. ૭ ચાર દહાડા ભોમના તો, રાજ કરે રાજન; પાંડવને  
પક્ષ પુણી તમારી, સદા શ્રી જગણવન. ૮ હુતબાળ તે રમ્યા પાંડવ,  
હારીને ગયા વન; સત્ય પોતાનું પાળવા ઊડયું રાજ્યાસન. ૯ બહુ દિન  
વીધ્યા ક્ષેત્ર નથી, હવે કરવો કોણ ઉપાય; તેની ક્ષેમતા પ્રભુ લહો, મુજને  
ચીંતા થાય. ૧૦ દાહસ વરસે આવશે, કરજું કોને દાન; પાંચ સાત વરસ  
મંચમાં, દેવું કન્યાદાન. ૧૧ અવર જન બીજાં કરે પણ, નહીં એહ સમાન;

કન્યાને પરણાવિયે, વર થોડ્ય જોઈ નિહાન. ૧૨ પાંડવ તે આવ્યા નહીં  
 ને, બય કન્યા કાળ; હવે જથારથ ઘટતું કરો, બણે શ્રી ગોપાળ. ૧૩  
 જો વસ્તુ બીજી હોય તો, પડી રહે ઘર માંહે; ઘડા જેવડું રત્ન પુત્રી, કહો  
 રહેશે કયાંહે. ૧૪ દિન દિન કન્યા થાય મોટી, દોહલો લોકાચાર; જહુ-  
 વંશમાં ઘટતું નથી, સત્ય માનો નિરધાર. ૧૫ પુત્રી તણા પિતાને થાયે,  
 ઉચાટ અતિશય અંગ; સ્થિર નહીં મન તેહતું, થાય નિદ્રા ભંગ. ૧૬  
 તમે કહેશેા જે એ વિદુરને, શું ઉપજ્યું મન; વિભાસીને જીવો મનમાં,  
 પ્રભુ જમજીવન. ૧૭ દુર્યોધને જે કહાવિયું, તે કેમ ન કહું નરનાથ; ભગ-  
 વાન સામા બ્રહ્મ યજ્ઞને, કેમ કરું મિથ્યા વાત ૧૮ શ્રીકૃષ્ણજી સઘળું લહે,  
 પથ ગુપ્ત રાખી વાત; પછે વિદુર પ્રત્યે બોલીયા, પોતે વૈકુંઠનાથ. ૧૯  
 ત્યારે કૃષ્ણ કહે સૌ લોકમાં, અપવાદને એ કામ; હવે વર સંબંધી આપણે,  
 કહો શું કરવું કામ. ૨૦ મહારાજ મુજને શું પુછો છો, તે મુજથી કેમ  
 બોલાય; એ ભાણેજ શ્રીનાથનો, તે વીવા ફેક કેમ થાય. ૨૧ દુર્યોધને કહા-  
 વિયું મુજ સાથે શ્રી ભગવાન; પાંડવને ત્યાં વરી કન્યા, તે દીજે માગું માન.  
 ૨૨ ત્યારે મેં સમજાવીયો, કહ્યાં નીતી વચન; અભિમાનને તે માને નહીં,  
 દુષ્ટ દુર્યોધન. ૨૩ વિદુર વચન એમ સાંભળી, વિસ્મે થયા જમતાત;  
 સુરખા અભિમાનને વરશે, વિભાસી મન વાત. ૨૪ તે ભવિષ્ય પાછું કેમ  
 ટળે, એમ વિચારે શ્રીનાથ; એટલે ત્યાં તો આવીયા, બળિભદ્ર હરિના  
 બ્રાત. ૨૫ આસનથી ઉભા થયા, વિદુરને શ્રીભગવાન; પરમ ભક્તને  
 ભેટવા, દીધું આદરમાન. ૨૬ બલિભદ્ર કહે ધણે દિવસે, કૃપા કરી તમે  
 આજ; તમો સદા હરીના ભક્ત પાવન, કહો અમ સરખું કાજ. ૨૭ ત્યારે  
 વિદુરને સાન કીધી, તે નવ બણે વડબ્રાત; હસ્તિનાપુરમાં નીપજ્યું તે  
 વિસ્તારી કહો વાત. ૨૮ બલિભદ્રને વિદુર કહે, જે પાંડવ રમીયા છૂત;  
 જજ અસ્વ ને રથ સાથે, હારીયા ધરસૂત્ર. ૨૯ તનયા તમારી વરી છે જે,  
 સુભદ્રાનો તન; બહુ દિવસે માગું કરે છે, આજ દુર્યોધન. ૩૦ લક્ષ્મણો  
 કુંવર તે તણો, અભિમાન કરે કામ; બલિભદ્ર કહે છે આપણે, સરવથા  
 કરવું કામ. ૩૧ પછે શ્રીકૃષ્ણને પૂછીયું, બળદેવે તેણીવાર; પ્રભુને ખાતે  
 ખ્યાલ જેવો, શીઠ કહે નાકાર. ૩૨ મન ગમે તેમ કરો બાંધવા, એમ  
 કહે વૈકુંઠનાથ; બલિભદ્રજીએ શ્રીકૃષ્ણ આપ્યું, વિદુર કરે હાથ. ૩૩ ભગન

લખીને આપીયું, એક માસનું પરમાણુ; જન લઈને આવજો, ઉચ્ચા પુરૂષ પુરાણ. ૩૪ પત્રિકા વંદી વિદુર ઉઠ્યા, કરી ઠંડ પ્રણામ; બળિભદ્રને ચિંતા પડી, કરવા વીવાહ કામ. ૩૫ રથ ખેડીને વિદુર આહ્યા, હંકાર્યો તોખાર; આર દિવસે ફરીને આવ્યા, હસ્તિનાપુર મોઝાર. ૩૬ પત્રિકા આપી અંધને, જઈ કર્યો નમસ્કાર; વિદુર આવ્યા સાંભળી, સહુ મળ્યા તેણે ઠાર. ૩૭ વલણ-મળ્યા તેણે ઠાર સરવે હરખ સહુને મન ધણે; વિદુરજીને પુછીયો જે વિચાર છે વીવા તણો. ૩૮

### કડવું ૫ મું—રાગ રામગ્રી.

વૈશમપાયન બોહ્યા મુનજી, સાંભળ પરિક્ષત તંનજી; વિદુર પધાર્યો નમર મોઝારજી, આવ્યા કૌરવપતિને દ્વારજી. ૧ ઢાળ-દ્વાર આવીને હરખીયા, હરખ્યા તે સધળો સાથ; શ્રીફળ ફેફળ લગન પત્રિકા, આપી રાયને હાથ. ૨ વિદુર આવ્યા સાંભળી, મળ્યા કૌરવનો પરિવાર; દ્રોણ ગુરૂને કૃપાચાર્યે, જઈ કર્યો નમસ્કાર. ૩ પ્રધાન આવીને શીશ નમાવે, વિદુર કેરે ચર્ચુ; તે પછી આવી મળ્યા, દુશાસને કર્ણ. ૪ દુર્યોધન શત બ્રાત સહિત મળી, હરખ્યા સહુ મન માંય; વિદુરને સહુએ શીશ નમાવ્યાં, આનંદ ઉર નવ માય. ૫ માંધારી કહે પુત્રને, જે લખ્યું વૈકુંઠનાથ; તે પત્રિકા વાંચી કહે, સાંભળે સરવે સાથ. ૬ પત્રિકા વંદી શીશ નામ્યું, હવે સર્થા સધળાં કાજ; દ્રોણ ગુરૂને હાથ આપી, વાંચીયે મહારાજ. ૭ પછે કનક પત્ર ઉઠેલીયો, કુંકુમે ચરચ્યું જેહ; સભા સહુકો સાંભળે, હરિયે લખ્યું છે જેહ. ૮ સ્વસ્તિ શ્રી હસ્તિનાપુર મધ્યે, કૌરવપતી રાજન; જોગ લખીતંત્ર દારિકાંથી ભગવાન. ૯ સકલ ગુણ સંપૂર્ણ કહાવે, રાય દુર્યોધન; ઉપમા તો તમારી તુલ્યે, કો નાવે રાજન. ૧૦ વિદુરજી આવ્યા હતા, તેથી જણ્યો સર્વ પ્રકાર; પાંડવ સંબંધી નીપજ્યું, જે હસ્તિનાપુર મોઝાર. ૧૧ અપરંગ બીજું સર્વ કો જાણે, તમારો સહુ સાથ; અરબુનનો સુત વર્ચો છે તે, માનો સાચી વાત. ૧૨ તે ભવિષ્ય પાછું કેમ ટળે, સહુ કરે આડો આંક; ભોમ ભોગવવા આપનો, ત્યાં તમારો શો વાંક. ૧૩ માટે પત્રિકા મોકલી, ઉતાવળથી આજ; પ્રથમથી આવી કરો, શુભ લગન કેરું કાજ. ૧૪ વૈશાખ સુદ એકાદશી, શુભ વાર મંગળ હોય; તે મુહુરત

ઉપર આવજે ઝટ, દારિકાં સહુ કોય. ૧૫ વિલંબ કાંઈ કરશેા નહીં, કૌર-  
વપતી રાજન; જન શણગારી આવજે સહુ, કરવા શુભ લગન. ૧૬  
લખિત વાત મટે નહીં, નિજ ભાગ્ય જોગે જાણુ, પાંડવોને અલિમન્યુને  
બહુ, હોજે કુશળ કહયાણુ. ૧૭ લગ્ન પત્રિકા સાંભળીને, સર્વ થયા રંગી-  
યાત; હસી હરખે ઉઠીયા, દુર્યોધનના સૌ બ્રાત. ૧૮ ઉતાવળ અઢકી કરો,  
એક માસમાં લગન; નિશ્ચિંત થઈ તું રખે બેસનો, રાય દુર્યોધન. ૧૯  
કૌરવપતિને આંગણે, ત્યાં થઈ રહ્યો ધોંધાટ; પંચ શબ્દ ત્યાં મડમડે, ઉચ્ચે  
આશીશ ભાટ. ૨૦ તરિયા તોરણ બારણે બાંધ્યાં, કુમ કુમ હાથા સોય;  
નારીયો ગીત મંગળ ગાયે, અતી હરખ મનમાં હોય. ૨૧ વીવા તણો  
આરંભ માંડ્યો, રચ્યો મંડપ રાય; બહુ રત્ન હીરા જળહળે, જ્વેતામાં  
ચંદ્ર ઢંકાય. ૨૨ જરકશ્મ પાછળ ચંદ્રમણી, નિલાંકિત વળી સાર; મોતીડે  
જુલ ઝમઝમે, થઈ રહ્યો મહા જ્વેતકાર. ૨૩ બહુ રંગીત તંબુ તાણીયા,  
હસે કરશણે હીર; સ્વર્ગથી ઉતર્યા, જ્વેતાં ન રહે મન ધીર. ૨૪ ત્યાં  
મીનાકારી કામ કીધાં, ચિત્રામણુ ઘણાં સોય; દીસતા શારદુલ ગાતા,  
આનંદ અધિકો હોય. ૨૫ એવી શોભા રચી અવનવી, મંડપ તણીઅનુ-  
રેશ; પ્રથમ ત્યાં પધરાવીયા, ગજવદન ગણેશ. ૨૬ બહુ નાર ગાયે પ્રેમશું,  
મલપતી મંડપ માંહે; મુખ ગળ્યાં કરી પાન ખીડાં, આપીયાં છે ત્યાંહે.  
૨૭ નિશાનના નિરગોખ વાગે, તાલ જંત્ર મૃદંગ; દુર્યોધનને માંડવે, થઈ  
રહ્યો નવલો રંગ. ૨૮ ગંધર્વ ત્યાં બહુ ગાન કરતા, ઉપજે મન આનંદ;  
ભાટ ચરણ ને બંદીજન બહુ, બોલે નાના વિધ છંદ. ૨૯ અતિ સુંદર  
રચીયો માંડવો, બહુ ફિરતી જશ બોલાયા; કાને પડયું સંભળાય નહીં,  
ઢોલ ઉપર વાગે ઘાય. ૩૦ ત્યાં સભા ભરી બેઠો રાજ, ઉચ્ચો મુખથી  
વાણુ; કંકોતરી સરવે મોકલો, જ્યાં ફરે મહારી આણુ. ૩૧ દેશ દેશના તેડીયા,  
હળપતી દુર્યોધન; સંચામે શુરા જય પુરા, માળ્યા બહુ રાજન. ૩૨ તત-  
કાળ કૌરવપતીને, મળ્યા આવી સહુ કોય; પાંડવ તણી જે પક્ષ કરતા, તે  
શિશ નમાવે સહુ કોય. ૩૩ ગજ પાલખીને રથ ઘણા, વળી ઘણા કેકાણુ;  
અષ્ટદશ ક્ષોણી હળ મળ્યું, વાગને ઢોલ નિશાન. ૩૪ દ્રોણગુરૂ ને કૃપાચા-  
રજ, વળી અશ્વત્થામા શૂર; શત બ્રાત પોતા તણા, હળ મળ્યું સાગર  
પૂર. ૩૫ ગજ હણહણે ને હાલે આવે, કરે પૂછાપૂછ; દુશાસન કહે વાડ

થયું, એમ કહી મરડે મૂછ. ૩૬ ઠામ ઠામ સહુ કામ કરે છે, આપ આપણે અધિકાર; જેની જેની યોગ્યતા, એમ દિવસ વીત્યા આર. ૩૭ તે સુભદ્રા જાણે નહી, નવ જાણે કુંતા માત; ક્ષીર્મ પિતા પણ નવ લહે, જે નીપની છે વાત. ૩૮ એક દિવસે કંત ધાવન, કરે અરજી નાર; તેણે સમે મંદીર વિષે, વિદુરજી આવ્યા દાર. ૩૯ હાગવે સુભદ્રાએ પૂછીયું, કહે વિદુર શું થાય; આજ દુર્યોધનને આંગણે, બહુ મળ્યા રાગા રાય. ૪૦ કેસરી વાગા છાંટીયા, મંગળા ગાય છે નાર; પંચ શબ્દ ત્યાં મડગંદે, દુર્યોધનને દાર. ૪૧ પાંચે પાંડવ ગયા જાણી, હરખ આણે મન; આજ સકલ પૃથિવની માંહે, મોટા દુર્યોધન. ૪૨ ત્યારે વિદુર મુખ ઓચર્યા, દુરમતી કૌરવ એહ; વાર્યું કોઇનું નવ કરે, કોઇ વૃદ્ધ કેરું નેહ. ૪૩ માને નહિ એ કો તણું, એને કોણ કહે બોધ વચન; અહંકાર મન આણે ધણો, થાય છે શામ વહન. ૪૪ દુર્યોધને જે કાજ કર્યું તે, શું કહું તુજને માત; ક્ષત્રી કોઇયે નવ કરે, એવો કર્યો અન્યાય. ૪૫ પુણ્ય છે પાંડવ તણું, શ્રી નાથને વાહાલો ધર્મ; કહું થાયે કુડા તણું, જે રચે કુડાં કર્મ. ૪૬ સુભદ્રા કહે સમજી નહી, માટે કહે માંડીને વાત; કૌરવપતિને આંગણે, કેમ મળ્યો સવળો સાથ.

વલણ—સઉ સાથ મળ્યો શા કારણે, એમ સુભદ્રા વાણી વહે; પાંડવો ત્યાં સાંભર્યા, અતિ શોક ભરાયો છે રૂટે. ૪૮

### કડવું ૬ છું—રાગ સામેરી.

વૈશંપાયન બોલીયા, સાંભળ પરિક્ષત તન; સુભદ્રાને વાત માંડી, કહે વિદુર વચન. ૧ બાઈતમારો પુત્ર વર્યો છે, બલિભદ્ર તનયા સોય; ત્યાં દુર્યોધનના પુત્ર કેરો, વીવા વેગે હોય. ૨ બલરામની પુત્રી સગાયે, વરાબો છે અભિમન; તે વીવાને ફેક કરાવ્યો, દુર્બાદ્ધિ દુર્યોધન. ૩ કુંવર જે પોતા તણો, લક્ષ્મણ જેનું નામ; દારિકાં જઈ પરણાવશે, અભિમાન કરે કામ. ૪ વચન એણું સાંભળીને, ધરણીયે ઢળી તે નાર; જાણે જે પાંડવ મરણ પામ્યા, ધિક તેનો અવતાર. ૫ છતાં પાંડવે લાજ ન આવી, આજે મુજ મોસાળ; અરજી ન રૂપી વાલ કેરું, માંસ ખાય શીયાળ. ૬ બલિભદ્રજીયે શું કર્યું, અવિચારીને એ કામ; વારી કેમ ન રાખીયા, શું કૃષ્ણ ગયાતા ગામ. ૭ હવે હું શાને કરે, મુજ પીયર કેરી અ.શ; કામ

અવળું નીપજ્યું, મુજ કંથ ગયા વનવાસ. ૮ ધન્ય જેની લાજ માટે  
 માનતા મુજ જાત; તે વિના આજ અનાથની ગતી, જતાં થઈ મુજ  
 નાથ. ૯ રૂઢ પિયરથી હું ગાજતી, શ્રીકૃષ્ણ હજધર વીર; કંથ વિના  
 મુજ જાત કેરું, જાણ્યું હૈયાતું હીર. ૧૦ એમ કહીને શોક ધરતી, કલ્યાંત  
 કરે બહુ નાર; આંખથી સરવે ચીર ભીંજ્યું, નેત્રે વહે જળધાર. ૧૧  
 આજ ત્યાં ઉજડ થઈ, મુજ પીયર કેરી વાટ; કૌરવે કેમ કલપાંત માંડ્યો  
 ધર્યો મન ઉચ્ચટા. ૧૨ આંધળાની શું અક્કલ ગર્ભ જે થયો નેત્રે હીન  
 ધન્ય મુજ કંથના ત્રાસથી, સડે જોદ્ધા ભાગે માન. ૧૩ તેના સુતની વર  
 કન્યા, હરમાં સરપજ હોય; આતમાની આશા મુકી, હાથ ધાલે જન કોય  
 ૧૪ કાલ પાંડવ આવશે, મુજ દીયર આંધવ વીર; વાત એવી સાંભળી તેતું  
 રૂધિર પીશે જેમ નીર. ૧૫ એ તો બહુ અજ્ઞાની થઈને ગર્વ આણે મન  
 પાંડવ રૂપી અગ્રી પ્રગટ થઈ, બાળશે કૌરવ વન. ૧૬ તેનો સુત બળવંત છે  
 ધન્ય ધન્ય એનો અંશ; અભિમાન કુંવર અવતર્યો છે, છેઠવા કૌરવ વંશ  
 ૧૭ તે બાળક જાણી દયા ન આણી, દેખી પ્રોઠો પડ; વજ્રર હોય છે  
 નાનડું, પરવત કરે શતખંડ. ૧૮ સુભદ્રા પ્રત્યે બોડીયા, વિદુરજી તેણી  
 વાર; બાઈ દારિકામાં હું ગયો તો, લલો સર્વ પ્રકાર. ૧૯ હું કૃષ્ણ ચરણે  
 જઈ નમ્યો, ત્યારે પૂછીયું વઈકુંડનાથ; હસ્તિનાપુરમાં કુશળ છે, મેં કહ્યું  
 સંભળી વાત. ૨૦ કૌરવે ત્યાં કપટ કીધું, ગયા પાંડવ વન; નિજ સુતને  
 વરાવવા, મુને મોકલ્યો દુર્યોધન. ૨૧ તે દિવસે મુને કહ્યું કૃષ્ણે, વાત ન  
 છોડે એમ; અરજીન રૂપી મળ આગળ, ચાર નાખી જેમ. ૨૨ તે કાઠવાને  
 કરે કૌરવ, લેતાં જશે પ્રાણ; સુભદ્રાને વિદુર કહે છે, એમ ઓચર્યા સાર  
 ગપાણ. ૨૩ એકું જાણી હાથ ધાલ્યો તે, અંધ કેરો અંધ; સુરેખા અભિ  
 માન વસ્યો છે, તે પુરવનો સંબંધ. ૨૪ તે તો ટાળ્યું નવ ટળે, જે કં  
 કોટી ઉપાય; વિધાત્રાયે લખ્યું છે તે, કોણે પાછું નવ થાય. ૨૫ મુજ  
 દાસ જાણી દયા આણી, કહી મનની વાત; એટલે ત્યાં તો આવીયા  
 બળિભદ્ર હરીના જાત. ૨૬ પ્રણામ કરીને ચરણે લાગ્યા, ત્યાં મળ્ય  
 અન્યો અન્ય; ત્યારે મુજને સાન કીધી, પ્રભુ જગજીવન. ૨૭ વડ  
 જાતને પૂછી જાણે, કેમ બોલે છે નાથ; પાંડવ સંબંધી નીપજ્યું, તે કહે  
 માંડીને વાત. ૨૮ અક્ષભદ્રને મન આવીયું, જે જાણ કન્યા કાળ; દુર્યોધ

નનો કુંવર વરશે, મરમ લલ્લો ગોપાળ. ૨૯ કંકોતરી દેખી કરી, ટળી કૌર-  
વની શુદ્ધ; માથે એને મરણ ગાજે, ઉપતી છે દુર્ચુદ્ધ. ૩૦ વૈશંપાયન  
ખોલીયા, સાંભળો પરિક્ષત તંત્ર; વિદુરજનાં શાંત વચ્ચને, સમ્યો હુતાશન.  
૩૧ વાત સરવે માંડી કરતાં, ગયો સવળો દિન; સંઘ્યા સમે રવિ આથ-  
મ્યો, તવ આવીયો અભિમાન. ૩૨

વલણ-આવિયો અભિમાન ત્યારે, સુભદ્રા ખોલી નહીં; કોણે દુભ્યાં  
માતા તમને, પુત્રે ત્યાં વાણી કહી. ૩૩

### કડવું ૭ મું—રાગ રામયી.

એમ ખોલ્યો પુત્ર અભિમંનજી, સુણ માતા મુજ વચનજી; કોણે  
દુભ્યાં તમને આજજી, કહ્યા વિના શું કરીયે કાજજી. ૧ હાળ-માતા તુજને  
કોણે દુભી, કહીને કંઠજી વચન; જીભ કાહાડું થડ થકી, એમ ખોલ્યો ત્યાં  
અભિમાનજી. ૨ કોણે ચીંધી આંગળી, તે કહોને મહારી માત; તો સુત  
હું અરજીનનો કહાડું, છેડું તેના હાથ. ૩ સનમુખ ઉભો રહી કરી, દેખાડે  
તુજને આંખ; હાથમાં હથિયાર લધને, અંધ કરું બહુ રાંક. ૪ શોક  
આવડો શીદ કરો છો, માતાજી બહુ મંન; વદન પખાળો આપ વહેલું,  
પછે કરીયે ભોજન. ૫ પુત્ર કેરાં વચન સુણીને, નેત્ર વહે જળધાર; ગદ-  
ગદ કંઠે ગોરડી, થઈ રહી અરજીન નાર. ૬ રડતી એમ રામા વદે, વનમાં  
ગયા તુજ તાત; મુજને બહુ સાંભરે; મુખથી ન થાયે વાત. ૭ તુજ  
તાતનું; મુખ સાંભરે, તેથી નેત્રે વહે છે નીર; સુત કહે રોતી રહે તું,  
રાખ્ય મનમાં ધીર. ૮ વેરીમાં આપણ વશ્યાં, કાં કરો કાચું મંન; કાકા  
પિતા સહુ ક્ષણે આવશે, કુશળ છે અરજીન. ૯ ત્યારે સુભદ્રા કહે પુત્રને,  
તું જાણે નહિં કાંઈ આજ; કૌરવે કર્યું તે કામ થાશે, તો જાશે પાંચવની  
લાજ. ૧૦ વળી કુળમાં લાગશે, મોટું અતી લાંછન; વાઘ કેરા માંસનું,  
જંબુકને પ્રાસવા મંન. ૧૧ રાજ હારી વન ગયા, તોય ન મુકે પુંઠ; કન્યા  
જે તુજ સાથે વસી છે, તે લેવાનું કરે મૂઠ. ૧૨ તુજ કામ વડ પિતરાઈ  
પરણે, તે સહ્યાં નવ જાય; રૂઢે મારે છિદ્ર પડીયું, વજ્રર કેરા હાથ. ૧૩ યુ-  
ધિષ્ઠિર મુજ જેઠ નહિં, નહીં દિયર કંથ કોય; મુજ અબળા તણો શો  
આશરો, એમ કહીને રામા રોય. ૧૪ ત્યારે કુંવર એમ ખોલીયો, તમો



સાંભળોને માતા; હું એકલો શું કરું, ઘેર નહીં મુજ તાત. ૧૫ આજ વેળા એહની છે, જે કરે તે થાય; કિંવસ વાંકા આપણા જે પડ્યા અવળા દાવ. ૧૬ પિતા નહીં મુજ પાસ આજે, શું કરું પ્રાકમ; કાકા પણ ઘેરે નથી, પ્રભુ રાખશે આપણે ધરમ. ૧૭ લખિત ભાગ્ય જે આપણે, તે ભોગવે કોણ આવાર; સુતનાં વાયક ખાંભળી, વળી નેત્રે વહે જળધાર. ૧૮ પ્રતાપ મુજ પિતા તણો, સઉ નમે રાણા ને રાય; તે ઘેર જ્યારે આવશે ત્યારે, ઘણી મળશે કન્યાય ૧૯ તે માટે દુઃખ નવ ધરો, તજે મનથી શોક; પિતરાઈને ન પડીયે પૂરા, એ દુષ્ટ કૌરવ લોક. ૨૦ આજે બોધ્યાનો નહિં આશરો, સમયે થાશુ સાવધાન; માટે મૌન ધરી રહો માતા, એમ કહી માગું માન. ૨૧ અભિમાન કેરાં વચન સુણીને, ચઢી સુભદ્રાને રીસ; ચરણ કેરી આંગળીથી જવાળા લાગી શીશ. ૨૨ ક્રોધ વચને બોલીયાં, તિરસ્કાર કરીને નાર; કૌરવથી કાયર થયો, ધિક ધિક તુજ અવતાર. ૨૩ પયપાન ક્રીધું માહરું, વળી અરજીન કેરું તેજ; કેમ ધિરજ છાંડી ધર થકી, થઈ કૃષ્ણનો ભાણેજ. ૨૪ દીન થઈ તું બોલીયા, તે મુણે ક્ષત્રિ કોય; અરજીન કેરા નામને તેથી, ઘણો અપજશ હોય. ૨૫ પરાક્રમ તુજ પિતા તણું, શું ન જાણે એ મૂઠ; ખાંડવ વન પરબળિયું, દેખતાં ગરૂડારૂઠ. ૨૬ કોણ મળત્રીમાં એ કબુદ્ધિ કૌરવ, જે કરે અવળાં કામ; વીણી વીણી એકે એકને રણમાં, મારવા કરી સંગ્રામ. ૩૭ ધરો આયુધ કવચ અંગે, શસ્ત્રો નાનાં વિધ જેહ; અરજીન સરખો તાત તારે, રણમાં તું જીતીશ તેહ. ૨૮ સાથે આલ્ય સુત માહરી, દારિકામાં માતુલ પાસ; બળિલદ્રનાથી કૃષ્ણ-જનો, મુને ઘણો વિશ્વાસ ૨૯ અભિમાન કહે છે માતા મારી, બ્રાતનું શું લે નામ; જેણે જાણી જેઠને, શું કરવા કર્યું એ કામ. ૩૦ તે માટે ત્યાં નથી જાણું હશે જે હોનાર; શ્રીકૃષ્ણજી સવળું લહે, જે નીપન્યો પ્રકાર. ૩૧ પુત્ર તું પ્રીછે નહીં, બળિલદ્ર દુર્યોધન; પાંડવને પરિશ્રદ્ધ સનમુખ, સહા એકે મન. ૩૨ અભિમાન કહે છે માતા મુજને, બેસવાને નથી રથ; ભુધ વિષે જીતું સરવને, છું ચૈહ વિધાયે સમરથ. ૩૩ ત્યારે સુભદ્રા કહે વિદુરનો રથ છે પોતાનો જેહ; નાકાર મુખથી નવ કરે, જઈ ભુવો માગી તેહ. ૩૪ એવું સુણી અભેમાન કહે વિદુરને, મોસાળ જાવા મન; રથ આપોમુજને તમારો, એમ કહે છે સુત અરજીન. ૩૫ તે વેળા ઈંદ્રાસનથી

ઉતર્યો, રથ કનક કેરો સાર; આઠ પછડિ ચાલતો, ત્યાં અશ્વ જોતર્યો ચાર. ૩૧ કનક રથ સોહામણો, દીસતો મહા જીવન; વિવિધ પેરનાં આયુધ તેમાં, હીરા જડિત અપાર. ૩૭ સાંગ્ય રતન જડાવની, રથે ધુવરીનો ધમ-કાર; કોટિક અંદ્રમા ઉગીયા, મણિ નિર્લાંકિત સાર. ૩૮ મોતીની જુલો ઝગમગે, અતિ ઉત્તમ રંગેલ હીર; વિવિધ પેરની ગુંથણી, જોતાં ન રહે ધીર. ૩૯ અશ્વ ઉંચા ઉજાવળ ઓપે, ઝવેર જડિત પલાણ; મોરડે મોતી જડાવ છે, જાણે મડગડિયાં નીશાન. ૪૦ ધ્વજ કેરો થંભ કસીયો, રથની ઉપર સાર; પવન પેરે પતાકા ઉડે, કનક જેમ જોતકાર. ૪૧ વિવિધ પેરનાં ધરિયાં આયુધ, ગુપ્તી ગોળા નાળ; તે રથ ઉપર મુકીયા, ચોક્કશ પાથરી પાળ. ૪૨ અક્ષય ભાથા ભરી કશીયા, રથ પર મુક્યા તેહ; નાખતાં ખૂટે નહીં, એમાં તે નહીં સડેહ. ૪૩ સામગ્રી બહુ રથ ઉપર છે, ભરી વિવિધ પ્રકાર; પુત્ર કેરો પુત્ર જાણીને, ઈંદ્રે પ્રીધી સાર. ૪૪ ત્યાં અશ્વ રથે જોતર્યો, બળથી ઉડે આકાર; અસ્વાર થઈને કુંવર આવ્યો, સુભદ્રાની પાસ. ૪૫ આલુષણ ઈંદ્રે મોકલ્યાં, તે પેર્યા શણગાર; કાને કુંડળ ઝગમગે, કંઠે એકાવળ હાર. ૪૬ એક મણુનું ઉત્તમ બખતર, તે ધર્યું બળ શરીર; બે પાસે ભાથા ભીડીયા, તે ચોધ્યા બાવન વીર. ૪૭ કટારી કેડે વાંકડી, કરડી મૂઠ કમાન; છોગાં મુક્યાં ઢળકતાં, તેને શિર સોહી રહ્યાં પાન. ૪૮ બેઉ બાંહે બેરખા, તેને હશે કરણે હીર; બેઉ બભા પર પેખીયાં, ઘણાં ભર્યાં તાન્તં નીર. ૪૯ એણીપેરે સાવધાન થઈને, માતાને નામ્યું શીશ; સુભદ્રા આશિશ દે ત્યાંહાં, પુત્ર જીવો કોડ વરીશ. ૫૦ કુંતા માતાની આજ્ઞા માગી, વધાં પ્રેમ વચંબ; અમે પિયર થઈને આવશું, મુજ સાથે છે અભિમન. ૫૧ અરુણોદય વેળા થઈ, હવે પ્રાતઃકાળ; મુજ સારથી રથનો નથી, એમ બોલ્યા ત્યાં બાળ. ૫૨ સુભદ્રા કહે સારથી હું, થઈશ મારા તન; હાંક રથ તું અહિં થકી, જેમ મળે શુભ શુકન. ૫૩

વલણ-શુકન સારા જો મળે, શુભ કારજ થાય માત કહે; જે વરી છે કન્યા તુજ સંગે, તે આપણે હાથે રહે. ૫૪

કડવું ૮ મું—રાગ સામેરી.

વેશંપાયન બોલીયા, સાંભળો પરિક્ષા તન; સુભદ્રા અભિમાનને,

સાંભળોને માતા; હું એકલો શું કરું, ઘેર નહીં મુજ તાત. ૧૫ આજ  
 વેળા એહની છે, જે કરે તે થાય; દિવસ વાંકા આપણા જે પડ્યા અવળા  
 દાવ. ૧૬ પિતા નહીં મુજ પાસ આજે, શું કરું પ્રાકમ; કાકા પણ ઘેરે  
 નથી, પ્રભુ રાખશે આપણા ધરમ. ૧૭ લખિત લાગ્ય જે આપણે, તે  
 ભોગવે કોણ આવાર; સુતનાં વાયક માંભળી, વળી નેત્રે વહે જળધાર.  
 ૧૮ પ્રતાપ મુજ પિતા તણા, સડિ નમે રાણા ને રાય; તે ઘેર જ્યારે આવશે  
 ત્યારે, ઘણી મળશે કન્યાય ૧૯ તે માટે દુઃખ નવ ધરો, તજે મનથી  
 શોક; પિતરાઈને ન પડીયે પૂરા, એ દુષ્ટ કૌરવ લોક. ૨૦ આજે બોધ્યાનો  
 નહિ આશરો, સમયે થાશુ સાવધાન; માટે મૌન ધરી રહો માતા, એમ  
 કહી માગું માન. ૨૧ અભિમાન કેરાં વચન સુણીને, ચઢી સુભદ્રાને રીસ;  
 ચરણ કેરી આંગળીથી જવાળા લાગી શીશ. ૨૨ ક્રોધ વચને બોલીયાં,  
 તિરસ્કાર કરીને નાર; કૌરવથી કાયર થયો, ધિક ધિક તુજ અવતાર. ૨૩  
 પયપાન ક્રીધું માહરું, વળી અરજીન કેરું તેજ; કેમ ધિરજ છાંડી ધર  
 થકી, થઈ કૃષ્ણનો ભાણેજ. ૨૪ દીન થઈ તું બોલીયો, તે સુણે ક્ષત્રિ કોય;  
 અરજીન કેરા નામને તેથી, ઘણો અપજશ હોય. ૨૫ પરાક્રમ તુજ પિતા  
 તણું, શું ન જાણે એ મૂઠ; પાંડવ વન પરજળિયું, દેખતાં ગરૂડાઈ. ૨૬  
 કાણ ગણત્રીમાં એ કબુદ્ધિ કૌરવ, જે કરે અવળાં કામ; વીણી વીણી એકે  
 એકને રણમાં, મારવા કરી સંગ્રામ. ૨૭ ધરો આયુધ કવચ અંગે, શસ્ત્રો  
 નાનાં વિધ જેહ; અરજીન સરખો તાત તારે, રણમાં તું જીતીશ તેહ. ૨૮  
 સાથે આલ્ય સુત માહરી, દારિકામાં માતુલ પાસ; બળિભદ્રનાથી કૃષ્ણ-  
 જનો, મુને ઘણા વિશ્વાસ ૨૯ અભિમાન કહે છે માતા મારી, જાતનું  
 શું લે નામ; જેણે જાણી જોઈને, શું કરવા કર્યું એ કામ. ૩૦ તે માટે ત્યાં  
 નથી જાણું હશે જે હોનાર; શ્રીકૃષ્ણજ સવળું લહે, જે નીપન્યો પ્રકાર.  
 ૩૧ પુત્ર તું પ્રીછે નહીં, બળિભદ્ર કુર્યોધન; પાંડવને પરિવ્રજ સનમુખ,  
 સદા એકે મન. ૩૨ અભિમાન કહે છે માતા મુજને, બેસવાને નથી રથ;  
 બુધ વિષે જીતું સરવને, છું ચૈાહ વિધાયે સમરથ. ૩૩ ત્યારે સુભદ્રા કહે  
 વિદુરનો રથ છે પોતાનો જેહ; નાકાર મુખથી નવ કરે, જઈ જીવો માગી  
 તેહ. ૩૪ એકું સુણી અભેમાન કહે વિદુરને, મોસાળ જાવા મન; રથ  
 આપોમુજને તમારો, એમ કહે છે સુત અરજીન. ૩૫ તે વેળા ઈંદ્રસનથી

ઉતર્યો, રથ કનક કરો સાર; આઠ પછડે ચાલતો, ત્યાં અશ્વ જોતર્યા ચાર. ૩૧ કનક રથ સોહામણો, દીસતો મહા જીભર; વિવિધ પેરનાં આયુધ તેમાં, હીરા જડિત અપાર. ૩૭ સાંગ્ય રતન જડાવની, રથે ધ્રુવરીનો ધમકાર; ક્રોટિક અંદ્રમા ઉગીયા, મણિ નિર્લાંકિત સાર. ૩૮ મોતીની જુલો ઝમમગે, અતિ ઉત્તમ રંગેલ હીર; વિવિધ પેરની ગુંથણી, જોતાં ન રહે ધીર. ૩૯ અશ્વ ઉંચા ઉજવળ ઓપે, ઝવેર જડિત પલાણ; મોરડે મોતી જડાવ છે, બાણે મડગડિયાં નીશાન. ૪૦ ધ્વજ કરો થંભ કસીયો, રથની ઉપર સાર; પવન પેરે પતાકા ઉડે, કનક જેમ જોતકાર. ૪૧ વિવિધ પેરનાં ધરિયાં આયુધ, ગુપ્તી ગોળા નાળ; તે રથ ઉપર મુકીયા, ચોઢશ પાથરી પાળ. ૪૨ અક્ષય ભાથા ભરી કશીયા, રથ પર મુક્યા તેહ; નાખતાં ખૂટે નહીં, એમાં તે નહીં સદેહ. ૪૩ સામગ્રી બહુ રથ ઉપર છે, ભરી વિવિધ પ્રકાર; પુત્ર કરો પુત્ર બાણીને, ઈંદ્રે કીધી સાર. ૪૪ ત્યાં અશ્વ રથે જોતર્યા, બળથી ઉડે આકાશ; અસ્વાર થઈને કુંવર આવ્યો, સુભદ્રાની પાસ. ૪૫ આભુષણ ઈંદ્રે મોકલ્યાં, તે પેર્યા શણગાર; કાને કુંડળ ઝમમગે, કંઠે એકાવળ હાર. ૪૬ એક મણનું ઉત્તમ બખતર, તે ધર્યું બળ શરીર; બે પાસે ભાથા બીડીયા, તે ચોંધો બાવન વીર. ૪૭ કટારી કેડે વાંકડી, કરડી મૂઠ કમાન; છોગાં મુક્યાં ઢળકતાં, તેને શિર સોહી રહ્યાં પાન. ૪૮ બેઉ બાંહે બેરખા, તેને હશે કરશણે હીર; બેઉ ખભા પર પેખીયાં, વણાં ભર્યાં તાળાં નીર. ૪૯ એણીપેરે સાવધાન થઈને, માતાને નામ્યું શીશ; સુભદ્રા આશિશ દે ત્યાંહાં, પુત્ર જીવો કોડ વરીશ. ૫૦ કુંતા માતાની આજ્ઞા માગી, વધાં પ્રેમ વચન; અમે પિયર થઈને આવશું, મુજ સાથે છે અભિમન. ૫૧ અરૂણોદય વેળા થઈ, હવે પ્રાતઃકાળ; મુજ સારથી રથનો નથી, એમ બોલ્યો ત્યાં બાળ. ૫૨ સુભદ્રા કહે સારથી હું, થઈશ મારા તન; હાંક રથ તું અહિં થકી, જેમ મળે શુભ શુકન. ૫૩

વલણ-શુકન સારા જો મળે, શુભ કારણ થાય માત કહે; જો વરી છે કન્યા તુજ સંગે, તે આપણે હાથે રહે. ૫૪

કડવું ૮ મું—રાગ સામેરી.

વેશપાયન બોલીયા, સાંભળો પરિક્ષા તન; સુભદ્રા અભિમાનને,

ત્યાં, થયા શુભ શુકન. ૧ પ્રથમ પોળે વંદીયા, કુરંજ જમણે હોય; હવે કામ થાશે આપણું, તે મન વિચારી જોય. ૨ સારથી સુભદ્રા થયાં, ગ્રહી રાશ પોતાને હાથ; જન પેહેલાં જશું આપણે, પુત્રને કહે છે માત. ૩ રથ ખેડ્યો ઉતાવળો, તે પવન વેગે જાય; ગિરી વૃક્ષને પાશાણુ તે, રથે ભાગી ચૂરા થાય. ૪ એમ જાય આજ્યા પવન વેગે, ત્યાં તે ચૂકયાં પંથ; મહા અરણ્યમાં જઈ ચડ્યાં, વૃક્ષોનો ન આવે અંત. ૫ રથ ચઢી દીસે નહી, પાશાણુનો નહી પાર; ત્યાં ગુંજવેલ લગી રહી, વનસ્પતી ભાર અદાર. ૬ દક્ષિણ ભાગે કાવેરી છે, વહે છે મહા ગંભીર; ઉત્તર ભાગે નરમદા કેરું, નિરમળ દીસે નીર. ૭ હેડિંબ વનમાં જઈ ચડ્યાં, ત્યાં દિસે વસમી વાટ; રથ ચાલી નવ શકે, તવ ધરથો મન ઉચ્ચાટ. ૮ ખેર ખાખરા ને અરણી અરિકા, વડ પિંપળાનાં વન; ધાવડી ધામણી નિરખતાં, વિસ્મય થયા અભેમન. ૯ તાડ તરૂંવર અતિ ઉંચાં, દિસતાં આકાશ; આવળિયા આંખા આંખલી ને, ખોરડી કાંચકી કંધાર. ૧૦ કંકોડાં કૌચાં ઘણાં, વળી વાંસ કેરાં ઝાડ; આસોપાલવ અતી આપતા, આક ધંતુરાની વાડ. ૧૧ તેનો પાર કોઈ પામે નહીં, જે કોટી છે કે લક્ષ; સાગ સીસમને લીંબડા, શમી સરગવાનાં વૃક્ષ. ૧૨ કાંટા શુળને સીસો-ળીયાં, સુસવાટ ત્યાં થાયે ઘણે; દરલ શાલિકા ને સુખળાં, ગોખરૂને ગરમાળા તણાં. ૧૩ પરવત કેરાં શંખ ઉપર, વૃક્ષો ઉંચાં ઓમ મનુષ્ય જાત ત્યાં કોઈ મળે નહીં, દિસે દારૂણ ભોમ. ૧૪ બળહીણ અબળા શું કરે, તેને સંગ નહાનું બાળ; પરવતમાંથી વાઘ મરજે, પડે પેટમાં ફાળ. ૧૫ ત્યાં રથ ચાલી નવ શકે, ત્યારે સુભદ્રા કહે વાણ; કુંવર તું તો મુક વેગે, અગની કેરું બાણ. ૧૬ વૃક્ષો દહન કર વન તણાં, તો થાય મારગ પ્રોઠ; અરજીન કેરો પુત્ર થઈ, શું બની ગયો દિગમૂઠ. ૧૭ એક વચન મુણી માતનું, ધનુષ બાણ લઈ હાથ; તુજ આજ્ઞાથી વાટ જોતોતો, હવે જોજે તું માત. ૧૮ અગનાસ્તરને સાંધીયું, તેજ તપ્યું અપાર; હવ બળે તરૂંવર જળે, વનસ્પતી ભાર અદાર. ૧૯ તેણે સમે વન રખવાળાએ, જાણ્યું થયો ઉતપાત; ગટારગચ્છને જાણુ કીધું, કહી માંડીને વાત. ૨૦ વાંસ ફોટે ને ગીરી તૂટે, અગની ચૌદશ ધાય; નચિંત થઈ બેઠા તણે, આ નથી અવસર રાય. ૨૧ વચન એવાં સાંભળીને, થયો હાહાકાર;

કામકામથી મળ્યા આવી, હૈત્યે અપરમપાર ૨૨ સુખાહુને સત્રજીત છે, દિસંત વિકસાળ; રક્ત નેત્રને દાંતજ માટા, કરે બહુ હોકાર. ૨૩ બહુ વૃક્ષોને શલ્યા હાથ ગ્રહીને, કરે મારો માર; ગોટરગચ્છને નિરખતાં, વિસ્મય પામ્યો બાળ. ૨૪ પવન પુત્રને નિરખતાં, વિસ્મય થયો અભે-  
મન; પ્રાક્રમ ભીમ સમાન દીસે, એવો પ્રોઠો તન. ૨૫ ત્યારે શલ્યા લીધી હાથમાં, કહી કોષે વાત; વન મહારૂં કેમ બાળીયું, તેં કર્યો બહુ ઉતપાત. ૨૬ મુજ વનમાંની એક સળી, ભાળી ન શકે કોય; વન મારૂં કેમ બાળીયું, હવે પ્રાક્રમ મારૂં જોય. ૨૭ એક કહીને શલ્યા મારી, દિસંતી પરચંડ; એક બાણ મુકયું અભેમન્યુએ, શલ્યા કરી શતખંડ ૨૮ ત્યારે કોષ કરીને વૃક્ષ લીધું, મૂળથી ખેંચી હાથ; મારવાને નિકટ આવ્યો, બાણ મૂક્યાં સાત. ૨૯ ત્યારે ગોટરગચ્છે માયા ક્રીધી, રચ્યો છે બહુ ભેદ; એ પરાક્રમી દીસે ખરો, તે મુજને મારે વેદ. ૩૦ લાગ જોઈને વળ્યો પાછો, મન કર્યો વીચાર; હૈત્યે પોતાની માયા રચી, રણ ચોદા બાર હજાર. ૩૧ વૈશંપાયન બોલીયા, સાંભળો પરિક્ષત તન; તેણે સમે બહુ રાક્ષસે, વીંટીયો અભિમન. ૩૨ વલણ-રણ વીંટ્યો અભિનન્યુને, ત્યાં અરજુન સુત સબળો વઢે; રાક્ષસનો કાંઈ પાર ન આવે, જેમ કાલિંદ્રી પૂરે ચડે. ૩૩

### કંડવું ૯ મું—રાગ રામગ્રી.

વૈશંપાયન બોલીયા, સાંભળો પાંડુકુમાર; ગોટરગચ્છના હૈત્ય આવી, કરે મારા માર. ૧ મોટા પરવત બાથમાં ઘાલી, લાવે રાક્ષસ પ્રોઠ; તે જોઈને અરજુનનો સુત, થઈ રહ્યો દિગમુદ. ૨ આકાશ મારગે ઉતપયો, રણ કરે મહા ઉતપાત; પાશાણ પરવત શલ્યા કરો, વરસી રહ્યો વરસાદ. ૩ અગ્ની કરા ભડકા થાએ, વગી નાખે ફાળ; મુખ અને શીંગ છે બહુ એટાં, દિસંતા વિકાળ. ૪ વહન બહુ બીહામણાં, કોષે કરડે હંત; દશે દિશા બ્યાપી રહ્યા, જોતાં ન આવે અંત ૫ ગોટરગચ્છ શિર ઉપર ગાળે, કરે મારોમાર; અભિમાન ક્રીધી આકળો, તવ વહી અરજુન નાર. ૬ આટલા દિવસ કુંવર મારા, કરતો તું બહુ લાડ; આજ સુત અરજુનના, પ્રાક્રમ મુને કેખાડ. ૭ એક મુણી ને કોષે ચડ્યો, ત્રણ બાણ પ્રચંડ;

ટંકાર ધનુશનો કર્યો, તવ ગાજીયું બ્રહ્માંડ. ૮ કડાકો સખળો થયો, વળી  
 હૈત્ય સખળા ધાય; અભિમાન કેરાં બાણ છુટે, હશે દિશાયે પળાય. ૯  
 અતિ ધણું બળ વાંધીયું, જેમ ચડે સાગર પૂર; ગોટારગચ્છના હૈત્યને,  
 મારી કર્યા ચક્રચુર. ૧૦ તવ ગોટારગચ્છ ત્યાં આવીયો, બળવંત લીમ-  
 કુમાર; રણ વિષે અભિમાનની સંગ, કરે મારો માર. ૧૧ ત્યારે અર્ધ  
 ચંદ્રાકાર બાણ કાઢાડયું, કરે અભિમાન ધાત; રૂદેમાં માર્યું દુષ્ટને, તેને કર્યો  
 પૃથ્વીપાત. ૧૨ મુરછા પામી ધરણી ઢાલ્યો, ઉઠી ન શકે તેહ; હાલી ચાલી  
 નવ શક્યો, થરથર ધ્રુજે દેહ. ૧૩ હેડંબા તે નવ લહે, વનમાં બેઠી જ્યાંહે;  
 દાડમનો રોપ રોપ્યો હતો, તે પડ્યો અવની માંહે. ૧૪ તે જોઈ વિસ્મય  
 થઈ, પછે મન વિચારી વાત; પુત્ર મારો કોણે હણ્યો, કર્યો પૃથ્વીપાત. ૧૫  
 દોડી ત્યાં તતકાળ આવી, કરડતી મુખ દંત; જોણે મારો પુત્ર હણ્યો, હું  
 તેનો આણું અંત. ૧૬ રસ કુંપી અમૃત તણી, તે લઈ આવી સંગ;  
 સાવધાન કરવા તેહને, પુત્રને છાંટે માત. ૧૭ ઉઠી તવ બેઠો થયો, માતાને  
 નામ્યું શીશ; સુભદ્રા સુતને દેખી, ચઢી બહુ મનમાં રીસ. ૧૮ ત્યારે હેડ-  
 બાએ હાક મારી, વધાર્યું નીજ સ્વરૂપ; તે નિરખતાં અભિમાન બીન્યો,  
 થઈ તે મહા કદરૂપ. ૧૯ સપ્ત તાડ સમ ઉંચી થઈને, કર્યું વહન વિકાળ;  
 જોતાં ધીરજ નવ રહે, પડ્યો સુભદ્રાને ત્રાસ. ૨૦ ભુજ દંડ જોજન એક  
 સુધી, પોંચતા પરમાણુ; વિકાળ વહન બિહામણું, તે નિરખતાં બયે  
 પ્રાણ. ૨૧ હેડબા ત્યાં ઓચરે, તું ક્યાંથી આવ્યો મૂઠ; મુજ સુતને તે  
 કેમ હણ્યો, એમ વાયક બોલી પ્રોઠ. ૨૨ રથ સહિત તુજને ગળું, બાણે  
 કડું જળપાન; તેં વન માફ શા માટે બાળ્યું, તું કોણ છે અજ્ઞાન. ૨૩  
 એવું સુણીને કોપીયો, અરજીન કેરો તંન; આ ક્ષણે તુજને કડું પ્રાજય,  
 એમ બોલ્યો અભિમાન. ૨૪ ત્યારે હેડંબા કહે પુત્ર મારા, શું બુલો છો  
 શુર; પરવત પ્રહારે રથ એનો, કરો ભાગીને ચૂર. ૨૫ એક શક્યા જોજન  
 ચારની તે, હૈત્યે લીધી પાણુ; તરત તેના કટકા કરીયા, મુકી અભિમાને  
 બાણ. ૨૬ પછે ગોટારગચ્છે માયા કીધી, થયાં ચાર સ્વરૂપ; ચો દિશાથી  
 માર મારે, વિંટી લીધો ત્યાં ભુપ. ૨૭ પુરવ પશ્ચિમે ઉત્તર દક્ષિણ, થયો  
 સખળો માર; અભિમાન કીધો આકળો, ગતી ભંગ અરજીન નાર. ૨૮  
 ગોટારગચ્છના હાથની, એક શક્યા વાગી અંગ; રૂદે ભેદી વજ્ર સરખી તે

થઈ પડ્યો ગતી ભંગ. ૨૯ આંખે તંબર આવીયા, શુદ્ધી ન રહી શરીર;  
એવું બેઠને, સુભદ્રાને, નેત્રે વહે છે નીર. ૩૦ વક્ષણ-નેત્રે જળ-  
ધારા વહે, કુંવર મુરછાંગત હવો; અરે પ્રભુજ કેમ થશે, આ હૈય છે  
કેઈ અવનવો. ૩૧

## કડવું ૧૦ મું-રાગ વેરાડી.

વૈશંપાયન બોલીયા, સાંભળો પાંડુકુમાર; અભિમાનને મુરછાંગત  
દેખી, રૂવે સુભદ્રા નાર; કુંવર મારા શે નવ બોલો, મારા લાડક વાયા  
તાંન કુંવર ટેક. ૧ દાળ. દુષ્ટ તણે પ્રહાર ખમીને, મુઠ્ઠ નવ રહીયે શરરે;  
દારિકાં જવું બાપણે, ઉઠો થાય અસુરરે. કુંવર મારા શે નવ બોલો. ૨  
નેત્ર કમલ મુખ પંકજ તારાં, કોમળ સુત શરીરરે; પુત્ર વદન નિરખી  
રાણીને, નેત્રે વહે છે નીરરે. કુંવર મારા શે નવ બોલો. ૩ મુજ અળખાનો  
નથી આશરો, આજ એકલડી છું વંનરે; જેઠ યુધિષ્ઠિર પાસે નહીં, નહીં  
આ વેળા અરજીનરે. કુંવર મારા શે નવ બોલો. ૪ બીમસેનજી વહેલા  
પધારો, જેઠ દાખવો મુખરે; ભવિષ્યે રણમાં પૃથ્વી પડ્યો, તમ ભાબી  
પામે દુઃખરે. કુંવર મારા શે નવ બોલો. ૫ સહદેવ નિકુળ સાંભળો,  
રણમાં પડ્યો અભિમાનરે; આણી વેળા સહાય કરો તો, નિરખું કુંવરનું  
વદનરે. કુંવર મારા શે નવ બોલો. ૬ એમ કડી કલપાંત કરતી, રડે એક-  
લડી નારરે; પુત્ર વિના સંસાર સુનો, નયણે વહે જળધારરે. કુંવર મારા  
શે નવ બોલો. ૭ ચાર દાડે ગામ આવશે, અતિ પરાક્રમી અર્જુનરે; ત્યારે  
મુજને પૂછશે, ક્યાં છે સુત અભિમાનરે. કુંવર મારા શે નવ બોલો. ૮  
વડી બાઈ ઘેર વાટ બેશે, કુંતા સાસુ મ્હારીરે; સુભદ્રા હેડિયાને કહે છે,  
નાખ્ય પાપણી મુજને મારીરે. કુંવર મારા શે નવ બોલો. ૯ પુત્ર વિના  
સંસારજ સુનો, સુનું સરવે સજન મોહારરે; આત્મા વિના જેમ કલેવર  
સુનું, તેમ વન સુની હું નારરે. કુંવર મારા શે નવ બોલો. ૧૦ પુત્ર  
વિના મુખ શું દેખાડું, પિયર સાસરા માંહેરે; અર્જુન સુત રણમાં પડ્યો,  
હું કેમ જાઉં ત્યાંહેરે. કુંવર મારા શે નવ બોલો. ૧૧ બીમ યુધિષ્ઠિર  
નિકુલ સહદેવ, અર્જુન છે મહા રાયરે; સાસુ મ્હારી કુંતા કહીયે, તે  
પાંચે પાંડવની માયરે. કુંવર મારા શે નવ બોલો. ૧૨ ત્યારે હેડિયા કરે



વિભાસણ, એ અર્જુન કરી રાણીરે; પાસે આવીને પુછવા લાગી, કુટુંબ  
 પોતાનું જાણીરે. કુંવર મારા શે નવ બોલો. ૧૩ ત્યારે હેડિંબાએ રૂપ  
 સમર્થ, સુદમ રૂપ થઈ રાણીરે; સુલદ્રાને ચરણે લાગી, તું મારી જોઈ-  
 જીરે. કુંવર મારા શે નવ બોલો. ૧૪ ગોરમચ્છ મુજ પુત્ર કહીયે, બીમ-  
 સેનનો અંશરે; અજણે બેઉએ યુદ્ધ કીધું, એ બેઉ ભાઈનો વંશરે. કુંવર  
 મારા શે નવ બોલો. ૧૫ અજણે એ કામ કીધું, વઢી મુવા બેઉ ભાઈરે;  
 ગોરમચ્છ ને અભિમાન બેની, વણી નિકટ સગાઈરે. કુંવર મારા શે  
 નવ બોલો. ૧૬ ત્યારે સુલદ્રા શિતળ થઈ, બોલી પ્રેમ વચનરે; દિયર  
 તણે એ કુંવર તારો, કેમ ઉઠે અભિમાનરે. કુંવર મારા શે નવ બોલો.  
 ૧૭ મુજને હવે વિશ્વાસ છે તારો, નથી કાંઈ અજાણરે; પુત્ર મારો ઉઠે  
 નહીં તો, તમું મહારા પ્રાણરે. કુંવર મારા શે નવ બોલો. ૧૮ ત્યારે  
 હેડિંબા કહે સુલદ્રાને, અભિમાનને ઉઠાડુરે; એવું કહી રસ અમૃતકુંપી,  
 લાવીને તેને પાયુરે. કુંવર મારા શે નવ બોલો. ૧૯ ઉઠક છાંતમાં અભિ-  
 માન ઉઠ્યો, બેડો થયો તે વારરે; સુલદ્રાને ચરણે લાગ્યો, પાસે દીડી  
 નારરે. કુંવર મારા શે નવ બોલો. ૨૦ ત્યારે હેડિંબાએ હેત કરીને નાખ્યું  
 લુણ ઉતારીરે; એટલે સુત બીમસેનનો, ગોરમચ્છ ત્યાં આવ્યોરે. કુંવર  
 ઉઠી બોલીયો, સહુ રાજ થયાં મન માંહેરે. ૨૧ અભિમાન દેરી દ્રષ્ટે પડ્યો,  
 ત્યારે પરવત ઉચકી લાવ્યોરે; માર માર કહી અભિમાન ઉઠ્યો, તેને  
 હેડિંબાએ સમજાવ્યોરે. કુંવર ઉઠી. ૨૨ કુંવરને તમે પ્રીછવો, સમજવો  
 દેરાણીરે; બાંધવ બેઉને વઢતા વારો, સુણો મહારી વાણીરે. કુંવર. ૨૩  
 તારા સુતને તું સમજાવે, તો મારાને વાઝં ધાઈરે; હેડિંબા કહે સુલદ્રાને,  
 એ છે બન્યો ભાઈરે. કુંવર. ૨૪ એમ સમજાવી દેરાણીને, જોડાણીયે તે  
 વારરે; પછે કહે છે ગોરમચ્છને, ન કરીયે મારા મારરે. ૨૫ અર્જુન સુત  
 અભિમાન એ છે, આ કાકી તારી પિતરાણીરે; કુટુંબ કલેશ કીધો વણ  
 પૂછે, એ વાત સહુ મેં જાણીરે. કુંવર. ૨૬ આ અર્જુનની અરધાંગના,  
 સુલદ્રા દેરાણી થાયરે; એવું સુણીને ચરણે લાગ્યો, ક્ષમા કરો મુજ માય-  
 રે. કુંવર. ૨૭ અભિમાનને આલિંગન દીધું, બાઈ જાણીને સોયરે; કટ  
 પાપીયો મુજને, વાત ન કીધી કોયરે. કુંવર ૨૮ કરી પરઠક્ષિણા ચરણે  
 લાગ્યો, રથ વાલો ઘેર જઈયેરે; ગોરમચ્છ કહે મંદીર આવો, સુખ કુખ

મુજને કહીયેરે. કુંવર ૨૯ એમ કહો ૨૫ ઉપર બેઠો, બીમપુત્રે મહી  
રાસરે; દેરાણી ને જોડાણી બેઠાં, મળી એકઠાં પાસરે. કુંવર. ૩૦ તેણે  
કામથી ૨૫ ચલાવ્યો, આવ્યો બે બેજનરે; કાવેરી સંગમ જઈ નાહ્યા,  
નીર વહે છે પાવનરે. કુંવર. ૩૧ સ્નાન કરીને ત્યાંથી ચાલ્યા, આવ્યા  
નિજ આશ્રમરે; નીલગઢ મૂકી કરીને, આગળ છે ભુવનરે. કુંવર. ૩૨ ૨૫  
રાખ્યો જઈ આંગણે મળ્યો કુકુંભ પરિવારરે; અસ્વરથ આંગણામાં છોડી,  
નાખી લીલી ચારરે. કુંવર. ૩૩ ત્રિવિધ પેરનાં વનફળ આણી, મુકયાં  
કાકી કેરી પાસરે; આગત સ્વાગતકરી કહે છે, હું સેવક છું તમ દાસરે.  
કુંવર. ૩૪ ચાર દિવસ પડ્યા રહો, કહો મુખ દુઃખની વાતરે; સેવકને જે  
કરો આજ્ઞા, તે શિશ ચડાવું માતરે. કુંવર. ૩૫ આજ લગી એક આંખ  
હતી, હરખી મુભદ્રા માયરે; હવે બેઉ બાંધવ યુદ્ધ કરો તો, પરદળ નાઠાં  
જાયરે. કુંવર. ૩૬ વળી વચન કહું એક કાકી, મુજ કુળ રાક્ષસી અત-  
તારરે; હવે પ્રાક્રમ બે બે માહરૂં, કરૂં કૌરવનો સંહારરે. ૩૭ વૈશંપાયન  
કહે ભૂપતી, સાંભળો પાંડુ કુમારરે; બીમ કુંવરનાં વચન સાંભળી, હરખી  
અર્જુન નારરે. ૩ :

### કડવું ૧૧ મું—રાગ કેદારો.

વૈશંપાયન કહે રાજન, મુણ પરિક્ષત કેરા તન; બીમનો સુત ગટા-  
રગચ્છ જેહ, બીજે દિવસે બોલ્યો તેહ. ઢાળ—આ વનમાં તમે કેમ આવ્યાં,  
તેડી સુતને સાથ; એવું કામ શું પડ્યું તમારે, અરજીન સરખા નાથ. ૨  
જેઠ યુધિષ્ઠિર છે મહારાજ, તે ધરમ તણો અવતાર; સહદેવ નિકુળ દિયર  
તમારા, એમ બોલ્યો પવનકુમારરે. ૩ એવાં વચન મુણી મુભદ્રાને,  
આવ્યાં આમુખાત; બીમકુંવર શું કહું તુજને, મહારા દુઃખની વાત. ૪  
ગામ નથી ત્યાં પાંચે પાંડવ, સંગે દ્રૌપદી નાર; પિતામહને આશ્રમે રહેતાં,  
હસ્તિનાપુર મોઝાર. ૫ મુખદુઃખના દિન નિરમમતાં, શોક ધારીને મન;  
તોયે પુઠં ન મેલે પાપી, દુષ્ટ દુર્યોધન. ૬ કરમ તણી કાંણી કહું મહારી,  
સાંભળ પુત્ર વચન; સુરેખા હળધરની તનયા, તે વર્યો છે અભિમાન. ૭  
એનો વીવા ફેક કરાવી, કૌરવ કન્યા લાવે; દુર્યોધનનો પુત્ર લક્ષ્મણો, તેને  
ત્યાં પરણાવે. ૮ એવાં વચન મુણીને બોલ્યો, બળવંત બીમકુમાર; કૌર-

વને મુખ હાંત કેટલા, એ છે તમારી ચાર. ૯ પ્રથમ દ્વારિકાં જઈ કરી, કૌરવ કુળ સંહાર; કામ કરે કેમ એનાં હજધર, પહેલાં તેને મારું. ૧૦ પરણીને નવ તણ્યે પોતે, તો માગી કેમ મૂકાય; બોલ આપણા ઉપર કરતાં, મસ્તક સરવનાં જાય. ૧૧ તે માટે હું સાથે આવીશ, ધીરજ રાખજે મન; તે કન્યાને હું પરણાવીશ, બાંધવ મુજ અભિમાન. ૧૨ એણું સુણીને હરખજ આણી, બોલી અરજીન નાર; દુર્યોધન સજ થઈને નિસર્થો, ક્ષોણી કટક અહાર. ૧૩ આપણે અહીંયાં વિલંબ થયો, ચાલી તેની જાન; ગજ રથ અશ્વ બહુ સેન સાથે, મળ્યા બહુ રાજન. ૧૪ એણું સુણીને તતક્ષણ ઉડ્યો, બળવંત ભીમકુમાર; હેડાના રાક્ષસ છે ત્યાં જઈ ક્યો દોષાર. ૧૫ હાક સુણીને તતક્ષણ આળ્યા, દેત્યોના નહીં પાર; કહરૂપને વળી મહા ભયંકર, ક્ષોણી ગુલમ અહાર. ૧૬ સાઠ સહસ્ર દાનવ મળ્યા, વીસ લાખ તોખાર; માયાવી ત્યાં ઘણા મળ્યા, દાનવના અસ્વાર. ૧૭ એક રંગે ઉજળા, ગટારગચ્છના સારથી; મેઘવરણ સમ કાળ શોભે, ખાર સહસ્ર ત્યાં હાથી. ૧૮ સોળ હજાર ત્યાં સાંઠણી, શણ-ગારી કારમું રૂપ; ધ્વજ નેજા નીશાન ફરકે, શોભા થઈ અનુપ. ૧૯ આલો સરવે દ્વારિકાં ઉપર, ભીમકુવર એમ બોલે; ઢાલ કરે ધ્રુશકે, ત્રેલોક સરવે ડોલે. ૨૦ સજ થઈને સેન સઉ ઉભી, નિરખે અરજીન નાર; હવે કામ થાશે આપનું, એમ મનથી કરે વીજાર. ૨૧ શ્રીતાને મન સદેહ થાયે, સુણી સેનાનું નામ; ગટારગચ્છ ભડવીર વિના, કોણ કરે એવાં કામ. ૨૨ સુભદ્રા મન ત્રાસ પામી, હજ દેખી દુર્યોધન; તે માટે સેના દેખાડી, ધીરજ રાખવા મન. ૨૩ કર્ણેડીને કરે વિનતી, લાગ્યો કાકીને પાય; અશ્વ ઉપર અભિમન્યુ બેઠો, તમે રથમાં બેસોને માય. ૨૪ એણું સુણી રથ ઉપર બેઠાં, વજડાળ્યાં નીશાન; ત્રીજું દદામું સુણતાં, સેન આણ્યું થઈ સાવધાન. ૨૫ રેવા તટ આળ્યા સહુ, રાક્ષસ ઉતર્યા પેલે તીર; ગટાર-ગચ્છ ઘટાણું આણ્યો, આનંદે મહાવીર. ૨૬ કાળો પાહાડ નામ કુંજરનું, તે પર બેઠો ભીમકુમાર; પછે પંથ કરીને આણ્યો, થોડા તે વન મોઝાર. ૨૭ એમ રાત દિવસ સઉ ચાલતા, વહી ગયા નવ દંન; દસમેં દિવસે દ્વારિકાં દીઠી, ત્યાંથી બે જોજન. ૨૮ ચાર ઘડીમાં તે પંથ કાપી, આળ્યા ગોમતી તીર; નગરમાં શું કામ આપણે, મન વિચારે વીર. ૨૯ એણું જાણીને

ડેરા દીધા, નગર બાહાર ત્યાં સોય; તે કારણ શ્રીકૃષ્ણજી લહે, બીજા  
મર્મને જાણે કોય. ૩૦ ગોરગચ્છનું સેન ઉતર્યું, તે ગણતાં ન આવે પાર;  
નગર લોક દેખે નહીં, તે માયા તણા અવતાર. ૩૧ નીશી થઈ રવી  
આથમ્યો, તવ કીધાં સર્વે ભોજન; મુલદ્રા કહે ગોરગચ્છને, સાતમે  
દિવસે લગન. ૩૨ વૈશંપાયન એણીપેરે બોલ્યા, સાંભળ પાંડુકુમાર; આર  
પોહોરની રજની વીતી, થયો પ્રાતઃકાળ. ૩૩ બીજા દિવસને પહેલે  
પોહોરે, આવી કૌરવની જાન; દોલ કેરે ધ્રુશકે, પડ્યું ન સંભળાય કાન.  
૩૪ નગર બાહાર આવીને ઉતર્યો, દુર્યોધનનો સાથ; તે વાત બળિ-  
ભદ્રે સાંભળી, મુણી મનમાં થયા રળીયાત. ૩૫

વલણ-મુણી થયા રળીયાત તે તો, જાન આવી કૌરવ તણી; લોકો  
સહિ જોવા મળ્યા, આવ્યો હસ્તિનાપુરનો ધણી. ૩૬

### કડવું ૧૨ મું—રાગ રામગ્રા.

હરખ્યો દુર્યોધન મન માંહેજી, મનવાંછિત ફળ મળે આંહેજી; એણી-  
પેરે બોલ્યા ત્યાં મુન્યજી, સાંભળ પરિક્ષિત કેરા તનજી. ૧ ઢાળ. પરિક્ષ-  
તના તન સાંભળો ત્યાં આવી કૌરવની જાન; દોલ નગરાંને શરણાઈ  
વાગે, ગડગડિયાં નીશાન. ૨ નોખત રૂડી વાગે છે ત્યાં, ગરજે છે રણતૂર;  
દુર્યોધનની જાનમાં, હળ મળ્યું સાગરપૂર. ૩ દોલ ધમકે ને બણગાં પુંકે,  
ગરજના બહુ થાય; જાન દેખી મલપતી, માનુની મંગળ ગાય. ૪ દ્રોણ-  
ગુરૂને કૃપાચારજ, અસ્વત્થામા મહામુન્ય; વ્રક્ષકેતુ શકુની મહા બળીયા,  
કરણ ને દુશાસન. ૫ શત જ્ઞાત જે પોતાના પ્રૌઢા, સજોડે અસ્વાર; કેસરી  
વાગા છાંટીયા, દીસતા રાજકુમાર. ૬ પંચાલ દેશનો રાજ્યો, બહુ સેન  
સાથે હોય; સિંધુદેશના રાયને, પોંચી ન શકે કોય. ૭ સુશરમાનો સાથ  
સખળો, સજોડે કહેવાય; એમ જાન સાથે આવીયા, બહુ દેશ કેરા રાય.  
૮ વિવિધ પેરનાં ધર્મી આયુધ, ગદા બાણ પ્રચંડ; હાથ નાલ ગોલા  
કટાકે, ગડગડે બ્રહ્માંડ. ૯ સમશેર રૂડી શોભતી, તે સામદો કેરે હાથ; જાન  
માંહે શોભીયો, લલ્લો સવળો સાથ. ૧૦ બહુ રંગ તણુ તાણીયા, ત્યાં કર્યા  
ઉભા સાર; ફરસબંધી તે ભ્રામ કીધી, પાયગા ઘોડાની તૈયાર. ૧૧ આપ  
આપણા કામ કરીને, ઉતર્યા આવી કોય; બજારનો જથ્થો ત્યાં સખળો,

વેશપાચન બોલીયા, સાંભળો પરિક્ષત તંન; બળભદ્રજી આવી કૃષ્ણને ત્યાં, કહે પ્રેમ વચન. ૧૩ હસ્તિનાપુરની જન આવી, ઉતરી નગરના નાથ; વાત એવી મેં સાંભળી જે, આવ્યો કૌરવનો સાથ. ૧૪ સામૈયું લઈને તેડી લાવો, વધા શ્રી ભગવાન; દુર્યોધનને જઈને ભેટા, લો બહુ આહરમાન. ૧૫ કૃષ્ણ કહે છે સર્વથા જીતું, સાથ તેડી આજ; વિજય કરશે વીર મારા, તો રહેશે નહિ કંઈ લાજ. ૧૬ એવું સુણીને મંદીર વિષે, આવ્યા ત્યાં બળદેવ; કેસર ધોળીને તૈયાર કીધું, પાન બીડાં તતખેવ. ૧૭ સરવે સાથ તેડીને નિસર્થા, આહ્યા મળીને સંગ; દુર્યોધનની જન દેખી, વાધિયો મન રંગ. ૧૮ બળરની શેખા નિરખતાં, આવ્યા રાજદાર; ચોક્કા સરવે ઉભા થઈને, કીધા પ્રેમે જીહાર. ૧૯ અન્યો અન્ય સહુ ભેટીયા, દીધાં આલિંગન; બલિભદ્ર શું વેવાઈ મળ્યા, રાય દુર્યોધન. ૨૦ લક્ષ્મણો કુંવર તે તણો, ત્યાં આવિયો તેણીવાર; સસરા પાસે હેતજ આણી, કર્યો સહુને જીહાર. ૨૧ પછે કર્યો કેસર છાંટણું, આપ્યાં બીડાં પાન; સેવા કરવા જનની, ત્યાં મોકલ્યો પરધાન. ૨૨ આજ્ઞા મળીને ઉઠીયા, બળદેવજી તેણીવાર; જનને બહુ માન ઇઈને, આવ્યા પોતાને દાર. ૨૩ વૈશંપાયન બોલીયા, સાંભળો પરિક્ષતના તંન; અન્ન પાણી પુર્યા સડીને, મુખ બહુ દુર્યોધન. ૨૪ તે દિવસ વીતી ગયો, થયો તે પ્રાતઃકાળ; વૈશ્ય ક્ષત્રી આચાર પાળે, ભજે શ્રી ગોપાળ. ૨૫ ભજન કરે ને ભોજન થાયે, કરે સહુકો કલ્પોલ; ખટ દિવસ રહ્યા લગનના, સહુ જોધ ઝાકમજોળ. ૨૬ પાંચમી વરધે સુરેખાને, અગે પીઠી ચોળાય; બહુ હાસ્ય કરતી કામની, તે મળીને મંગળ આય. ૨૭ એ કથા રહી એટલેથી, સાંભળ પરિક્ષત તંન; મટારગચ્છે શું કર્યું તે કહું તમને રાજન. ૨૮ પોતાના સરવે ચોક્કા તેડી, વહે પ્રેમ વચન; આપણને શું જાણશે, એ કુષ્ઠ દુર્યોધન. ૨૯ એની સેનામાં જઈને તમે, ભરો સખળી બળર; રૂપ લીધો લીલોતરીનાં, ચોક્કા બાર હજાર. ૩૦ આજ્ઞા લઈને મટારગચ્છની, દેલ્યો આહ્યા જાય; દુર્યોધનની સેના માંહે, સખળાં કાટ ભરાય. ૩૧ બોર ભાણને રીંગણાં, રાતાં રતાણુ સોય; તુરિયાં તાબાં ને સાકર કોણાં, ગવાર મુંદર હોય. ૩૨ કાકડી મુળા ને સોનેરી કેળાં, કેરીયો પાકી હોય; દુર્યોધનના લોક આવી,

લઈ આઠ્યા સહુ કોય. ૩૩ મગશીગો ને ચોળાફળી, કરમદાને વળી કેર;  
વાલોળ પાપડી કુમળી જોઈને, લઈ આઠ્યા સહુ ઘેર. ૩૪ ત્યાં દારિકાંના  
લોક આઠ્યા, તે જોઈ ઈચ્છા થાય; પડોળાં ઘી તુરીયાં ને ટીંડોરાં, ને  
સઉકો લઈ ઘેર જાય. ૩૫ સેલડી બારા સખળા દીસે, રસ ભર્યા રાગ્ગન;  
હાથી આગળ નાખવાને, લીધા દુર્યોધન. ૩૬ ચણા વટાણા દીસે લીલા,  
લીલી તુવર દાણાદાર; તે ફેલીને શાકજ કરવા, લઈ આઠ્યા તે વાર. ૩૭  
મુળા કુમળા કારમા, તે જોઈને ઈચ્છા થાય; લીલોતરી સહુ લેઈ કરીને, ઘેર  
પોતાને જાય. ૩૮ કરીયો કાચી કારમી, તે દેખી મન લક્ષ્યાય; જે જે દેખે  
તે તરત લઈને, શાક કરીને ખાય. ૩૯ ડાળાં ભરીયા તે ચિમડાનાં, વિધ-  
વિધનાં છે ફરત; પગ મેલવાનો માગ મળે નહી, એવી વસ્તુ આપટ. ૪૦  
તરબૂચ મોટાં થડા જેવડાં, તે તો લીધાં રાય; જનઘયા ત્યાં દેખીને દોડે,  
સહુકો લેવા જાય. ૪૧ સીતાકળ સોહામણાં, પાકેલાં મોટી આંખ્યા છૂટ;  
જનમાં વેંચી આપવા, એક હજાર ભરીયાં ઉંટ. ૪૨ કેસરવરણા ગોળની  
હાંડી, સુરણ ને વળી કંદ; કૃષ્ણજી સવળું લહે, રાક્ષસે રચ્યો જે કંદ.  
૪૩ વૈશંપાયન બોલીયા, સાંભળીયે પાંડુ કુમાર; સરવ જનોએ શાક  
લીધાં, જનને નગર મોઝાર ૪૪ આપ આપને સ્થાનક જઈને, ખાવાની  
કરી પેર; ગોરગચ્છના રાક્ષસો સરવે, ઓપી રહ્યા ઘેર ઘેર. ૪૫

વલણ-ઓપી રહ્યા ઘેર ઘેર સરવે, રાક્ષસ સઉ કેવા છળે; દુર્યોધનની  
જનમાં, પૂરણ ભોગ કેવા મળે. ૪૬

### કડવું ૧૩ મું—રાગ ગોડી.

વૈશંપાયન વદે વચન, સાંભળ પરિહત કેરા તન; કૌતક સૂણજો  
રાક્ષસ તણું, ૩૫ પ્રગટે બહુ આપ આપણું. ૧ તેનો મરમ ન જાણે કોય,  
જોઈ શાકને વિરમય હોય; કંદમૂળ કેમે નવ ચડે, માથાં સરખાં દ્રષ્ટે પડે.  
૨ વાસણમાં ડોળા ફેરવે, હિસે કદરૂપ અતી નવનવે; જ્યાં ભાણ છમકારા  
હોય, તો તે પેટમાં પેસી રોય. ૩ પાકાં જાણી ખાય કૃષ્ણજી, હૈયો ઉર-  
રમાં તેને મારે મુળ; તેલ કડામાં ગોરડી તલે, તો રાક્ષસ ઉઠી વળગે  
મળે. ૪ નાખી તોલડીને ઉભી થાય, રાક્ષસ દોડી વળગવા જાય; જે  
મધ્યે મોળી કાકડી, તે મુરછાંગત થઈ હેઠી પડી. ૫ નાખી દે તો નવ

નંખાય, જ્યાં જાયે ત્યાં વાંસે ધાય; જાહવ જીવતી રાંધે શાક, દેખી રાક્ષસ  
પાડે ધાક. ૧ નાખી તોલડી નાસે જેમ, ખૂટે તેની ધાએ તેમ; બાણ્યું શાક  
આણ્યું ઘર માંહે, પાડે ચીસને વળગે ત્યાંહે. ૭ તે દેખી પ્રાણુ જાય  
માહરા, સહુને કીધાં બહુ કાહરાં; ઉગ્રસેનના ઘરમાં વળી, રાક્ષસ યેમ  
છે ટોળે મળી. ૮ સાત્યકી જાહવની તરૂણી, નગન થઇને નાસે ઘણી; સુર-  
સેન તણી જે નાર, જોઇ હૈત્યે અડકાવ્યાં બાર. ૯ હળધરવીર તણા ઘર  
માંહે, ઘણું શાક આણ્યું છે ત્યાંહે; ઘર સઘળું હળમેખળ કર્યું, આ શુ  
પાપ થયું ઉકરૂ. ૧૦ દેખી હૈત્ય નાઠી રેવતી, વિના વસ્ર નાગી નાસતી;  
વાસુદેવ તણી કુલવહુ, વસ્ર નાખી નાઠી સહુ. ૧૧ ઘરમાં રાક્ષસ ફેલી  
રહ્યા, એવા હવાલ વળી જનમાં થયા; ઘરમાં કોઇથી નવ જવાય, રાંધ્યાં  
અન્ન તે રાક્ષસ ખાય. ૧૨ છપ્પનકોડ જાહવની નાર, આપ આપણું  
દીધાં દાર; ઘરમાં શાક આણ્યાં છે જોહ, ભુત થઇને વળગે તેહ. ૧૩  
નાસીને સહુ જાયે બહાર. જ્યાં જાયે ત્યાં હાહાકાર; જનમાં બહુ પડ્યું  
લંગાણ, નાઠા ત્યાં ભડકી કેકાણ. ૧૪ હાથી નાસી પાડે ચીસ, ત્રાહ્ય  
ત્રાહ્ય કરે જીગદીશ; દુર્યોધનને દેરે ઘણું, વ્યાકુળ શે ન થયું તે તણુ.  
૧૫ કામ કામથી બીન્યા લોક, સેનામાં પડીયો છે શોક; વિકટ રૂપ દીસે  
વિકળ, રક્ત નેત્ર પાવકની જવાળ. ૧૬ કકડાવે મુખ કહાડે દંત, ધડ  
વિના મસ્તક દીસંત; સહુકો દેખે નગર મોઝાર ત્યારે પડ્યો દારિકાંમાં  
પોકાર. ૧૭ હવે નહિં કોઇ બાહાર નીસરે, હાથ ચડે તે નિશ્ચય મરે;  
નગર લોક સહુ આણ્યું વાજ, પછે આવ્યા જ્યાં કૂંણ મહારાજ. ૧૮  
બળિભદ્ર કરે વિનતી, નગરમાં રહેવાતું નથી; રાક્ષસ વાપ્યા શ્રી જહુ-  
રાય, ઘર મુકીને ક્યારે જવાય. ૧૯ બળિભદ્રની વાણી સુણી, વળતા  
બોલ્યા ત્રીભોવન ધણી; તમે આરંભ્યું વીવાનું કામ, નહિ લીધું કોય  
અણપતિનું નામ. ૨૦ કે રૂદ્રકળશ ગયા, બીસરી મહાદેવે એ માથા કશી;  
તે મારે મન મુકી ગરવ, ઇંધર હહેરે જાએ સરવ. ૨૧ પંચાશ્રુતે કસે  
જઈ પખાળ, મનમાં આણી ધણેરૂં બહાલ; રૂદ્ર તણા મથ્ય લક્ષ્મીલક્ષ, તેને  
જઈને મુકો ભક્ષ. ૨૨ તો એ વિદ્ય યાશે પૂરું, માનો હું કહું છું તે ખરું;  
વૈશમપાયન કહે સુણ રાય, બળભદ્રે કીધો ઉધાય; ગોદરમચ્છ મામા  
સંચરી, મન મંચે હસ્યા શ્રીહરી; વળતું જે હવું રાજન, કહું કથા સુણો.

બોલ્યા મુન્ય. ૨૪ ગોરગચ્છે એવું આહર્યું, બીજે દિને વળી વિપ્રિત કર્યું; દુર્યોધનની સેના સોય, તે નિરધન કર્યા સહુ કોય. ૨૫ લુટયાં દ્વરિકાં કેરાં લોક. લીધું ધન કરી કપટજ રોક; એમ મનમાં વીમસણ કરી, સરવેનું ધન લીધું હરી. ૨૬ બીજે દિને માંડયો ઉપાય, કો રાક્ષસ મોટા કુંજર થયા; કો હરીયાઇ વજ્રજ થયા, લઈ ચોટામાં ડિભા રહ્યા. ૨૭ ઘડિયા જેજન સાંઢજ કરી, તેને કોઇ ડિભા છે ધરી; રથ શણગારી પ્રીધા નવાં, વેચનાર બેઠા હાંકવા. ૨૮ વૃષભ તાળી જેડી ત્યાં બહુ, તે જનના લોક લઈ જાયે સહુ; એમ હારોહાર થઇ છે ઘટા, કુંજરને રૂડા છે પટા. ૨૯ સિંહલદ્વીપ તાણાં સુઢાળ, દંતુશળ મુખ ઝાકઝમાળ; ઘુઘરમાળ ગળે ધમધમે, જે દેખે તેને મન ગમે. ૩૦ સાંકળ પાછળ ખડખડતી જાય, મહમાતા કોઇથી ન સેવાય; તે દુર્યોધને વાત સાંભળી, બેઠા હાથી થયો મન રળી. ૩૧ કો સોહાગર જાણી કરી, દુર્યોધને વાણી એવાયરી; કહોજી મુલ શું લેશેા તમો, જે માગો તે આપું અમો. ૩૨ વળતા બોલ્યા કુંજરના ઘણી, એકે મૂઠે લેશું ગણી; લાખ રૂપયે ગજ વેચાય, તે ગજ તમથી કેમ લેવાય. ૩૩ એક વચન કહું છું અમો, કહેશેા ચેતાવ્યા નહીં તમો; વળતા બોલ્યા સઉ પરધાન, સાંભળો કૌરવપતી રાજન. ૩૪ મોટા હાથી છે અમૂલ, જે માગું તે લોને મૂલ; દુર્યોધન કહે હાથી ભલો, ભરો ગજ થાયે કેટલો. ૩૫ ભરતાં તે ગજ દાદશ થયો, રૂરી બોલ રાજને કહ્યો; કહ્યા પ્રમાણે લક્ષ રૂપીયા લઉં, ત્યારે એ ગજ તમને દઉં. ૩૬ તમથી દામ તો નહિં ખાચાય, શું કરવા તું ઘેલો થાય; એ ગજ તો પાંડવને સોય, જે રાજ યુધિષ્ઠિર હોય. ૩૭ બીજથી નવ લેવાય, દ્રવ્ય ખરચતાં પ્રાણજ જાય; એવાં વચન તેનાં સાંભળી, રહ્યો રાજ રૂઢે પરજળી. ૩૮ પછે હસ્તિનાપુરનો ધણી, સરવ રૂપૈયા આપ્યા ગણી; હાથી બેઠા બહુ રાજ થયા, પોતાને ધમે લઇ ગયા. ૩૯ વાસ દાણા ઘણા ખજરાવ્યા, જેવા જનના લોકો આવ્યા; એની શોભાનો નહીં પાર, બળવંત બહુ નિરધાર. ૪૦ મંદીર ખાંડ્યાં દુર્યોધન તણે, બીજે દાહડે નહીં ખારણે; કૌતક સેનામાં એવું કરી, અવીને જાએ છે તરી. ૪૧ ઘડિયાં જેજન જે સાંઢણી, સરવે મળીને લીધી ઘણી; અડેકા લીધી સહુ કોય, માથે હાથ મુકી પછી રોય. ૪૨ દુર્યોધનના સાથી બહુ, નિરધન લોક પ્રીધા સહુ; કોઇયે મોતીનું



ધરીયું' રૂપ, તે દેખી રીઝે મન ભુપ. ૪૩ મુલ આપીને રાખે પાસ, બીજે દાહાડે થાય નિરાશ; એણીપેરે હરી લીધું' ધન, મુલ્ય જનમેજ્ય રાજન. ૪૪ એ કારણ શું કૃષ્ણજી લહે, પણ કોઈ આગળ નવ કહે; પછે ગોર-મચ્છ એમ એયરે, માયાવી મહિ શ્રવણે ધરે. ૪૫ જઈ જહાર બનજી કરો, વિવિધ વસ્ત્ર થઈને દ્રવ્ય હરે; સીમ કુંવરનાં મુશી વચન, દોઢો રસ્તો થોડો ને દિન. ૪૬ દોશી તણી દુકાનજ કરી, વિવિધ વસ્ત્ર બેઠા પાથરી; ઝીણા દોરીયા એકજ તાર, કોઈએ નવ દીઠા સંસાર. ૪૭ સાણ કસંબ રૂડી શાલ, તરેહ તરેહના છે બહુ માલ; કસબી મંડીલ ને પાઘડી, તે તો સડીની દ્રષ્ટે પડી. ૪૮ જનના લોકો લેવા જાય, ધનના ત્યાં બહુ હમલા થાય; બનારસનાં શેલાં બેઠાં, લોકો રહે સહુ બેતાં મોહી. ૪૯ જમદાની દુપટ્ટા ઘણી, જગન્નાથીમાં નહિ મળ્યા; મખમલને મલમલ ત્યાં સાર, માહરપાટ રૂઢ તૈયાર. ૫૦ ધોએલા છે ને નેનકલાક, તેના ઉત્તમ છે બહુ તાક; સારામાં સારી સુખલાત, તેતો લે છે જનો જન. ૫૧ રેશમી કોર તણાં ધોતીયાં, મોં માગ્યું' મુલ હઈને લીયાં; જનરડીયે બેથો માલ, કોઈએ લીધાં અંબર લાલ. ૫૨ લીલાં જાંબુડી કિરમજી, સાટિન અતલ-સને વળી મજી; બાંટ બાંધણી ચંદરકળા, દક્ષણી સાડી ખડો લજા. ૫૩ સરવે રંગ તણા કિનખાખ, તે ઝગકે જાણે આક્રામ; જે બેઠયે તે ત્યાંતો મળે, પછસા લઈને હૈયો છળે. ૫૪ છોંટ દુમેટી ઉપર ભઠી, ઝીણી બુટ્ટીને ચોકડી; જતો બેઠયે તેવો માલ, દામ દમ સડે લે તતકાળ. ૫૫ પીતાંબર રૂંડો સોયે, સરવેનાં મન મોહે; હરીવાઈ પુલમાટીન ઘણી, દીસે તાજી હમણાં વણી. ૫૬ ચણિયા રેશમી લાલને લીલા, મુમટા કેશર જેવા પીળા; મુખમાં રસના છે એક, તેનો કહેતાં ન આવે છેક. ૫૭ હૈયો હલાલ હલાલી કરે, વસ્ત્રો અપાવી ધન બહુ હરે; રૂડી બજાર નિત્ય ભરાય, જે બેઠયે તે સરવે વેચાય. ૫૮ જનનું નામ ત્યાં સાંભળી, સહુ વેપારી આગળ મળી; એ કથા જાણી સહુ કોય, નગરવાસી ત્યાં લેગા હોય. ૫૯ જેને જે બેઠયે તે સરવે લે છે, દામ હૈયોને રાકડા દે છે; પછી બળિભદ્ર ચોટે નિસર્થા, બેઠા બજારને શુદ્ધ નિસર્થા. ૬૦ દુર્યોધન હસ્તિનાપુરનો ધણી, મારે કરવી તેને પેરામણી; બાર લાખનો સંદો કરી, મોટી વખારો માલે ભરી. ૬૧ તાળાં દીધાં મોટાં નિરધાર, ઉઘાડે રાક્ષસ ઠસે ધાર; જન

તણા આવે છે લોક, લીયે લુગડાં ધન આપી રોક. ૧૨ લઈ જાયે કામ  
આપણે, બાંધે બચકા જતને ધણે; બીજે હાંડે માત્ર નવ મળે, ગયાં વસ્ત્રો  
સહુ ટળવળે. ૧૩ એમ ચાર દિવસ લુટયાં લોક, થયા નિરધન મન  
આણે શોક; વૈશંપાયન વઢે વચન, લગન તણો ત્યાં આવ્યો દન. ૧૪  
ગોરગચ્છે જાણી તે વાત, કહે સુભદ્રાને સુણો માત; આજ લગન તણો  
છે દન, તેની ચિંતા ન કરશો મન. ૧૫ આપણી સનમુખ શ્રી જહુ-  
રાય, તો એ દુષ્ટો થઈ શું થાય; કૃપા છે શ્રી હરિ કેરી સાર, આપણું  
કામ થશે નિરધાર. ૧૬ સડિ જમીને થયે તથયાર, તેમાં વાર ન કરીયે  
લગાર; પછે રસોઈ કરાવી તે વાર, રૂંડો કાપી ત્યાં ક સાર. ૧૭ દાળ ભાત  
ને શાક અપાર, સડિ જમીયા તેણીવાર; પછે રાક્ષસને આજ્ઞા દીધી, સરવે  
સેનાને તૈયાર કીધી. ૧૮ હસ્તી ઘોડાને રથ પાલખી, જોઈ સુભદ્રા મનમાં  
હરખી; ગોરગચ્છને કહે છે ત્યાંહે, એક ગોર બોલાવો આંહે. ૧૯ ગૃહ-  
શાંતી કરીયે આજ, જોઈ સિદ્ધ થાયે સહુ કાજ; આજ્ઞા સાંભળતાં પર-  
વયો, એક ગોરને રસ્તેથી ધર્યો. ૨૦ સુભદ્રા પાસે તેડી લાવ્યો, તેને પ્રેમ  
કરીને બોલાવ્યો; આવો પધારોને મહારાજ, ગૃહપૂજા કરાવો આજ. ૨૧  
સેના દેખીને બીન્યો મન, હુતો ન જાણું કાંઈ પૂજન; મોટે જાડિ છું મારે  
ઘેર, પૂછો બીજને તેની પેર. ૨૨ સુણતાં ગોરગચ્છ એમ કહે, મારીશ  
હમણાં અણબોલ્યો રહે; ઠોડ ઉગામી કરડયા દંત, બ્રાહ્મણ મનમાં કહે  
આવ્યો અંત. ૨૩ વિપ્ર કહે મને વળગ્યું પાપ, વાત પૂછતાં થાય સંતાપ;  
ત્રાહે ત્રાહે શ્રી જુગદીશ, ઘસે હાથ હલાવે શીશ. ૨૪ ઘરમાંથી માન શુકન  
થયા, આવી ઉચાટમાં ઊભા રહ્યા; મહા વળ્યો છે આડો આંક, આતો  
મારા કરમનો વાંક. ૨૫ હુતો વાપીને હાથે પડ્યો, વ્યાકુળ થઈ બ્રાહ્મણ  
હડવડ્યો; કાલાવાલા કરે અપાર, શું થશે જગદાધાર. ૨૬ એવું કહીને  
બેઠો ત્યાંહે, પડ્યો પાસ હવે જાડિ ક્યાંહે; વૈશંપાયન વઢે વચન, સાંભળ  
પરિક્ષા કરા તન. ૨૭ પોહોર દિવસ ચડ્યો નિરધાર, મોં જોયાનો થયો  
વિચાર; જાણે કૌરવ નારી જશે વેહેલી, આપણે તૈયારી કરીયે તે પેહેલી.  
૨૮ કરજેડી કહું સરવથા, શ્રાતાજન સાંભળજે કથા; વળી ગોરગચ્છે  
માયા કરી, સાંભળો સડિ શ્રવણે ધરી. ૨૯ વલગ્યુ-શ્રવણે ધરી સહુ  
સાંભળો, તેહ પછે શું થાયરે; હૈયો સડિ તત્પર થયા, કરે કેવો ઉપાયરે. ૩૦

## કડવું ૧૪ મું—રાગ રામઘ્રી.

વૈશંખવન ખોલીયા, મુણ પરિક્ષિત કરા તન; ગોટામચ્છે શું કર્યું, તે સાંભળો રાજન. ૧ બસો ક્રીધી સુંદરી, માયાની અવતાર; વેવાણુ થઈને સાંચર્યા, કૌરવનો પરિવાર. ૨ વસ્ત્ર અનુપમ પેરીયાં, લીલાં અંબર ચીર; તે મધ્યે દીસે ધણું, સુંદર કામળ શરીર. ૩ ચરણે ચરણે ચાંપતી, પમ પામી નવ દીસે; નવ જોખન થઈ કામની, જોતાં મનડું હીસે. ૪ ચૈત્ર પંદરને સોળ વરસતી, નવ જોખન ને નાર; કંચુકી કસણ સમારિયાં; કુચ ફળ આકાર. ૫ શીશ પુલને રાખડી, મણી મોતી સાર; ટાટી રતન જડાવની, કંઠે એકાવળ હાર. ૬ નાકે મોર સોહામણા, ઝળકે વેસર મોતી; આંખે અંજન સારીયાં, દરપણમાં મુખ જોતી. ૭ દાંત બત્રીશે ઝગમગે, તે મધ્યે જડી છે રેખા; ચંચળાઈમાં ચપળ ધણી જોખન બાળેવેશ. ૮ વદન જોઈ પોતા તણું, મનમાં થાય રળીયાત; નીલવટ ક્રીધા ચાંદસો, જેમ પુનમચંદ્ર પ્રકાશ. ૯ કનક ઝાંલ કાને ધરી, વચમાં ખેડે પુલ; ઉપર ઝળકે ઝુમણાં, નારીયો દીસે અમુલ્ય. ૧૦ ગોફણે જડી છે ધુવરી, ડગમગતા તે નાહ; મોંજોણે તે સંચરી, પોતાને સંવાદ. ૧૧ બાંહે બાબુખંધ બેરખા, તેને ધુમતડાં લોહકે; એક એકપે અગળી, લટકાશું ચાલે લોકે. ૧૨ સોળ શણગાર સજી કરી, તે સહુ ચાલ્યો સાથ; સામઘ્રી આગળ ધરી, કો નારીને હાથ. ૧૩ કુંકમપડા સોહામણા, આપીયાં આજણુ; જનમેજય રાય સાંભળો, હવે થાશે કન્યા હરણ. ૧૪ નાડાં શ્રીફળને સૂખડી, લઈ મોંજોણે જાય; કોઈ વડિયાઈ કોઈ બેન બની, વળી કોઈ થઈ વરની માથે. ૧૫ કોઈ મામી માસી મસપતાં, કાકીયો વળી સાથ; છાબ એક વસ્ત્રે ભરી, તે વરની મામીને હાથ. ૧૬ કુટુંબ સહુકો વર તણું, તે આવ્યાં નગર મોઝાર; પરપુરૂષથી વેગળાં રહે, બહુ લાજે તે નાર. ૧૭ દ્વારામતી સહુ આવીયા, મુખે મંગળ ગાય; નગર લોક સહુ જોવા મળ્યું, એ વેવાણુ જાય. ૧૮ કોઈયે વાળ્યા અંબરના ધુંધટા, રાખે આડી દ્રષ્ટ; કામનિયો તે કરે કંઠક્ષો, મળી સહુની દ્રષ્ટ. ૧૯ રમઝુમ કરતાં આવિચાં, બળિભદ્રને દાર; વેવાણુ અસુર કેમ કર્યું, એમ ગાય સરવે નાર. ૨૦ રેવતી સ્ત્રીમાં આવીયાં, લઈને તેણે વળી પાન; વેવાણુને તે નામીયું, પ્રેમે

આહરમાન. ૨૧ ધરીને દારમાં સંચર્યા, સહુકો ત્યાં નવ સમાય; રહ્યાં  
આંમણે ટળવળી. બહુ બીડજ થાય. ૨૨ કોઈ ઓરડી પરસાજમાં, કોઈ  
ઉભાં છે શાખ; સુરેખાને પીડી ચડે છે, તેતો બેઠી ગોખ. ૨૩ કોરાં માટ  
નીરે ભર્યા, તેતો સહુને પાય; શિતળ વાએ વીંઝણા, ત્યાં વાયુ બહુ  
ઢાળાય. ૨૪ હાસ્ય વિનોદ કરે ઘણા, બહુ વિધ સેવા થાય; અન્યોઅન્ય  
વિવાહશું, સહુ નારીયો ગાય. ૨૫ તેણે સમે વળી ઘર વિષે, વરની કાકી  
થાય; કન્યાનું મુખ નિરખવાને, માગે છે વરની માય. ૨૬ રેવતીથે તેને  
તેડાવી, કન્યાને વળી ત્યાંહે; સાસરપક્ષ મળી ઘણી, કોઈએક સાહેલી  
બાંહે. ૨૭ કો નણુંદ થઇને બોલાવતી, બેવા તેનું વહન; કામની પરસા-  
જમાં, કરે બેવા મન. ૨૮ વડસામુ આહર કરી, વહુને હરખે બેય; વરની  
માસી કહે અહીં લગી, કન્યાને લાવો કોય. ૨૯ તે તો બેઠી છે ચોકમાં,  
બહુ બેવાનું મન; બેઈ સરવ કો એમ કહે, કન્યા રૂપ રતન. ૩૦ બીડ  
ત્યાંતો ઘણી થઇ, અતી બોલો સાથ; એમ કન્યાને કાઢતાં, સરવે ત્યાં  
હાથોહાથ. ૩૧ ઉછરેગે લઇને ઉડીયો, તે પવનનો કુમાર; તતક્ષણ કન્યા  
લાવીયો, જ્યાં બેઠી અરબુન નાર. ૩૨ આ બોલો કાકી વહુ તમ તણી, મુજ  
બાંધવની નાર; લગ્ન વેળા પરણાવજે, હું જાઉં છું તેણે ધાર. ૩૩ આ  
પ્રાણાય પરણાવશે, વર કન્યાને આંહે; લઇને રૂપ કન્યા તણું, પછી પેતે  
ચાલ્યો ત્યાંહે. ૩૪ અંગવસ્ત્ર ઢળહરે ભર્યા, પીડીની રીત થાય; પાંચ મોહાર  
મુકી હાથમાં, ત્યાં આપી વરની માય. ૩૫ વર કાકી કરમાં ધરી, સોંપી  
જઈ માને હાય; આજ્ઞા માગીને ઉડીયાં, પછે ચાલ્યો સવળો સાથ. ૩૬  
વૈશંપાયન બોલીયા, મુણ જન્મેજય રાજન; હરણ હડ કન્યા તણું, તે  
નવ લહે દુર્યોધન. ૩૭ ગેટારમચ્છ કન્યા થઈ, સુરેખાને કામ; પુત્રી થઇને  
પરવર્યો, તે કરે ધરનું કામ. ૩૮ ધરમાં કોઈ જાણે નહીં, જે થઈ છે એત્રી  
પેર; લાડ કરે કન્યા બહુ, ત્યાં માઆપ કરે પેર. ૩૯ વલણ—માઆપ  
આથે લાડ કરતી, સુરેખા વાણી કહે; પેર થઈ કન્યા તણી, તે કૃષ્ણજી  
સવળું લહે. ૪૦

કડવું ૧૫ મું—રાગ આશાવરી.

વૈશંપાયન બોલીયા, સાંભળો પરિક્ષત તન; ગેટારમચ્છે શું કર્યું, તે

કહું તુજને રાજન. ૧ મુખકમળ દિસે ચંદ્રમા, સુંદર ભીને વાન; ગુણ અંગ લક્ષ ઉપમા, તે સરવે શોભાયમાન. ૨ રેવતી પાસે રૂઢન કરતી, આવી તેણીવાર; મુને ક્ષુધા લાગી પાપણી, હું કરું કોણ પ્રકાર. ૩ કાંઈ ખાવા આપો મુજને, એમ સુરેખા કહે વાણ; મા કહે પુત્રી લાડવેલી, તું કેમ થઈ અબાણ. ૪ આજ ઉણું શું આપણે, જે ખાવાનું લે છે નામ; જે જન સાડ પકવાન કીધાં, તે દીડા છે સરવે કામ. ૫ ઉઘાડ જઈને ઓરડા, ભર્યા ભારે જેહ; પુત્રી તુજને જે ભાવે તે, ખાઓ વસ્તુ તેહ. ૬ મુણતાં તાણું ઉઘાડયું તતક્ષણ, પેઠી ઓરડા માંહે; પકવાન સરવે ખાઈ ગઈ, બાકી ન રાખ્યું ત્યાંહે. ૭ તે કામ કાંઈ મળે નહીં, ખોળ્યા ખૂણ્યા ચાર; 'મ ત્યાં પૂરું થયું, પછી સાંકળ દીધી દાર. ૮ વળી આવીને રૂઢન માંડયું, માતા કેરી પાસ, સુરેખા એમ ઓચરે, બાધ થાય મુને અપવાસ. ૯ હાંતને હાઠો ખરખરે, કાંઈ અથાણું છે માય; બે ચાર કટકા દીલથે તો મોહોડું સ્વાદિષ્ટ થાય. ૧૦ રેવતી કહે છે પુત્રી મહારી, ઉઘાડો જઈને દાર; તારા મુખનાં મીઠડાં લેઉં, જાઉં તુજ પર બલીદાર. ૧૧ તારા ખાતાં જે વધશે તે, ખાશે કૌરવ જન; મુણતાં ઓરડો ઉઘાડિયો, સારો શોભાયમાન. ૧૨ ખાખાં લાડુ ને જલેળી ઘેખર, ફરસી પુરીયો જેહ; જન સાડ કર્યું તે સરવે, ભક્ષ કીધું તેહ. ૧૩ ડાટ વાળ્યો સરવનો, ફેરવ્યો પેટે હાથ; વળી આવીને ઓચરે, સાંભળો મારી મા. ૧૪ ગળ્યું ખાધે મળું ખરખરે, કંઈ ઘૂત વાસના થાય; પકવાન તો ભાવે નહીં, તમે સાંભળોને માય. ૧૫ ત્યારે રેવતી કહે પુત્રી મહારી, ઓરડા ભર્યા છે સાત; તે ઉઘાડીને ખાઓ ગમે તે, મેં નથી સાહ્યો તુજ હાથ. ૧૬ એકું મુણી રાજિઆત થઈ, કંઈ અથાણું છે માય; તેને આશરે કરીને કટકો મહારે મુખે દેવાય. ૧૭ આ ઘડા ભર્યા છે અથાણા કેરા, શું સુરેખા લે છે માણ; લગન વેળા થાશે હમણાં, એમ ઓચરે મુખ વાણ. ૧૮ એકું કહી જ્યારે બોલીયાં, રેવતી તેણે કામ; ઝોટરગચ્છે વિચારીયું, હવે થયું મહારું કામ. ૧૯ બીજે મંદીર જઈ કરીને, કર્યો મન વીચાર; જે હતું તે સરવે ખાધું, પુરણ કીધો આહાર. ૨૦ એમ અન્યોઅન્ય ઓરડા, કર્યો કાલા સાત; ત્યારે રેવતી વિસ્મય થઈ, કાંઈ ઉપચો ઉતપાત. ૨૧ વળી છોડો ગ્રહહી ઉભી રહી, બાળા બોલી મુખ; એટલે શું પૂરું પડે, હજી ખાવા કેરી જૂખ. ૨૨ સાસ-

રાનો સાથ તેડી, રેવતી આવી ત્યાંહે; જે હતું તે સરવે ખાધું, ન રાખ્યું  
કાંઈ ધર માંહે ૨૩ પુત્રી આવી ત્યારની, કરે છે ખાખા આજ; શ્યામા  
કહે સ્વામી સાંભળો, હવે કેમ કરશું કાજ. ૨૪ કોઠાર સાત ખાડી કર્યા, કહી  
કળકળે મન માંહે; રીસ કરી ધણી રાણીને, હળધર બોલ્યા ત્યાંહે. ૨૫  
હસ્તિનાપુરની જન આવી, માણસો છે જે લક્ષ; બળિભદ્રને ચિંતા પડી,  
હવે શું કરશે એ લક્ષ. ૨૬ ક્યાં જઈ ને કેમ કરું, હવે કરું કોણ પ્રકાર;  
જનને ખાવા શું આપીયે, કઠણ લોકાચાર. ૨૭ આજ મુજને નવ ગમ્યું,  
એ પુત્રી કેરું લાડ; ખાઈ ખાઈ પકવાન ખુટાડયાં, જેમ લુટી લે ધાડ. ૨૮  
ક્યાં જઈ ને કેમ કરું, કે તમું મારી દેહ; નહિ પુત્રી એ માહરી, વેરણ  
અવતરી એહ. ૨૯ હવે વહન હું કેમ દેખાડું, કળકળે મન માંહે; બળિ-  
ભદ્રજી એમ બોલીયા, એવે કૃષ્ણજી આવ્યા ત્યાંહે. ૩૦ શું કલેશ ધરમાં  
માંડીયો, તમે વૃદ્ધ થઈ વડજાત; હવે વેવાઈની જનમાં, એ સઉ સાંભ-  
ળશે વાત. ૩૧ તે કેશે જે ધિરજ ન રહી, હળ દેખી દુર્યોધન; તે માટે  
ધરમાં કલેશ મંડયો, જીવો વિમાસી મન. ૩૨ બળિભદ્ર હરીને એમ કહે,  
કોઈ ન જાણે ધરની વાત; પકવાન ખાધાં સુરેખાયે, થશે મહા ઉતપાત.  
૩૩ કૃષ્ણ કહે તમે આજ ઘેલા, થાશે મહારા વીર; રાડ કરતાં વેળા વિતે  
છે, રાખો મનમાં ધીર. ૩૪ પકવાન કીધાં ખાવા માટે, તે સતાડી નવ  
મુકાય; બે કટકા ખાધા સુરેખાયે, તેથી ઓછું કેમ થાય. ૩૫ ચરણ કેરી  
આંખળીથી, જ્વાળા લાગી શીશ; રૂદેમાં બહુ પરજળે, તે વેળા ચડી  
બહુ રીસ. ૩૬ શોક શો કરો પકવાનનો, ધરી બેઠા છો વીર; કામ બીજું  
છે ધણું, હરી હસે રાખી ધીર. ૩૭ લગન વેળા થઈ છે હમણાં, તમે  
સાંભળો વડજાત; કલવો વરને મોકલો, તેડી આપણો સાથ. ૩૮ એમ  
કહીને ગયા પોતે, પાછા નિજ સ્વસ્થાન; જાહવ જીવતી સહુ મળી, પ્રેમે  
શોભાયમાન. ૩૯ આવન ચંદન ઘોળીયાં, સરસ તેલ મુગંધ; બહુ રતન  
હીરા થાળમાં, ભરીયાં છે અનંત. ૪૦ ત્રાંબા કુંડી લઈ કરી, નિસરી  
તે સરવે નાર; તે મંગળ ગાતી પરવરી, બળિભદ્રનો પરિવાર. ૪૧  
રથમાં બેસી તેવતેવડી, સરવે ચતુરા રાય; અતી હાસ્ય કરતી કામની,  
સઉ મળી મંગળ ગાય. ૪૨ દુર્યોધનને માંડવે, સઉ મળી આવી નાર;  
વરસાયને નવરાખીયા, ત્યાં કર્યો બહુ આચાર. ૪૩ વલણ-કરી બહુ

આચાર ત્યાં, નારી સહુ નવરાવતી; તેલ પુલેલ અંગે સારીયાં, મંગળ  
ગાયે છે સતી. ૪૪

### કડવું ૧૬ મું—રાગ આદલ.

વૈશં પાવન બોલીયા, સાંભળ પરિક્ષત તન; શ્રોતાજન સહુ સાંભળો,  
કહું કથા પાવન. ૧ ઉમટ અંગે સારીયાં, કંગાવ્યાં મારંજન; પીતાંબર  
પરિધાન અંગે, પેરાવ્યાં રાજન. ૨ ગોત્રજ આગળ હાથ કાંકણ, દોરડો  
બંધાય; કુટુંબ સહુ હરખે ભર્યા, હરખી વરની માય. ૩ આંખે અંજન  
સારીયાં, પેરાવ્યા શણગાર; મસ્તકે મુગટ સોહામણો, જડિત મીનાકાર.  
૪ કેસરી વાધા અંગે વરને, પ્રેમે શોભાયમાન; બાંહે બાબુબંધ બેરખા,  
વીંટી હીરાની પ્રનાણ. ૫ કટીબંધ બાંધ્યા બે પટકા, મોજડી રાતી ચર્ણ;  
વરનો ખુપ વનને જડ્યો, બહુ પેરીયાં આબણ. ૬ મુખ દંત દીસે રાતા,  
અધર લાલ પ્રમાણ; કટારી મેડે વાંકડી, શું કહું તેનાં વખાણ. ૭ કુંકમે  
પીળ્યા હાથ શ્રીફળ, શોભે ધણું વરરાય; ત્યાં ઢોલ કેરે ધ્રુષકે, નીશાને  
વળીયા ઘાય. ૮ તિલક કુમકુમ તણાં કર્યા, અક્ષત થયા રંગમાં રાળ; કર્યા  
કેસર છાંટણાં, સહુ જોદ્ધા ઝાકમઝોળ. ૯ મહેકે તેલ પુલેલ વાધા, ચુવા ચંદન  
અંગ; સર્જી થઈ સહુ નીસરી, જન કૌરવ સંગ. ૧૦ ગળ રથને પાલખી,  
હથ હણહણે ત્યાં સાર; દુર્યોધનના કુંવર સાથે, ક્ષોણી કટક અદાર. ૧૧  
મહાગળ કુંજર શોભિતા, વર થયો ઘોડે અસ્વાર; જરકસી પાખર નીલ-  
મણી, ધન નેળ મચ્છાકાર. ૧૨ બહુ જોદ્ધાયે પાખર સળ્યા, જાણે  
જુદ્ધે ચડ્યા અસ્વાર; હસ્તિનાપુરના રાય સાથે, સેના તણો નહીં પાર.  
૧૩ ત્રંબાળુ ઢોલના થાય ધડુકા, સરણાઇ રૂડી વાય; કૌરવ કેરો સાથ  
સરવે, વર પરણાવા જાય. ૧૪ ત્યાં દ્રોણગુરુને કૃપાચારજ, અસ્વત્થામા  
મહામુન્ય; જોઈ દળ પોતા તણું, મન હરખ્યો દુર્યોધન ધન. ૧૫ મુશ-  
રમાનો સાથ સબળો, સજોડે અસવાર; શત શ્રાત છે પોતા તણા, હિસંતા  
રાજ કુમાર. ૧૬ કરણ શકુની ને દુશાસન, વળી વૃક્ષકેતુ બળવાન;  
અવર રાણા રાણ્યા, જુગતે શોભે છે જન. ૧૭ ધન નેળને જોધ બહુ,  
નિશાનનો નહીં પાર; ત્યાં પંચ શબ્દો ગડબોડે, જોવા મળ્યા સહુ સંસાર.  
૧૮ અદારક્ષોણી કટક સાથે, બહુ દેશ તણા રાજન; દારિકાંવાસી જોવા

મળ્યા, સહુ પ્રસન્ન થાયે મન. ૧૯ બળિમદ્રજીને બારણે, આવી કૌર-  
વની જન; તોરણ આવી ઉભા રહ્યા, ગોરગચ્છ હરખ્યો મન. ૨૦  
રેવતી આવી પોંખવા, સંગે મુંદર નાર; છંડી પિંડી હાથમાં લઇને, કરે  
બહુ આચાર. ૨૧ વરતું નાક સાહી નિરખીયા, સંપુટ ચરણ ધરાયો;  
ઘાટડી ઘાટીને તાણીયા, આણીગ મંડપ માંહે. ૨૨ ત્યાં ગરબાચાર ગુરૂ  
આવીયા, બેઠા શોભાયમાન; લગન વેળા જ્યેષ્ઠ હાથેરે, કર્યું કન્યાદાન. ૨૩  
માંચડું મંડપ માંડી થાપ્યું, બાજેકે તવરંગ; વરરાય બેઠા પરણવા, બહુ  
કટક કૌરવ સંગ. ૨૪ અંતરપર આપા ધર્યા, બેઠા મંડપ માંહે, બળિમદ્ર  
પોતે મુરેખાને, લાવીયા પછે ત્યાંહે. ૨૫ વરમાળ ત્યાં ધરી રહ્યા, મંગળા-  
ચરણ ભણાય; અદિયાં જ્યેષ્ઠ છે તિહાં તેજ, તે શીત કેત મનગતયા. ૨૬  
વીસ વસા જ્યારે લગનના, ત્યારે વિપ્ર કરે સાવધાન; વરકન્યાનો હાથ-  
વાળો મળતાં, ગડગડયાં નિશાન. ૨૭ વરમાળ કંઈ ચારોપીને, કરે કન્યા-  
દાન; મધુપર્ક કાઢે રાજ શીતે, હરખીયો રાજન. ૨૮ વર કન્યા બેઠાં  
માંદરે, મળ્યા હાથે હાથ; વરજાતન કાકા હરખીયા, વળી હરખ્યા કૌરવ  
સાથ. ૨૯ વૈશાખન બોલીયા, સાંભળો પાંડુ કુમાર; કન્યાએ ૬૦ ચાંપીયો,  
વર હરખ્યો તેણીવાર. ૩૦

વલણ—તે પછે શું નિપજ્યું, તેની કહું કથાયર; ગડગડચ્છે ત્યાં  
કને, કયો કાણ ઉપાયર. ૩૧

### કડવું ૧૭ મું—રાગ કૂહા.

કન્યાનું નિરખણ કરે, ધુંધટ શું મન માંહે; કુટુંબ સહિ પાસે રહું,  
હૈડે હરખ ન માયે. ૧ આડી દ્રષ્ટે નિહાળીયું મુખ કાંધુ વિકાળ; કન્યા  
કર ઘોળે ધણું, વરની ઉખેડે છાત. ૨ મન જાણે મૃત્યુ આવીયું, કેમ  
બોલે મુખ વાણ; લાજે બોલી નવ શકે, દુર્યોધનનો તન. ૩ ધુંધટમાંથી  
નિરખીયું, નવલહે રૂપ રતન; પીત નેત્રને મુખ વાંકું છે, આડી દ્રષ્ટે જ્યેષ્ઠ.  
૪ જ્યેષ્ઠ લાડ કરતી કથણું, દ્રષ્ટ મેળાવો હોય; કન્યાનું મુખ નિરખતાં,  
મનમાં લાજે સોય. પવિધાત્રા વેરણ થઇને, નિરખ્યો મદુરો કાળ; દેખી  
તોં કરે છે મહાડું, નિશ્ચય આવ્યો કાળ. ૬ રાગ મલાર-રૂપિજ બોલી-  
યારે, મુણ જનમેજય વિનતી; વર વ્યાકુળરે, પાપી પ્રાણ જાતો નથી. ૭



કર કોમળરે, કન્યા આંખે છે રે ધણું; જોઈ જહીંન્યોરે, કર્યું વહન બિહા-  
મણું. ૨ વર જાણેરે, ઉઠીને નામું તહા; નખ મારેરે, કોમળ અંગે આપદા.  
૩ એવું જાણીરે, દુખ સહિ ને બેસી રહો; તે કન્યાનોરે મરમ કોણે નવ  
લહો. ૪ તાણી ધુંધરે, કંથ જોઈને કન્યા હસે; વર જાણેરે, ઉઠીને હમણું  
ગહરી. ૫ એમ દીઠુરે, રૂપ વહન કન્યા તણું. છું પરવશરે, બળ નવ  
આલે આપણું. ૬ કર ઘોળેરે, અંગે પીડ થાય ધણી; ફટ વેરણરે, કાં  
દુઃખ દે છે પાપણી. ૭ હળવેશુરે, મામાને તેડી કહ્યું; મુણ શકુનીરે, દુઃખ  
નવ જાયે સહું. ૮ ઉઠી જાણેરે, જીવડો મારો જાય છે; હવે સમ ખાઉં રે,  
કન્યા મહારી માય છે. ૯ ઉઠી જાણેરે, આજે કેમ જીવતો રહું; હું નહીં  
પરણુરે, મામાજી તમને કહું. ૧૦ એવું સાંભળીરે, રીસ ધણી શકુની  
કરે; ફટ મુરખરે, એવું કોઈ ન ઓચરે. ૧૧ એ કન્યારે, તુજ લગે આવે  
કયાં; કાંઈ પુજ્યું તેથીરે, પરણ્યો જાહવ કુળમાં. ૧૨ અરજીન સુતરે, એ  
કન્યા જાતો વરી; તુજ માટેરે, કુંવર બુદ્ધિ એવી કરી. ૧૩ ધરી ધીરજરે, બે  
વડી બેસી રહો તમે; તુજ પાસેરે, આ સહુ ઉભા છું અમો. ૧૪ આ  
ઘડીયેરે, ચોરી બંધાવું સહી; કાણુ માંહેરે, પરણાવું ઉભો રહી. ૧૫ તુંતો  
કાયરે, કૌરવ કુળમાં અવતર્યો; કેમ મેલેરે, કન્યાનો કર જે ધર્યો. ૧૬  
એવું સાંભળીરે, અતિ પ્રાકમ કન્યા કરે; બહુ દુઃખરે, સાહેલી પુટે ધરે.  
૧૭ ત્યાં માથું રે, કંજરના સરખું થયું; તે જોઈરે, ઉભું કોઈ નવ રહું. ૧૮  
અતિશે મોટુંરે, કન્યા વહન બિહામણું; દાંત બહુ મોટારે, નાક વાકું અતિ  
ધણું. ૧૯ કર આંખેરે, ચીસ પાડી ઉભો થાય; તેતો જોઈરે, લોક સહુ કો  
નાશી જાય. ૨૦ કહે છે દંડત્યનેરે, વાઓ સહુ પવન થઈ; સરવે લોકનેરે,  
વ્યાકુળ કરો ત્યાં જઈ. ૨૧ એવું સાંભળીરે, પોતાને રૂપે થયો; માંડવો  
માથેરે, ઉપાડીને લેઈ ગયો, ૨૨ ત્યાં તો લાવ્યોરે, અરજીનસુતે ઉપર ધર્યો;  
બિભક્ષ કરીરે, તનયા અભિમાન વર્યો. ૨૩ સરવે કોઈરે, બીક મનમાં  
નવ ધરશેા રતી; અહીં આવી શકેરે, અવો માથે જનમ્યો નથી. ૨૪ તેણે  
સમેરે, વ્યાધી ત્યાં સળળી થઈ; અતિશે પવનરે, શુદ્ધિ શરીર તણી મઈ.  
૨૫ વંદાળીયો થઈરે, વાયુ ત્યાંતો આવ્યો બહુ; ધરને ભાગેરે, અવનીમાં  
પડીયા સહુ. ૨૬ થઈને કાંકરારે, રાક્ષસ આંખો માંહી પડે; બિભક્ષનોરે,  
માંડવો કોઈને નવ જડે. ૨૭ અતી બાપોરે, પવન મહાર સળળો કયો;

સહુ લોકોરે, અંધ થઇને રડવડે. ૨૮ એમ વતીરે, ચાર પોર રજની સહી; ત્યાં તો કોણેરે, કન્યાની શુદ્ધ નવ લહી. ૨૯ રવિ ત્યાં ઉગીયોરે, માતાકાળની વેળા થઇ; સરવે લોકનીરે, જન સહિત અક્ષત મધ. ૩૦ એ વારતારે, અનુપમ એવી થઇ; તેહ કથા ભણીરે, વખાણીને કહે છે કવી. ૩૧ જ્યાં ત્યાં જોઇનેરે, મંડપને બેઠાવીયે; વર કન્યાનેરે, ફરી પર-ણાવીયે. ૩૨ સાથ કૌરવ તણેરે, સરવે ત્યાં તો આવી મળ્યાં; પવને બહુ કર્યોરે, અતિશે સહુને આકળાં. ૩૩ સુરેખાને જુવોરે, તેતો જઇને મુતી કહી; જુવેરે, મંદીરનેમાં કન્યા નહી. ૩૪ જ્યાં ત્યાં ખોળોરે, સેન સરવકો આપણું; એતો કોણેરે, હરણ કર્યું કન્યા તણું. ૫ એવું સાંભળીરે, દુર્યોધન કોપે ચડયો; સરવે કટકનેરે, લેઇને તેતો દડવડયો. ૩૬ સરવે જુવોરે, કન્યા કોણે હરણ કરી; હવે શું કીજેરે, પવને ત્યાં અવધી કરી. ૩૭ ત્યાં તો આવ્યારે, વિપ્ર રૂપ લીધું શ્રી હરી; જોવા આજ્યારે, કન્યાને કોણે વરી. ૩૮ જઇને જુવેરે, સેન સહુ રાક્ષસનું ઘણું; ત્યાં તો દીકુંરે, કંઠમ સહુ પાંડવ તણું. ૩૯ વર કન્યાનેરે, પરણી બેઠાં નિરખીયાં; એતો જોઇનેરે, કૃષ્ણ ઘણા મન હરખીયા. ૪૦ આવો ભાઈરે, બેન મુલદ્રા આચરે; પાંડવની માગીરે કન્યા બીજે કોણ વરે. ૪૧ ત્યારે બોલ્યોરે, હરખે હરી ઉઠયા છે હરી; થયું શુભ કામજરે, આપણને ચિંતા કશી. ૪૨ એવું કહીનેરે, કાણું એકમાં આવ્યા ફરી; મંદીર માંડેરે, આવીને બેઠા શ્રીહરી. ૪૩ તેણે સમયેરે, નગરમાં શોર સમજો થયો; બળિભદ્ર-નેરે, સમાચાર આવીને કહ્યો. ૪૪ તમે કેમ મુતારે, કન્યા હરણ થયું શ્રી હરી; કહો કેમ જાશેરે, કૌરવ જન પાછી ફરી. ૪૫ કૃષ્ણજી બોલ્યારે, ભાઈ એવી શું વાત કરો; કન્યા હરે એવોરે, પૃથ્વીમાં કુણ અવતર્યો. ૪૬ રહોને બેસીરે, ઘેર જઈ પોતા તણે; રૂપિજી બોલ્યારે, જન્મેજન્ય શ્રવણે મુણો. ૪૭ એવી લીલારે, ઇશ્વર ઇચ્છાયે થાય છે; ગુણ ગોવિંદનારે, વેદ પ્રસાણે માય છે. ૪૮

વલણ—અકળિત લીલા હરિ તણી, તેતો બીજે કુણ કળે; લખ્યા લેખ વિધાત્રીના, તેતો ટાળ્યા નવ ટળે. ૪૯



## કડવું ૧૮ મું—રાગ આશાવરી.

વૈશંપાયન બોલીયા, સાંભળ પરિક્ષત તનં; કન્યા બોળી નવ જડે;  
 શોક ધરે છે દુર્યોધન. ૧ પછે ગટ્ટો-ગચ્છે શું કર્યું, તે કહ્યું તુજને રાય;  
 દારીકાંને ગોંદરે, રણરથંભ ત્યાં રોપાય. ૨ ત્યાં આવીને દીધું દદામું,  
 મુજ પાસે કન્યા એહ; જેની ઈચ્છા તે રણમાં આવો, યુદ્ધ કરવા તેહ. ૩  
 એણું સુણીને કોપે ચડયા, રણવીર યોદ્ધા જાણ; તેતો આવ્યા કોંધશું,  
 મેલતા ચોદશ બાણ. ૪ ત્યાં નાળ ગોળા ખંજર ખરજી, કટારી તલ ચાર;  
 તે ગટ્ટોગચ્છ ઉપર પડે, જેમ મેઘ સૂશળધાર. ૫ સાંઘ ફરશી ગદા બહુ,  
 હાથ ચક્ર ત્રિશુળ; રણમાં કરતા ગરજના, અનરથના જે મૂળ. ૬ ઝળ-  
 કતા ભાલાને કમર ખપૂરાં, ધરી આયુધ ઉરાઉર; ભરીયા ભાથા તીર  
 કેરા, સખળ ચડીયા શૂર. ૭ દઈદદામું કૌરવ ગડગડયા, ફરકે ત્યાં નીશાન;  
 કન્યા લેનારો કોણ છે, કાં ખુને પાપી પ્રાણ. ૮ દુર્યોધનના કટક માંહે,  
 સખળા છે ત્યાં શૂર; તું એકલાનું શું ગજું, મારી કરશું ચુર. ૯ એણું  
 સુણીને કોપે ચડયો, બળવંત ભીમકુમાર; રણ વિશે એકે એકને મારી  
 કરું સંહાર ૧૦ ત્યારે કરણ કોપે ચડીને આવ્યો, સાંધ્યું એકજ બાણ;  
 એક ભુજ પ્રદાર મારી, રથ ભાગી કર્યો ચુરાણ. ૧૧ ત્યારે દુશાસન કહે  
 સરવને, એકલાનું નહીં કામ; યોદ્ધા સરવે મળીને એને, મારો રણને  
 ધમ. ૧૨ એણું સુણીને હાક મારી, રાક્ષસોને તે વાર; માયાવી ત્યાં  
 આવીયા, ક્ષોણી ગુહમ અદાર. ૧૩ કૌરવના જે યોદ્ધા ઉભા, તે થઈ રહ્યા  
 દિગ્ભ્રુહ; કર્યા વહન ધીહામણાં, કર ગ્રહાં બાણ પ્રચંડ. ૧૪ કોઈને એક  
 પગને નાક વાંકું, વળી કરે લાંબા કાન; તે જેઈ રાજ થયો વિરમે, ઉત-  
 રીયું અભિમાન. ૧૫ કોઈ માથા વીના દોડતા ફરે, કરડતો મુખ દંત;  
 એવા દૈત્ય અનેક મળ્યા, જેતાં ન આવે અંત. ૧૬ કોને એક ચરણને  
 પેટ મોટું, માથે મોટા કેશ; દિસે મોટા પાહાડ સરખા, મુખ શ્યામ જાણે  
 મેંશ. ૧૭ અગ્ની કેરા થાય ભડકા, હાથ ન આવે કોય; માયાવી તે કેમ  
 જતાએ, યોદ્ધા ઉભા જોય. ૧૮ વલણ-યોદ્ધા ઉભા જોય સરવે, શી ગત  
 થાશે આપણી; પ્રધાન સરવે વાત કરતા, આવ્યા દુર્યોધન ભણી. ૧૯

## કડવું ૧૯ મું—રાગ સામેરી.

વૈશંપાયન યોદ્ધાયા, સાંભળો પરીક્ષત તંન; પ્રધાન સરવે આવીયા,  
જ્યાં હતો દુર્યોધન. ૧ આપણા સહુ સાથે માંહે, બેસી વિચારો એમ;  
માયાવી બહુ આવીયા, સંગ્રામ કરવો કેમ. ૨ એવું સુણીને કહે  
સુણ રાજ અતુરસુન્નણ; રણ વિષે રાક્ષસ માત્રને, સુશરમા, હું  
કરું કચ્ચરધાણ. ૩ લઈ આજ્ઞા કૌરવપતિની, ચડયો રણમાં તે જોય;  
સાત ક્ષોણી કટક સાથે, આવીયો કરી ક્રોધ. ૪ ગેરગચ્છના હૈય ઉભા,  
કરે મહા ઉત્પાત; સુશરમાએ ત્યાં જઈ કર્યો, બાણ તણો વરસાદ. ૫  
આકાશ સંવળું બાણે છાપું, કરે મારામાર; હૈય કીધા આકળા, થયો  
હાહાકાર. ૬ નાળ ગોળાને ગુરજ બરછી, મદા બાણ પ્રચંડ; સુશરમા  
સંભળો વઢે, તેથી મડમડયું બ્રહ્માંડ ૭ ચંદ્ર સુરજ ગયા બ્રહ્માંડે, ત્રાસ  
પામી મન; આકાશ મારગે ઉછળ્યા, જોવા રહ્યા તે દંન. ૮ એવું સુણી  
અભિમાન ઉડયો, હાથ ગ્રહીને બાણ; ગેરગચ્છ એમ યોદ્ધાયા, કાં વીર  
થાઓ અન્નણ. ૯ હાથ કાંકણ નથી છુટીયાં, ઘેર જાઓને તમે બ્રાત; રણ  
વિષે કૌરવ માત્રને, કરું પૃથ્વીપાત. ૧૦ આપણ કૌરવ ચાર મારી, મળ્યા  
ચોદા સુન્નણ; કુશળ ક્રોધ નવ ઉગરે, છુટશે આપી પ્રાણ. ૧ એવું કહી  
ક્રોધે ચડયો, બળવંત ભીમકુમાર; રાહ્યા પરવત વૃક્ષો, કરે સંભળો માર.  
૧૨ આકાશ મારગે ઉત્પત્યો, રાય જોય સુન્નણ; પરવત થઈ ટૂટી પડે,  
હળ કર્યું કચ્ચરધાણ. ૧૩ સુશરમાને સહિ ચોધ કહે, અહિયા શું કરે  
બળવંત; પાશાણ સાથે શીર ફટી, કાણ આણે અંત. ૧૪ એવું કહીને  
કેટલા, ઓસર્યા આણી ત્રાસ; સ્ત્રી કુટુંબ રણમાં સાંભર્યા, થાય ઘેર  
જવાની અર્શિ. ૧૫ સુશરમા ત્યાં પાછો પડયો, સહિ સાથ બારેવાટ; ભીમ-  
કુંવર ત્યાં કોપીયો; વાળ્યો રણમાં દાટ. ૧૬ લેઈ ઝાડ સમુળાં હાથે, ઝાપડે  
તે શૂર; સુશરમા કાયર થયો, રણ મારી કર્યું ચકચૂર. ૧૭ અસ્વ ગજને  
નીશાન પડીયાં, રથ તણો નહીં પાર; ધન પાડી ચોધ ઢળીયા, હળ થયું  
સંહાર. ૧૮ સુશરમા ભાગ્યો સાંભળ્યું, રાય દુર્યોધન; ત્યારે વૃક્ષકેતુ બેઠો  
થયો, તે કરણું કરે તંન. ૧૯ વલણ—આજ્ઞા લઈ પિતા તણી, ચડયા  
કરણ કુમારરે; રણ વિષે તે આવીયા, લેઈ સૈન્ય અપારરે. ૨૦

## કડવું ૨૦ મું—રાગ બુલ્લા સાખી.

તડો તડ બે જણારે, બરોબર બે જણારે. ટેક. પ્રશકેતુ બોલીયો, કન્યા હૈ ૫ડ પાય; અલીમન્યુ કહે વર રાયને, વરે ભાનુમતી એની માય. તડો ૧ વૃશકેતુ બોલીયો, હમણાં વધ્યું વર મુત્ર; બોલ વીચારી બાળકા, તું તો મંત્રના પુત્રનો પુત્ર. તડો ૨ અલીમન્યુ વળતું વઘે, સાંભળ મુજ વચન; મુજ સામે શોભતો નથી, તું તો દાસીના તનનો તન. તડો ૩ પ્રશકેતુ બોલીયો, કપટ અમે બે કીધું; તારા બાપને બાળ રમાડી, કેવું રાજપાટ ધુતી લીધું. તડો ૪ અલીમન્યુ કહે કપટી તણું, ખરાબ થારો ખાણું; મારા ભાઈએ હાથી આપી, કેવું નગદ લીધું નાણું. તડો ૫ પ્રશકેતુ બોલીયો, બે અમે સમશેર કાઢાવ્યા; દ્રૌપદી નગ્ન નચાડવા, કેવા ભરી સભામાં લાવ્યા. તડો ૬ અલીમન્યુ કહે મુજ બંધુએ, શણગાર હૈ રચના રચાવી; તારી કાકીયો ને તારી માને, આખી રાતજ નગ્ન નચાવી. તડો ૭ વૃશકેતુ વળતું વઘે, મુણ અરભુનના તન; દુઃખ દેવા તુજ તાતને, કેવા કાઢાડ્યા છે અધાર વન. તડો ૮ અલીમન્યુ કહે બહસો વાળવા, ગટારગચ્છે દાવ ધાર્યો; શાક ભાળ ખવરાવીને, કેવાં ઓઠાવી અધાવી માર્યા. તડો ૯ કરણ કુટથી બોલીયો, આતો જીભ ભુધ થાય; મેહેણું મારે તુજથી સવાયું, માફ પેટ પાસુ બળી જાય. તડો ૧૦

વલણ—માટે મહારા દીકરા, ઢંકી કરો જીભાય; વીરભટ કહે ઉશ્કેરીયા, વઢવાને એ રાય. ૧૧

## કડવું ૨૧ મું—રાગ સાખીનો.

વૈશખ્યન એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજય રાય; વિસ્તાહી તુજને સંભળાવું, યુદ્ધ તણો મહીમાય. ૧ કરણરાયે કુંવરોને, ઉશ્કેર્યો તે વાર; એટલે વૃશકેતુ ચંદ્રકેતુ, બન્ને ગ્રહાં હથીઆર. ૨ અલીમન્યુએ ટંકાને ક્રમિ, હિમ્મત આપી અપાર; એટલે સમળા કૌરવ લોકે ઉપાડ્યાં હથીઆર. ૩ બહવ ભુધમાં પ્રભુમને, ઉચો કીધો હાથ; એટલે આયુધ લેને કોપ્યો, બહવનો સહુ સાથ. ૪ સેસે રૂઝા અમલી ઉઠ્યા, મનમાં અમ

રમપાર; ગુપતી ગેડી ગદાથો લેઈ, દેવા માંડથો માર. ૫ માયાવી એકલો  
 બહવ ઝાઝી, કરતા શોર બકોર; કીડી ઉપર કટક ચઢે, તેણું કીધું બેર.  
 ૬ તોફાન દેખી માયાવીને, પુરણ પ્રગટી રીસ; કેશ છોડીને પાશાણુ વિશે,  
 એણે પછાડયું શીશ. ૭ મુસ્તકમાંથી જુજુ બેવા, જીવ ખર્ચા હજાર;  
 પવનને પ્રથવિ અડકે, હૈત્ય થયા તે વાર. ૮ તાડપુર ઉંચા નાકે બુચા,  
 ગજ ગજ લાંબા હંત; બહવ ઉપર બેર જાણાવ્યું, લેવા માંડથો અંત.  
 ૯ મારો મારો મુખે ભાંખે, નાંખે કારમી ચીસ; કોરવમાં યુદ્ધ શરૂ થયું,  
 સૌને વ્યાપી રીસ. ૧૦ પ્રશકેતુએ બાણ માર્યું, અભિમન્યુને અંગ; અર-  
 જુન મુતે સામુ મારી, તે બાણ કીધું ભંગ. ૧૧ ચંદ્રકેતુએ મંત્ર ભણીને,  
 માર્યા અગણીત બાણ; અભિમન્યુએ સામાં મારી, સર્વ કર્યા ભંગાણ.  
 ૧૨ પછી પોતે બાણ લેઈને, નાગ પાસ મંત્રો સાધ્યા; કરણના બે દીક-  
 રાને, અવળે હાથે બાંધ્યા. ૧૩ તે દેખીને કરણ ઉઠ્યો, આવી ઉભો તે  
 ધમ; પોતાના પુત્રોને કહ્યું, બોલ્યું બાપનું નામ. ૧૪ એમ કહીને  
 હાથ છોડ્યા, મેઘનાદ ગડગડીયો; આયુધ લીધાં હાથમાંને યુધ્ધે ઢૂરી  
 પડીયો. ૧૫ અગણીત મંત્રથી બાણ છોડે, સુર્ય તણો કુમાર; બાણ એનું  
 એક જતામાં, થાય છે સાઠ હજાર. ૧૬ મારે અભિમન્યુ અગણીતું, વાયુ  
 વેગે ભય; બાણ એનું એક જતાંજતાંમાં ચાળીસ હજાર થાય. ૧૭ કરણ  
 આગળ કેટલું ગભું, ઘણો પડે છે માર; વળી આસપાસના ચોદાનાં, આવે  
 ઘણાં હથીઆર. ૧૮ તોપણ યુદ્ધ ટકાવી રહ્યો છે, અરજુનનો એ તંન;  
 બહવમાં બહુ બેર કરે છે, બળીયો પ્રકયુમન. ૧૯ શીવ તણું એક બાણ  
 લીધું, માર્યું કરીને કોપ; ગટોરગચ્છના હૈત્ય માયાવી, તેતો કીધા લોપ.  
 ૨૦ તે દેખી માયાવી કોપ્યો, જણવી ઝાઝી રીસ; પાશાણુ વીશે પોતે  
 પછાડયું, ચાળીસ વેળા શીશ. ૨૧ ચાળીસ હજાર રાક્ષસ થયા, લાંબા  
 ત્રણ ત્રણ તાડ; બળવંતાને બીહામણા બહુ, લાંબાં પહોળાં હાડ. ૨૨  
 પછી પાછું શીશ પછાડયું, ફરીથી ચાળીસવાર; સાત તાડવા ઉંચી  
 બનાવી, રાક્ષણી ચાળી હજાર. ૨૩ મર્ધવમુખીને ભુંડણુખી, સ્વાનમુખી  
 કીરમુખી; વાયસમુખી હરણમુખી, કોમુંવાળી કોલુખી. ૨૪ કંઈ પીત-  
 વરણી કંઈ રક્તવરણી, કંઈ શ્યામવરણી કાળી; સાત સાત ગજના હંત  
 લાંબા, કંઈક ઢંકા કેશવાળી. ૨૫ કંઈક રાક્ષણીએ ચણીયો પહેર્યો, કૈયે

હાંકયા કેશ; કંઈએ કહે લંગોટી વાળી, કંઈક છે નગ્ન વેષ. ૨૧ અંકકેક  
 તાડવા સ્તન લાંબા, કારમી લડાઈ ધારે; બે ભુજમાં બે સ્થાન ગ્રહીને,  
 બહવ લોકને મારે. ૨૨ હસ હસ બેઢા દબાય તળે, પામે છે બહુ ત્રાસ;  
 રાક્ષસીનો ભય ભારે ભાસે, કરતા નાસાનાસ. ૨૮ કે રાક્ષસી પડે ટોળામાં,  
 કે બહવને ઝાલે; મરડી મસળી મોંઢામાં ને, નસ્કોરામાં ઘાલે. ૨૯ એ  
 રીતે રાક્ષસીઓ લડતી, જગડે હૈવત દાખે; રાક્ષસ લોકો ખોળા ને ખોળા,  
 ભરીને રેણું નાંખે. ૩૦ બહવ ઉભા આંખો ચોળે, રોળે રાક્ષણી દોડી;  
 ધુળ થકી અંધકાર કીધો, એવી ભુક્તી બેડી. ૩૧ હેડંબાનો દીકરો તે,  
 ચડીયો છે ગગન; યુદ્ધ કરાવે ઉપર રહીને, ભીમસેન કેરો તંન. ૩૨ વનમાં  
 જઈ આડ તાડ લાવે, દારૂણ હૈવત દાખે; મ્હોટા મ્હોટા પાડ ને પરવત,  
 અંત્રીક્ષ રહીને નાંખે. ૩૩ એ રીતે ત્યાં યુદ્ધ ચાલે, કૌરવમાં શું થાય;  
 અભિમન્યુ ઉપર કાપ્યો, પોતે કરણ રાય. ૩૪ લડનાં વઢતાં કરણ રાયે,  
 કીધો કારમો કોપ, શીવ મંત્રે બાણ મારી કીધો, કુંવરનો રથ લોપ. ૩૫  
 પગ પાળ થયો અભિમન્યુ, વાગે ધણાં હથીઆર; શરીરનો આથો નવ  
 રહ્યો, ધણેક પડીયો માર. ૩૬ વસ્ત્રો ફાટ્યાં આલુશણ તુટ્યાં, ભોંકાઈ  
 ગયાં તીર; રૂંબે રૂંબે ભાલોડાં ભેંઠાં, વણુ ધણું રૂધીર. ૩૭ ચારણી જેવું  
 શરીર થયું, તરી ગયાં લોચન; સંભારવા લાગ્યો ગોટારગચ્છને, કયાં  
 ગયા અંધવ જન. ૩૮ ભીડ વેળાના ભાઈ મ્હારા, વીશ્વાસ દેઈને વણા;  
 અરેરે રણમાં રજળાવ્યો, હવાલ ભુડા થયા. ૩૯ એ રીતે ટળવળવા  
 લાગ્યો, ધણીક પામ્યો કષ્ટી; એવે સમે ગોટારગચ્છની ગગનથી મઈ દ્રષ્ટી.  
 ૪૦ બહુ દુઃખીયો બધુને કીધો, ક્રોધ હળાહળ ચડીયો; જયદ્રથ બનેવી  
 દુર્યોધનનો, તેના રથમાં પડીયો. ૪૧ જયદ્રથને હડસેલી માર્યો, માયાવી  
 મ્હાબળ કાવ્યો; ઘોડાના અછોડા ઝાલી, રથજ હાંકી લાવ્યો. ૪૨ અભિ-  
 મન્યુને ઉંચકીને, બેસાડ્યો રથમાંય; ગોટારગચ્છ કહે કેમ વીરા, શું તારી  
 ઇચ્છાય. ૪૩ કુંવર કહે વીરા મ્હારા, હવે નહીં ચીંતાય; તમે તમારું પુરું  
 કરીને, પક્ષે આવો આંચ. ૪૪ માયાવી કહે વાડ વીરા, કહી આકારો  
 ચડીયો; પ્રભુન્નના રથની નીચે, આવી અચાનક પડીયો. ૪૫ ઉપાડી રથ  
 માંથે લીધો, ચઢી ગયો ગગન; અંત્રીક્ષ જઈ ગાળને બોલ્યો, પ્રજેહરનો  
 તન. ૪૬ બેરે પ્રભુના દીકરા હું જીવજ તારો લેઉં; રતનાગર સાગરમાં

તુને, રથ સહીત નાંખી દેવું. ૪૭ તવ પ્રવુન્ન ચેતી ગયો, મારવા ભાસો લીધો, રથ ઉપાડી ગોરગચ્છે, ગામમાં ફેંકી દીધો. ૪૮ પછી પડ્યો જાહવ વીશે, કરતો શોરખકોર; મોખરાનો લડવધયો ગયો, ભાવ્યું સહુતુ જોર. ૪૯ એટલે રાક્ષસને રાક્ષણીયો, કોપ કરે માહા માહા; જાહવ કેરા જખરા બેઢા, પણ જીવ લઈને નાહા ૫૦ ભંગરાણ પડીયું માયાવી નડીયું, નસાડયા સહિ જન; પછી રાક્ષસ રાક્ષણીઓની, પ્રત્યે વચ્ચે વચન. ૫૧

વલણ—ચોદા પ્રત્યે બોલીયો, રાતાં રાખો ચક્ષ; વટે વીરભટ આજ્ઞા કરો, કરીયે ભાઈની પક્ષ.

### કડવું ૨૨ મું—રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજય રાગ; વિસ્તારી તુજને સાંભળાવું યુદ્ધ તણો મહીમાય. ૧ ગોરગચ્છે આજ્ઞા આપી, ભાઈની વાહારે ચડો; કૌરવ કેરી સેન્યા વીશે નેત્ર મીચીને પડો. ૨ એમ કહી દેવો લલકારી, પોતે ચઢ્યો ગગન; રાક્ષસ રાક્ષસીયોનું ટોળું, આવ્યું હસને વહન. ૩ કૌરવે જાણ્યું કેર થવાનો, થઈ રહ્યો શોરખકોર; તે દેખીને અભિન્યુના, પગમાં આવ્યું જોર. ૪ હેડેખાનો સુત માયાવી, જોયું ગગનથી ધરણ; જાણ્યું કે જાહુ જોર કરે છે, કાંશે રાજ કરણ. ૫ એવું ધારી ઝડપ મારી, કણની નીચે પડીયો; રથ એનો ઉપાડો લેઈ, પોતે આકાશ ચડીયો. ૬ ગગને જઈને કરી ગરજના, ભુંડો વાત ભંડાન; કરણ કાકા હરીયામાં નાખી, કાકીને રંડાવું. ૭ સાંભળી કરણ થરથર ધ્રુજ્યો, યુદ્ધ ભલેફં મચીયું; ખરા રંગમાં ભંગ પડવ્યો, ભુંડું ગોરગચ્છીયું ૮ નીચે નાંખી દેશે મુને, નીકળી જશે પ્રાણ; એવું જાણી હાથમાંથી, મુક્યાં ધનુષને બાણ. ૯ વાંકો વળીને મારવા માટે, કરણે ભાસો લીધો; માયાવીએ રથ ઉપાડી, વનમાં ફેંકી દીધો. ૧૦ હાડ કુટાયાં કરણ કેરાં, વાટ ભલેરો ધડીયો; ગગનથી ગોરગચ્છ પહોં, હાથી ઉપર પડીયો. ૧૧ દુષ્ટો-ધનની અંબાડીમાં, આવ્યો ભીમકુમાર; છત્રપતીના બે ભુજ ઝાડી, છીનવી લીધાં રથીયાર. ૧૨ ગોરગચ્છે ધે.ધળો ઝાડી, પાપીને નાંખ્યો હેડો; રાતો રાતો થઈ માયાવી રૂદીયા ઉપર બેડો. ૧૩ એટલે બધી રાક્ષ-સીઓયે, જીલમ કીધો મોહો; શકુની સૌથી પહેલો સમજ્યો, જીવ લઈને



નાઠો. ૧૪ એટલે નાઠા સકળ ચોદા, કીધા કારમો કેર; ગોરગચ્છ કહે  
 દુષ્ટ કાકા, તુજને માફ કેર. ૧૫ તવ દુર્યોધને હાથ બેડયા, તુજને લાગુ  
 પાય; લક્ષ્મણને પરણુવું હશે તો પરણશે એની માય. ૧૬ ઓ ભાઈ  
 જીવતહાન દે મુને, ઉમરું તુજ પ્રતાપ; એવો કુમતી ગરજ વેળા, ગર્ધવને  
 કહે બાપ. ૧૭ તે અનુલવ નથી માયાવીને, એણે કયો વિચાર; કાકા થઈ  
 આવું બોલે છે, માફ તે ધીક્કાર. ૧૮ એવું સમજી ઉઠી ગયો કે, નાઠો  
 દુર્યોધન; મ્હોટે સાદે મહા દુખીયો થઈ, કરે અતિશે રૂદાન. ૧૯ કૌરવ કેરા  
 દુઃખના, શું કહું વિદુરજી વચન; ગોરગચ્છે બહુ યુદ્ધ કરી, હરાવ્યો  
 દુર્યોધન. ૨૦ વિદુરજી કહે મેં વાર્યાતા, કાં કરો અતી અન્યાય; જેને  
 સ્હાય શ્રીકૃષ્ણજી તેને અન્ય થકી શું થાય. ૨૧ તોયે માફ માન્યું નહીં,  
 કર્યું અધર્મીત કામ; જેવું કર્યું તેવું ભોગવ્યું, અંતે હાર્યા પોતાની હામ.  
 ૨૨ વૈશંપાયન બોલીયા, સાંભળો સત્ય વચન; એ કથા રહી એટલે, સુણ  
 પરિક્ષતના તન. ૨૩ પછે રણમાં શું થયું, જ્યાં હતો દુર્યોધન; બહુ કટક  
 કૌરવનું પડ્યું, રણ ભુમી છાંડી વાહન. ૨૪ દારિકાંને ગોંદરે, ગરજના  
 સખળી થાય; વૈશંપાયન બોલીયા, સાંભળો પરીક્ષીતરાય. ૨૫

વલણ—કૃષ્ણજી સઘળું લહે, ગોરગચ્છ સખળો વહે; આવ્યા ઉરા-  
 ઉરે ત્યાં, જેમ સાગર પુરે ચરે. ૨૬

કડવું ૨૩ મું—રાગ ત્રિતાલી ચોપાઈ.

વૈશંપાયન વહે વચન, સાંભળ પરિક્ષત કેરા તન, બળિલદ્રજી  
 હળમુશળ ધરી, કોપે ચડ્યા હળધરને હરી. ૧ કોણ આપણી કન્યા હરે,  
 પૃથ્વીમાં કોણ એવો અતરે; સર્પ તણે મુખ ઘાલે હાથ, છે શું બાપ  
 તણી મીરાંત. ૨ હળધરને કહે જીમહાધાર, જઈ રણમાં વાળું સંહાર;  
 નય બહાર ત્યાં આવી કરી, હળધરશું બોલ્યા શ્રીહરી. ૩ મુજ બાંધવ  
 બેસો અહીં, હું જઈ આવું છું તહીં; કોઈ દુષ્ટજ આવ્યો ખરો, મહા  
 અન્યા પાપીયે કયો. ૪ એવું કહીને આવ્યા જદુરાય, લઈ ધનુષને રણમાં  
 બાય; દીકા ગોરગચ્છ અભિમાન, લીમકુંવરને અરજીન તન. ૫ મામા-  
 જીને કયો પ્રણામ, કૃષ્ણ કહે તે કુળ રાખ્યું નામ; ગોરગચ્છ જઈ લાગ્યો  
 અર્થ, પાંડવ વીના કન્યા કરી હરણ. ૬ બાણેજ તમારો પરણ્યો મહા-

રાજ, બાંધવ જાણી મેં કીધું કાજ; પાંડવકુળને તમે સહા સહાય, મુણી  
હસીયા ઘણું જદુરાય. ૭ ત્યાંથી ચાલ્યા ત્રિભુવન ધણી, પછે આઠ્યા  
દુર્યોધન ભણી; દુર્યોધને નમાઠ્યું શીશ, આઠ્યા જાણીને શ્રીભુગદીશ.  
૮ કટક મહાર્ પરાજય કર્યું, વદન તણું પાણી ઉતર્યું; ત્યાં જઈ બેઠા ભુગ-  
દાધાર, ધાયલ ઘણા કૌરવ અશ્વાર. ૯ રાય રમે ઓછું મન આણ, એમ  
બોલ્યા તે સારંગપાણ; કોઈ એક જાહવની દીકરી, કન્યા તે પ્રેમસુંદરી.  
૧૦ લગન બેઠા લેશું રાજન, માટે સ્થીરજ રાખો મન; કૃષ્ણ કેરી વાણી  
મુણી, બોલ્યા હસ્તિના પુરનો ધણી. ૧૧ અરજીનસુતને પ્રાજ્ય કરું, તે  
પછી નગર સંચરું; ગોરગચ્છનું છેદું શીશ, રણમાં છો નીધ ભુમદીશ.  
૧૨ લઉં કન્યા મહા યુદ્ધ કરી, તો સેવક જાણો શ્રીહરી; ત્યારે કૃષ્ણ કહે  
મુણ રાજન, અતી હઠ ન કીજે દુર્યોધન. ૧૩ માસ યુદ્ધ કરતાં એક ગયો,  
ગોરગચ્છ પ્રાજ્ય નવ થયો; ભીમસેન કેરો એ છે તંન, રહેડિયાને અંગે  
ઉતપન્ન. ૧૪ એની માયા કોઈ નવ લહે, ઈંદ્રાદી દેવ એમ કહે; એણે ધન  
તાઈ લીધું હરી, અકળિત રાક્ષસી માયા કરી. ૧૫ એ બાળક સાથે શો  
સંગ્રામ, યુદ્ધે નહીં તમારું કામ; હારે શોભા તારી ન હોય, એવું મન  
વીચારી જોય. ૧૬ એ બાળકના માર્યા ગયા, સર્વ લોકમાં હળવા થયા;  
જઈ ઘરની બેઠો સંભાળ, કૌરવ નારીના શા છે હવાલ. ૧૭ રણ વિષે  
આઠ્યા જોટલા, ઘેર ગયા છે તેટલા; એવું મુણીને ઉકેલો સઉ સાથ, કૃષ્ણ  
કહે છે તે સાચી વાત. ૧૮ સર્વ સાથ કહે ચાલો રાય, ઘડી એક ખોટી  
ન થવાય; એણે દુખ દીધું છે ઘણું, કાંઈ નવ ચાલ્યું આપણું. ૧૯ ત્યાં  
જઈ સર્વ નારીને નંદે, બીહીશે અબળાને બાળક રંદે; એવો મન કરી  
વીચાર, ચાલ્યા કૌરવ થઈ અશ્વાર. ૨૦ વૈશંપાયન વદે વચન, સાંભળ  
પરિક્ષત કેશવંતન; કૌરવની સેના સંઘ કરી, હળધર પાસે આઠ્યા હરી. ૨૧

વલણ—હરિ આઠ્યા હળધર કને, કહે છે મુણીયે વીરરે; ધરમ  
રહ્યો છે આપણો, રાખો મનમાં ધીરરે; ૨૨

કડવું ૨૪ મું—રાગ સામેરી.

વૈશંપાયન બોલીયા, સાંભળ પરીક્ષત તંન; તેણે સમે બળિભદ્રને,  
કહે જમણવંન. ૧ તનયા તમારી કામ છે, મેં લલ્લો સઘળો મર્મ; જદુવં-

શમાં અપજ્જશ થાત, પણ રહ્યો તમારો ધર્મ. ૨ તે ધરમ આગે આવીયો, સાંભળો મારી વાણ; વચન જાત વીર આપણું, એમ ઓચર્યા સારં-ખાણ. ૩ તમે વિદુર સાથે મોકલી, કકોતરી જે દિનન; વડજાત તમ વચન હું, કેમ કરું ઉથાપનન. ૪ અરજીન સુત અભિમાનનો, તેને કન્યા આપી સાર; તે દુર્યોધનને કેમ આપીયે, તમે કયો નહીં વીચાર. ૫ તમે મનમાં એમ જાણ્યું જે, એકસો અરજીન બાળ; દા'ડે દા'ડે સુરેખાનો, જય કન્યા કાળ. ૬ અઘટતું કામ કીધું, વિચાર્યું નહિ મન; તે માટે કન્યા આપણી, વર્યો સુત અરજીન. ૭ બળિભદ્રને એણું સાંભળતાં, ચડ્યો ક્રોધ અપાર; અરજીનસુતનું શું ગળું, જે કરે દળ સંહાર. ૮ કૌરવકુળમાં મહા બળિયો છે, રાજા દુર્યોધન; તેના તેજ પ્રતાપ આગળ શું વઢશે અભિમાન. ૯ સેનાપતિ છે દ્રોણ સરખા, અશ્વત્થામાને કરણ; અરજીન સુતનું શું ગળું, જે કરે કન્યા હરણ. ૧૦ જીતી શકે કેમ એ બળે, શું લહે સંગ્રામ; શસ્ત્રવિદ્યા કયાં લણ્યો, જે કરે રણસંગ્રામ. ૧૧ કૌરવ કેરા કટકમાં, સબળા ભડ છે પ્રૌઢ; અભિમાન જીતી કેમ શકે, સાંભળો ગરડાઝૂઢ. ૧૨ કૃષ્ણ કહે બળિભદ્રને, તમે કંઈ નવ જાણો જાત; અરજીન સુતને સંગ છે, ગોરાગચ્છ સાક્ષાત. ૧૩ એ બીમ તણો સુત આવીયો, થોદો મહા પ્રચંડ; તેણે દુર્યોધનનું સેન મારી, કર્યું તે શતખંડ. ૧૪ તે રાક્ષસીને ઉદરથી, જન્મ્યો બીમકુમાર; બાંધવની વારે ચડ્યો, કરી તેની સાર. ૧૫ રૂદે રાક્ષસનાં કઠણ બહુ, બીમ કેરો અંશ; દુખ લાગે લોહી પોતાનું, આપનો જાણી વંશ. ૧૬ તે થકી આપણ કઠણ પાપી, રૂદે વજ્ર સમાન; એણું કહી રોયા અતી, તેણે સમે ભગવાન. ૧૭ ગદગદ કંઠે હરી થયા, નેત્રે જળની ધાર; વસુદેવ કુળે અવતર્યો જદુવંશ માયા અવતાર. ૧૮ એમ દુખ આણીને કળકળયા, વળી કરે રૂઢન; રાક્ષસથી અતી આપણાં, કઠણ દીસે મન. ૧૯ બળિભદ્ર કહે પ્રીછું નહીં, કાં દુઃખ આણો મન; સુરેખાને સંભારતાં, બહુ દાઝે મહાઈ તંન. ૨૦ બળિભદ્રનાં વાક્ય સાંભળીને, બોલીયા ગોપાળ; એક માસ વીત્યો સુરેખાને, નવ લીધી સંભાળ. ૨૧ બાણેજ તેતો આપણો, અરજીન કેરો તંન; પરણ્યા પછી એ પુત્રીનું, મેં દિહું નથી વહન. ૨૨ બળિભદ્ર કહે કાં દુખ આણો, ચાલો રૂડી પેર; બેન મુલદ્રા અભિમાન બેનો, તેડી જમ્યે ધેર.

૨૩ વચન મુણી વડજાતનું, આલ્યા જગદાધાર; ખેડે ખાંધવ ત્યાં આવીયા, જ્યાં હતી અરજીન નાર. ૨૪ અભિમાન ને ઓછંગ લઈને, રૂટે ચાંચો નાથ; ખેન જાણી સુલદ્રાને, ભેટીયા વડજાત. ૨૫ ગટોરગચ્છ ખેડે હાથ બેડી, સામો ઉભો હરી પાસ; તેનું વહન બેઠને મન વિષે, બળિભદ્રે આલ્યા ત્રાસ. ૨૬ બહુ હેને કહે બેનને, ઘેર પધારો આવાર; કરમે લખ્યું તે નીપજ, તેને કશે વીચાર. ૨૭ બળિભદ્રનાં વાક્ય સાંભળીને, બોલી અરજીન નાર; આજ બેન કોરો જાત થઈને, સગપણ જણાવે સાર. ૨૮ મુજ કંથ ગામ ગયા પછી, મેં લહું ભાઈનું મન; કંકોતરી લખતાં લાજ લાગી, જે વર્ષો છે અભિમાન. ૨૯ તેડા વિના અમે આવીયાં, વિમાસી બુવાને પેર; કંકોતરી જેને મોકલી, તે આવશે તુજ ઘેર. ૩૦ અરજીન સુતને એકલો જાણી, બહુથી વીરા તમે મન; પાંડવ મનમાં નવ ગણ્યા, તેડયો દુર્યોધન. ૩૧ ત્યારે ગટોરગચ્છ એમ બોલીયો, કૌરવ સુનું ગાત્ર; ઘડી એકમાં દારિકાં જઈને, કહું અસમાન માત્ર. ૩૨ મુજ ખાંધવે જે વરી કન્યા, તે કૌરવ કેમ લેવાય; પાંડવ કુળમાં લાંછન લાગે, સાંભળો જદુરાય. ૩૩ તેથી અમને શ્રી ગિરિવરધારી, ક્ષમા કરોને આજ; અમને દિવસ ઘણા થયા, માટે ચાલીશું મહારાજ. ૩૪ પાણી પીવાને દારીકાંમાં રેવાનું નથી કામ; માટે આજ્ઞા દીજીયે, અમે જઈયે અમારે ધામ ૩૫ વૈશંપાયન બોલીયા, સાંભળો પાંડુકુમાર; નિજ બેન જાણી રહ્યા પોતે, કૃષ્ણ જુગદાધાર. ૩૬ ૨થ સજ કરીને નીસર્યો, સુલદ્રાનો સાથ; મુરેખાને બેઠને, હળધર કરે આંસુપાત. ૩૭ વળાવીને વળ્યા પાછા, બેન દીયે આશીશ; કાંઈએક અન્યા થાયે છોડી, તેની રાખીયે નહીં રીસ. ૩૮ ૨થ આલ્યા પછે ત્યાં થકી, તે પવન વેગે જાય; વડજાત સાથે દારિકાંમાં, આવીયા જદુરાય. ૩૯

વલણ— તે પછે શું નીપન્યું, કહું તુજને રાજનરે; ગટોરગચ્છ અભિમાન આદે, આલ્યા હેડિંબવંનરે. ૪૦

કડવું ૨૫ મું—રાગ ધનાશ્રી.

વૈશંપાયન બોલીયા, મુણ જન્મેજય રાય; ૨થ આલ્યા અભિમાન તણો, વળ્યા નીશાને ધાય. ૧ મારગમાં સહુ ચાલતા, નવ દિવસ વીત્યા

સાર; દશમે દિવસે આવીયા, હેડંબાવન મોઝાર. ૨ ઢાળ-હેડંબાવનમાં આવીયા, ડિલટ અંગ ન માય; સુલદ્રાની દેરાણી કને, વધામણી ત્યાં જાય. ૩ ગટોમચ્છ અભિમાન આવ્યા, કન્યા લઈને માત; હેડંબાએ સાંભળ્યું, તે થઈ મન રળિયાત. ૪ એટલે રથ ત્યાં આવીયો, આંગણમાં તે દંન; વામાંગે બેઠી છે સુરેખા, તે પ્રેમરૂપ રતન. ૫ અભિમાન ઉઠ્યો રથ થકી, કાકીને લાગ્યો પાય; તારી કૃપાયે કરી, જતાડયા જહુરાય. ૬ સુલદ્રાજી ભેટીયાં, વહુએ ચરણે નમાવ્યું શીશ; હેડંબા અતી આશિશ દે છે, વહુ જીવો કોડ વરીશ. ૭ કુમકુમ તિલક કાઢીને, વધાવ્યાં નરનાર; સુલદ્રાજી હરખીયાં, હવે સફળ મુજ અવતાર. ૮ ગોત્રજ આગળ હાથ કાંકણ, દોરડા છોડાય; કાકી લુણ ઉતારતી, અતી હરખે વરની માય. ૯ અરબુન મુતને સુલદ્રાજી, રહ્યાં તેણે ડામ; હસ્તિનાપુર તે નવ ગયાં, મન કયો વીચાર. ૧૦ જ્યારે પાંડવ આવશે, ગાંડિવ પાણી અરબુન; તે વિના મન વેર આણે, દુષ્ટ દુર્યોધન. ૧૧ એકું જાણી નવ ગયા, રહ્યા તેની પાસ; જોઈ કેરો પુત્ર જાણી, હેડંબા મન ઉલ્લાસ. ૧૨ વૈશંપાયન બોલીયા, મુણ જન્મેજય રાય; અવળાનું સવળું કરે, જેને કૃષ્ણજી છે સહાય. ૧૩ આસ-ચંદ્રહાસ શરણે રાખીયો, વિષ ફેડી વિષયા થાય; અકળગતી ઇશ્વર તણી, કોઈ થકી નવ કળાય. અવળાનું સવળું કરે, જેને કૃષ્ણ સરખા સહાય. ૧૪ દુષ્ટ બુધ્ધે કપટ કીધું, મહન દેરે જાય; ભસ્મોગ્રહને દુઃખ પમાડી, મહાદેવ પું ઠે ધાય; અવળાનું સવળું કરે, જેને કૃષ્ણ સરીખા સહાય. ૧૫ મુધનવાને ઉગારીયો, તાતા તેલમાં તળાય; પ્રહ્લાદ પીડા ટાળી પ્રભુએ, સમરથ વૈકુંઠરાય. અવળાનું સવળું કરે, જેને કૃષ્ણ સરખા સહાય. ૧૬ હરિશ્ચંદ્રને છળ પમાડવા, વિશ્વામિત્રજ જાય; મિરાંબાઈ મહા સત્ય બેવા, વિષ ઘોળીને પાય. અવળાનું સવળું કરે, જેને કૃષ્ણ સરખા સહાય. ૧૭ કેલધયાને સૌ જન જાણે, ખાંડણે ખાંડાય; મયુરવજ્ર વળી મહા સત્યવાદી, કરવત શીશ ધરાય. અવળાનું સવળું કરે, જેને કૃષ્ણ સરખા સહાય. ૧૮ કૌરવે કારયું કપટ કીધું, રચ્યો મહા અન્યાય; પુરણ સત્યવાદી પાંડવને, અન્ય થકી શું થાય. અવળાનું સવળું કરે, જેને કૃષ્ણ સરીખા સહાય. ૧૯ એમ વરણન કઈ કેટલું, ભક્તોની ભીડે ધાય; દીન બંધુને ઠાતી જમતના, ગુણ સરવ ઝો માય. અવળાનું સવળું કરે, જેને

કૃષ્ણ સરખા સ્હાય. ૨૦ સંસાર સમુદ્ર અગાધ છે, બુડતાં ઘડી નવ થાય; અભિમાન વીવા ભાવથી, જે શીખે મુણે ને ગાય; અવળાનું સવળું કરે, જેને કૃષ્ણ સરખા સ્હાય. ૨૧ ઢાળ—નરનારી જે સાંભળે સુરેખા કેફે હરણ; પતિત હોય તે પાવન થાયે, પ્રભુ રાખે શરણ. ૨૨ શ્રોતાજન જે સાંભળે, તેની પહોંચે મનની આશ; સંસારનાં સુખ ભોગવે, અંતે વૈકુંઠ વાસ. ૨૩ ફરી ન આવે ઝર્ભાવાસમાં, સ્થીર હરે શુભસ્થાન; ભક્તી પામે ભગવાનની, મળે જગતમાં માન. ૨૪ વિક્રમ સંવત અઢારસેં, ઉપર સત્યાવીસ; વૈશાખ સુદ પંચમી ભડી, વાર ગુરૂને દીશ. ૨૫ તે દિવસે પૂરણ કર્યું, સુરેખાનું આખ્યાન; શુદ્ધ અશુદ્ધ જાણું નહીં, મેં તો ગુણ ગાયા ભગવાન. ૨૬ કૃષ્ણ તણી કૃપા થકી, કડવાં કર્યાં પચ્ચીસ; શ્રોતાજન સહુ સાંભળીને, સમરો શ્રી જગદીશ. ૨૭ બુરાનપુરમાં વાસ મારો, જાણો વાંચી સહુ મીત્ર; દોષ ન દેશો મુજને, રચ્યું કૃષ્ણચરીત્ર. ૨૮ ભગવાન ભટનો મુત છું, વિરભટ મારું નામ; માતા લક્ષ્મી માહરી, જપું પ્રભુ આઠે જામ. ૨૯ શ્રોતાજન સહુ સાંભળીને, યથા શક્તી કરો દાન; હયા રાખો દીન ઉપરે, રાજી થશે ભગવાન. ૩૦ સદગુરૂની સંગત થકી, મેળવો ઉત્તમ જ્ઞાન; નીતિ તમને દાખવે, ભક્તી છે મુધાપાન. ૩૧ પતિત જન પાવન થવા, નિત્ય ગંગાજીમાં ન્હાય; જપે શ્રી જગદીશને, તેથી પાપ તેનાં ધોવાય. ૩૨ ગુણ અપાર ગોવિંદના, કહેતાં નાવે પાર; બને આપણથી એટલા, ગુણ ગાધયે વારંવાર. ૩૩ જે જે ભગત થયા જમતમાં, તેણે ભજ્યા ભાવે ભગવાન; નામ અમર કરી પામીયા, અવસાને વીમાન. ૩૪ જીવો તમારી પાસ છે, પ્રભુ નથી કંઈ દૂર; અંતરબાહી આત્મારામ છે, સમજેને તમે ઉર. ૩૫

વલણું—શ્રોતાજન સહુ સાંભળો, પહોંચે મનના કોડરે; વિરભટ કહે સહુ બોલબે, જય જય શ્રીરણછોડરે. ૩૬

સમાપ્ત.

# પાંડવોનું જુગલું

કડવું ૧. લું-રાગ માલકો.

સરસ સભાની શોભા શી કહુરે, કાંધું કનકનું કામજ સાવ; ઝળ-  
હળ તેજ દીવાકરના સમુરે, મણી મોતી ઝવેરે જડાવ, સરસ સભાની  
શોભા શી કહુરે. ટેક ૧ કુરૂપતે કારીગર તેડાવીયારે, સોંપ્યા સકળ ભર્યા  
ભંડાર; પાંડુના પુત્ર પરાભવ પામવારે, રાખ્યું અધિષ્ઠિત ઉર ઉદ્ધાર.  
સરસ સભા ૨ પુરી પ્રવાળાંચે મહીપતી મેહનીરે, કીધા કનકના સ્થંભ  
ચોપાસ; મણી નીલ સ્ફટિક મરકત મહીં મઢયારે, ભાસે વાસ વનાં  
જ્યમ વાસ. સરસ સભા ૩ મંડપ મધ્યમાં રચીયો મોકળોરે, જળ  
જળી ઝરખાં ને માળ; ચોમેર મોતીની ચંદનીયો જડીરે, તારા મંડળ  
તેજ વીશાળ. સરસ સભા ૪ ચારસેં દ્વાર સભાતણાં શોભતાંરે, કોરી  
કમાનો ચોમેર; મંડપે મોતીનાં તોરણ બાંધીયાંરે, ટઉકે ટોલડે મેના ને  
મોર. સરસ સભા ૫ ચિત્ર વિચિત્ર ચીતારાયે ચીતરીરે, મીનાકારીનાં  
રચીયાંરે રૂપ; નાયકા નાટક કનક તણાં કર્યારે, દીસે આકૃતી અકળ  
અનુપ. સરસ સભા ૬ સુંદીર સાળુડો કસળી કોરનોરે, કીણા ઝાઝા  
કસુંબલ રંગ; અનુપમ રીતે ઓઢયો અલખેલીયેરે, ભાસે ધુંધટમાં ગોર  
અંગ. સરસ સભા ૭ ચંચળ ચંપળ તે નેત્ર નચાવતીરે, મરઘા નચ-  
ણીના મુખના મરોડ; જરીયાંની વેલ ભરી કાળી કંચુકીરે, કસી કામનીયે  
કરી કોડ. સરસ સભા ૮ નખ શીખ આભણ અંમમાં ઓપતાંરે, કરે  
હાવભાવને કટાક્ષ; નૃત્ય કરે એવી યોગમ નાયકરે, રચ્યા તેવા સભા-  
સદ સાક્ષ. સરસ સભા ૯ સરખાં સિંહાસન યોગમ ચીતરીરે, મણી  
જડીયા છે મંચની માંદ; ભુપતી ભાળી સભા ભુલી પડેરે, જ્ય બેસવા  
બળ કરી તાંદ. સરસ સભા ૧૦ હાંડીયો તકતા ને ઝુમર માંહી જડયાંરે,  
ધર્યા કનક કળશ ચોપાસ; મૃગમહ અત્તર અરગજ છાંટીયાંરે, આવે  
સમીરથી સુઘડ સુવાસ. સરસ સભા ૧૧ પુષ્પનાં ઝાડ ગુલાબ ગોટે  
ભર્યારે, કીધાં કૃત્રિમ ચારે કોર; ભૂંગ ભમે તેવી પુષ્પ પ્રેમળ ભરીરે,  
ગરજે મધુકર મેનાં ને મોર. સરસ સભા ૧૨ અત્રી અમસ્ત વશીષ્ઠ ને

સમઢેચે, મર્મ જૈતમ માલવ જેહ; એ આદી મુનીવર મંડપમાં રચેરે,  
વિષ્ણુ યામ કરી ચિધિ તેહ. સરસ સભા ૧૩ ભુષતે પત્ર લખી નૃપ  
તેડીયારે, આવી બેઠા સભાનીરે માંદ; કણું શકુની દુર્યોધન દુશાસનરે,  
ભીષ્મ દ્રોણ કૃપાદિક તાંદ. સરસ સભા ૧૪ ધૃતરાષ્ટ્ર પાસે વિદુર તેડા-  
વીયારે, પ્રેર્યું પાંડુના પુત્રોની પાસ; રથ લઈ તરત રવાના તે થયારે,  
અવ્યય કુંતા કુંવરનો જ્યાં વાસ. સરસ સભા ૧૫ ધરમદિ ધાધને  
સનમુખ આવીયારે, પડયા પાંચેરે પુત્ર ત્યાં પાય; કુરુકુળ કુશળ પ્રથાસુતે  
પુષ્પયુરે, કીધું ભાવતું ભોજન રાય. સરસ સભા ૧૬ ભોજન કરી મુખ-  
વાસ આરંગીયારે, પછે માંડીને કહી સઉ વાત; ધૃતરાષ્ટ્રે મને તેડવા મોક-  
લ્યોરે, ચાલો સાથે સઉ પાંચેરે બ્રાત. સરસ સભા ૧૭ ઉત્તમ એક સભા  
એમણે રચીરે, વિષ્ણુ યામ કરે તે માંદ; અધિપતી અવની સઉના  
આવીયારે, બેઠા ટોળે વળીનેરે તાંદ. સરસ સભા ૮ કાંઈ જાણે કપટ  
કરી મુને મોકલ્યોરે, તમને તેડવા માહારારે તંન; ધરમની સાથે સભામાં  
ધારીયારે, ભૂત રમવાનું દુર્યોધન. સરસ સભા ૧૯ ગાંગેવ મેં વાયો ના  
કહ્યું માનીયુરે, માટે ભાવી પ્રમળ ભુપાળ; વારસીક પ્રભુ તે તમ પક્ષ-  
માંરે, ઠાવ નહિ ચુકે દીનદયાળ. સરસ સભા ૨૦

વિશ્રામ—દીનદયાળ ચુકે નહીં, થનાર હોય તે થાય; પ્રથાપુત્ર દ્રૌપ-  
દાદી સ્ત્રી, સઉ મુખ જોત જાયરે. હય ગજ રથ શણગારીયા, સૈન્ય  
સજ્યું તે વારરે; સભા શુકન માઠ મળે, શોચે ધરમ કુમારરે.

## કડવું ૨ જુ—રાગ હવારી.

માઠા માન શુકન છે, જતામાં જોખમ શું છે; વિદુરને પ્રથા પુછેરે,  
દિયેરજી. ૧ સામો યતી આંચો જોણે, કાળાં પટ પહેર્યા તેણે; વાંકુ વદી  
આલેખે વેણેરે, દિયેરજી. ૨ આલેખા આને સાપ સામા, રોતી એક મટ્ટી  
રામા; નહાવ બુડેલું નીજમાંરે, દિયેરજી. ૩ સામાં આવી સ્વાન રૂવે, ભય  
પામી મળી ભુવે; કાગ આવી કેડા બુવેરે, દિયેરજી. ૪ નારી નાથ વણ  
નરી, આંખડી આંસુડે લરી; અવળું અંખર ધરીરે, દિયેરજી. ૫ ચાંપ કરી  
વથ આલેખો, આંખરે ઝડપ જાલેખો; દ્રૌપદીનાં ચીર હાલ્યોરે, દિયેરજી. ૬  
કોરજે કપટ કર્યું, કર્યું એકું મન વચ્ચેરે; વાંકે દિને વન જશુરે, દિયેરજી.



૭ વેરીડા તમારા વીરે, તરછોડી તો અતીરે; ધામ ધીરું નવ ધીરે, દિયેરજી.  
 ૮ રોડપેરે જે રડવડી, જેને એ ન આવે ધડી; પરાંણે ઠેકાણે પડીરે, દિયે-  
 રજી. ૯ મેઘ્યાં મેં ભોવન ભર્યાં, નાથની સાથે નીસર્યાં; પીયુજીએ પરહ-  
 ર્યારે, દિયેરજી. ૧૦ રાજે મેલી વન રોવા, વળી હું વતન જેવા; ભાર ભુંથ-  
 તીનો ખોવારે, દિયેરજી. ૧૧ કોકેના કુટુંબી કીધું, બહી જેઠ ઝેર દીધું;  
 ગયું ઘર લાંણે લીધું, દિયેરજી. ૧૨ લાખનાં ભુવન કરી, ભરસાડયાં માંઠી  
 ભરી; એ ઉગારે કેમ અરીરે, દિયેરજી. ૧૩ નાનોડો નખાપાં તેની, આ સમામાં  
 એથ કેની; આપડે ઘેર ત્હેનીરે, દિયેરજી. ૧૪ દુઃખના ડુંગર રેહ્યા, કુળના  
 મારગ મેહ્યા; ડાગામેં ન બચ ઠેહ્યારે, દિયેરજી. ૧૫ વાને હું ન ધીરું  
 હાવે, આપની પતીત આવે; બધનમાં બાગ નાવેરે, દિયેરજી. ૧૬ નીર-  
 ધનનું એ નાણું, ઠરવા તણું ઠેકાણું; સુતથી સ્વર્ગ આણું, દિયેરજી.  
 ૧૭ જેઠે છેહ દીધો છેક, તમથી નભે છે ટેક; આધાર તમારો એકરે,  
 દિયેરજી. ૧૮ બળવજ્યો તન ટોળી, કોના વિષ પાય ઘોળી; ભુલણી  
 પ્રભ છે ભોળીરે, દિયેરજી. ૧૯ જે આવે શુકને જઈયે, ભુવન ભેટાં ના  
 થઈયે; ડગલુ ડરીને દઈયેરે, દિયેરજી. ૨૦ ન બળ્યું તમારા ભઈયે, પારકુ  
 પોતાનું કહીયે; હાથે કર્યા વાગ્યાં હૈયેરે, દિયેરજી. ૨૧ નગર થકી નસાડયાં,  
 વતન વખુટાં પાડયાં; કપટ કરીને કહાડયાં, દિયેરજી. ૨૨ ભોયુ ભય દેખે  
 જેમ, તમેને કેવાનું તેમ; કુરૂએ વિચાર્યું કયમરે, દિયેરજી. ૨૩ વિદુર કે  
 તેડયા રાજે, દૂતની કિયાને કાજે; દુરમતી મરે દાઝેરે, દિયેરજી. ૨૪  
 થાશે આમાં કોની જીત, પહેલી ના પડે પતીત; આદ્યું એ અઘટિતરે,  
 દિયેરજી. ૨૫ વારતામાં બહાણુ વાયું, ત્યાં હસ્તિનાપુર આવ્યું; મળવા  
 મળાપી ધાયુરે, દિયેરજી. ૨૬

વિશ્રામ—ધાયુ મળવા માનવીરે, નરનારી પુરજનરે; શાંખ દ્રોણને  
 કર્ણ ત્યાં, મળીયો દુર્યોધનરે. આહર દહ પુર આજીયા, આપ્યો ઉત્તમ  
 વાસરે; પ્રભુભકત સેવવ; જનને, હાજર દાસી દાસરે.

કડવું ૩ જી—રાગ ધનાશ્રી.

વૈશમપાયન કહે સુણ રાય, દુર્યોધનને આનંદ ન માય. ૧ મળી  
 મોતીના મહેલ જે ધાર્યા, તેમાં પાંડુના પુત્ર ઉતાર્યા. ૨ સોંપ્યું સાહીત્ય

બેઠે જો કોઈ, કરે દ્રોપદી કુંતા રસોઈ. ૩ દેખી દ્રુપદ સુતાનુરે રૂપ,  
ચીત્તભ્રમ થયા છે રે ભૂપ. ૪ કીધું ભોજનને પડી રાત, વીતી રજની ને  
પ્રમટયો પ્રભાત. ૫ દંતધાવન ધરમેરે કીધું, નાડી નીત્યનીમ કરી લીધું.  
૬ પહેર્યો સોનેરી સુરવાળ, માથે મુકુટ વિચિત્ર વીશાળ. ૭ જામા જરી-  
યાંની ઝાકઝમાળ, ગૌરગાત્રને રૂપનું આળ. ૮ જરી પટકે કમર કસી  
લીધી, ભાલે કેશરી અરચારે કીધી. ૯ સ્કંધે રક્ત સોનેરીરે શાલ, કરમાં  
કાશ્મીરી રાજે રૂમાલ. ૧૦ હાથે નવ ધરૂં નૌતમ રાજે, આમર છત્ર તે  
મુસ્તક છાજે. ૧૧ ધરી શક્તિ ને શર આપ ગોળ, તેવો તાજે છે મુખમાં  
તબોળ. ૧૨ થયા અશ્વ ઉપર અસવાર, ચાંપી આલ્યા ત્યાં ધરમકુમાર.  
૧૩ સભા દુર્યોધનનીરે જ્યાંય, આઠ્યા ધરમ ધોરિંધર ત્યાય. ૧૪ દીકા  
કુંતા કુંવરનેરે જ્યારે, ઉઠી સકળ સભા તેણીવારે. ૧૫ હળીમળી બેઠા  
દેઈ માન, આપ્યાં આઠરે ફેફળ પાન. ૧૬ સભા દેખી થયા ત્યાં પ્રસન્ન,  
બોલ્યા શકુની ત્યાં વળતી વચન. ૧૭ સુણો ધરમ કુંવર કહું વાત, બધા  
દિવસે મળ્યા તમે બ્રાત. ૧૮ આજ આનંદમાં દિન જાય, રમો છૂત જે  
રાજ વિધાય. ૧૯ હાર જીતની હોડ માંહીં કરીયે, ઘૂતે દેવતઈ રમત આદ-  
રીયે. ૨૦ ધરમ કહે છૂત કેમ રમાય, જોતાં જકત થકી જશ જાય. ૨૧  
રાજવંશીનું એ નહીં કામ, રમે કુટિલ કુળતી હરામ. ૨૨ કે શકુની હોય  
દુષણ એને, તો નળ પુરકર નારમે તેને. ૨૩ કુંતા કુંવર કહે ના મુખી  
થાય, રાજ રીઝી ધરા ધન જાય. ૨૪ હાર જીતનું પરડીયે કાંમ, કરવો તો  
સનમુખ સંગ્રામ. ૨૫ હારે તેની લક્ષ્મીરે લેવી, ધારો ધનુર વિધા જોયા  
જેવી. ૨૬ દગો દચૂતે ધુતી ધન લેવું, એતો સુરને ના સભવે એવું. ૨૭  
કહે શકુની હું સમજ્યો તમામ, ન હોય કપણ અનાથનાં કામ. ૨૮ નથી  
સ્હેજ એ રમવાનું રાય, એમાં મરીખનાં ધર વેચાય. ૨૯ તમે રમતા  
હોયતો હું તો વારૂં, શાથી મરથે ગળું નહીં તમારૂં. ૩૦ જોવા જીવમે  
પુછીરે વાત, વૃથા ભડકશે નહીં તમે બ્રાત. ૩૧ નથી કેતા જે ન મળેરે  
કોશ, ખાલી દુતનો કોદો છે દોશ. ૩૨ મરથ વીના તમે મલરાવો, માટે  
પુરપતી પાછરે જાઓ. ૩૩ અમે ધનવંત રમીયે તમામ, જુવો રમો તે  
જરનું કામ. ૩૪ બોલ્યા સાંભળી કુંતા કુમાર, મારે ભુવન ભર્યારે ભંડાર.  
૩૫ હીરા માણેક મોતી ઝવેર, મણી આદિ છે લક્ષ્મીની મેહેર. ૩૬ હું

સુધિષ્ઠિર ન ભણું નકાર, દયૂ ૧ માટે ડરંછું લગાર. ૩૧ ત્યાં શકુની ધર્મને  
તેડી, ખેડો અપવીત્ર ઉરવીમાં મેડી. ૩૭ તેણે સ્થાન કે બે કદી બાથ,  
બ્રહ્મ બ્રહ્મણી ત્યાં મલી થાય. ૩૮ મુત્ર સ્નાન શુકર અસ્થિ લીધું, માર્દ  
સ્થાને તે માર્જન કીધું. ૩૯ દીધા કુંભા કુંવર ત્યાં બેસાડી, ત્યારે દુતની  
તરત હા પાડી. ૪૦ પાંચે વીરને તરત તેડાવ્યા, બેવા સરવ સભાસક  
આવ્યા. ૪૧ ધરમ કુંવર કહે આણે ઠામ, નથી દોકડો પાસેરે ઠામ. ૪૨  
દુર્યોધન બોલ્યો તરત તે વાર, રમે હ્યો આ ભર્યા છે ભંડાર. ૪૩ જે બે  
બેઠયે તે લેજ્યોરે વીર, નથી આપની અમને અધીર. ૪૪ ઢાળે ધરમ  
પાસો તે ગમે છે, માહારે સાટે શકુની રમે છે. ૪૫ એને હોંસ છે ઉરમાં  
અપાર, રમુ બેડે જઈ ધરમ કુમાર. ૪૬ ધૃતરાષ્ટ્ર ને વિદુર બીજમ કર્યું,  
કૃપા દ્રોણ આદિ ચારે વર્ણ. ૪૭ અશ્વત્થામાને દુર્યોધન, દુશાસન આદિ  
સરવે રાજન ૪૮

વિશ્રામ—રાજન સરવે ત્યાં મળ્યા, બેવા દયૂત તે ડામરે; અમુલ્ય  
મણી ધરમે ધર્યો, કર્યું ચાલતું કામરે. ઢાળ્યા પાસ શકુનીયે, જ્યો દુર્યો-  
ધનરે; એવી હકીકત સાંભળા, શોયે સહુ હરીજનરે.

### કડવું ૪ થું—રાગ કાફી.

હાર્યો હાર્યા કુંતાના કુમારરે, ગુમાસ્તી મઠ જીતીયોરે; મમને માંડી  
બાજી બીજવારરે, ગુમાની ગઢ જીતીયોરે. ૧ સહસ્ર મોહોરો મુકી ત્યાં  
મુવર્ણરે, ગુમાની. ધરમે માગ્યો દાવ લહી આચર્યરે, ગુમાની. ૨ પચ-  
સંગી ત્યાં નાજ્યા પાસા પાણરે, ગુમાની. ઢાળ્યા તેવા પડીયા રામબાણરે,  
ગુમાની. ૩ વાયુવેગી શસ્ત્ર રથ સાથરે, ગુમાની. પણમાં કાર્યો પાંચા-  
ળિના નાથરે, ગુમાની. ૪ મહમર તેવા એક અયુત તે ડારરે, ગુમાની;  
મહી જરીયાંની જુલ મણીના હારરે, ગુમાની. ૫ અયુત દાસી આણુપણ  
સમેતરે, ગુમાની. હય ગજ રથને કનક તણા સંકેતરે, ગુમાની. ૬ હાર્યો  
હાર્યો મણી માણેક ભંડારરે, ગુમાની. ચામર છત્ર આણુપણ અપારરે,  
ગુમાની. ૭ મુકુટ મનોહર વસ વપુનાં જોહરે, ગુમાની. હાર્યો હાર્યો રાજ-  
પાદ છે તેહરે. ગુમાની. ૮ કવચ કુંડલ સિંહાસન વિશાળરે, ગુમાની.  
વંન વાટીકા મંદીર મેડી મહાજે, ગુમાની. ૯ મેના પાલણી મુખપાલો

ધાનુરે, ગુમાની. ધરમે હાર્યા ધામ ધરા ને ધનરે, ગુમાની. ૧૦ સુખ  
સેન્યાને અલંકાર ને અંજરે, ગુમાની. સરવસ હારી બેઠા થઈ મન  
હાંમરે, ગુમાની. ૧૧ દુર્યોધન કહે ખેલે ખાંતે રાથરે, ગુમાની. રાણી  
જાયા હેડ ન હારી જાયરે, ગુમાની. ૧૨ ધરમ કહે હવે શું ધરીયે  
હેડયરે, ગુમાની. શકુની કહે બેસાડો બંધવ બેડરે, ગુમાની. ૧૩ એક  
પક્ષ હારેલી વસ્તુ તમામરે, ગુમાની. ધરમે ધરીયા બંધવ ચારરે, ગુમાની.  
૧૪ ધરમે ઢાળ્યા પાસા તેણીવારરે, ગુમાની. હારી બેઠા બંધવ ચારરે,  
ગુમાની. ૧૫ યુધિષ્ઠિર બેઠા શીર ધારી પાંણરે, ગુમાની. આમ કહી  
બુડ્યાં વેપારીનાં વહાણરે, ગુમાની. ૧૬ ટગમગ બેઠા બંધવ સામું બેયરે,  
ગુમાની. કૌરવ રાખ્યું કર સાહાવાના કોચરે, ગુમાની. ૧૭ હેડા પડીયા પવન-  
પુત્ર વણહાથરે, ગુમાની. યમનંદન ત્યાં બેઠા થઈ અનાથરે, ગુમાની. ૧૮  
વિદુર કહે ધૃતરાષ્ટ્ર વારો તનરે, ગુમાની. કુરુક્ષેત્રમાં ક્યાં પ્રગટાવ્યું  
વિધનરે, ગુમાની. ૧૯ પાંડુપુત્ર છે અમર તણા સઉ અંશરે, ગુમાની.  
તે દુલ્યાથી જાશે તારો વંશરે, ગુમાની. ૨૦ પાંડવ પાવક પ્રગટ કરો છો  
મૂળરે, ગુમાની. તે પાપે પરજાણશે તારી કુખરે, ગુમાની. ૨૧ દુર્યોધનને  
કોષ થયો તે વારરે, ગુમાની. કયો વિદુરનો ત્યાં બહુ તિરસ્કારરે,  
ગુમાની. ૨૨ વૃશલી સુતને શો વહવા અધિકારરે, ગુમાની. અધમ કરે  
ક્યાં વણ પુછે ઉચ્ચારરે, ગુમાની. ૨૩ ખાઈને ખોદુયું લંપટ ન મળે  
લાજરે, ગુમાની. ફરી વલ્લે તો તંન કરાવીશ તાજરે, ગુમાની. ૨૪ શક  
ખોયો ક્યાં ભરી સભામાં ભારરે, ગુમાની. પડી તારાં પળીયાંમાં પેલ-  
રરે, ગુમાની. ૨૫ પાંડવ પડખે લંપટ ખોલ્યો લેશરે, ગુમાની. તો હું  
તુજને દેશવંદ્ય અલ્યા દેશરે, ગુમાની. ૨૬ દુર્યોધન કહે ઢાળો ધરમકુમા-  
રરે, ગુમાની. ધરમ કહે હવે હારે દેહારરે, ગુમાની. ૨૭ શકુની કહે એક  
કૌપડી બાળરે, ગુમાની. છતે પાછી લે પહવી ભુપાળરે, ગુમાની. ૨૮ બે  
ના કહે તો ધરમ તણું સત જાયરે, ગુમાની. પાંચાળી એક પાસે ધારી  
સાથરે, ગુમાની. ૨૯ કડકડીયું ત્યાં ભ્રમંડળ તે વારરે, ગુમાની. થયો  
ધુમ્બળો કસ્યપનો કુમારરે, ગુમાની. ૩૦ ડોલી ઉઠ્યા દશે દિગ પાથરે,  
ગુમાની. મળાભળી ઉઠ્યાં ત્યાં સાતે પાતાળરે, ગુમાની. ૩૧ ધરા ધ્રુજવા  
લાગી સળકેલો શેષરે, ગુમાની. મુકયો સાગર જ્યમ હુંડાયા દેશરે,

ગુમાની. ૩૨ વરસેથી રમતાં રહત તણા વરસાદરે, ગુમાની. થાવા લાગ્યા આકાશે ઉતપાતરે, ગુમાની. ૩૩ ભાવી પ્રબળ ન કોઈને સુઝે લેશરે, ગુમાની. પાસા પડતાં દ્રોપદી હાર્યા નરેશરે, ગુમાની. ૩૪ પાંચે પાંડવે ત્યાં ચૂકેથી નિશ્વાસરે, ગુમાનો. ધરમ હત્યા ધરણી ત્યાં પડીયો ત્રાસરે ગુમાની. ૩૫

વિશ્રામ—ત્રાસ પડ્યો તનમાં પછે, બોલ્યો કૌરવ રાયરે; જાઓ વિદુર વેગે કરી, લાવો દરૂપદ સુતાયરે. ભરી સભામાં એહની, માહરે લેવી લાજરે; વટે કુટીલ કહે તે કરે, દાસી થઈ ધરકાજરે.

### કડવું ૫ મું—રાગ સીંધુ.

દુરમતીયા હુતે, આ સમે આ વેળા આણી; દુર્યોધન કહે દાસી કરવી, પાંડવની પટરાણી. દુરમતી ૦ ટેક ૧ દુર્યોધન કે પળો વિદુરને, પાંચાળીને લાવો; ભરી સભામાં માન મુકાવું, વળતી વેગે આવો. દુરમતી ૦ ૨ ઓઝલ પડદામાં રહેનારી, તે સડિને દેખાડું; દિનદાસની દાસી કરીને, વેઠ વિષે વળગાડું. દુરમતી ૦ ૩ વિદુર કહે પાંચાળિ પાવન, તે તમે તાત ન બેશો; કાળરાત્રિને કોપ કરાવી, કૌરવનું કુળ ખોશો. દુરમતી ૦ ૪ દગો કરીને દચૂત રમાડી, ઘોળ ઘાલીયો ધરમાં; લલાટમાં લખીયા તે ઉઘાડયા, કપુત કાળા કરમાં. દુરમતી. ૫ તે જાણ્યું જે રાજરિદ્ધિ મેં, લીધી મંદિર મેડી; પણ સુખે ન સુવાયે વીરા, મહા મણીધર છંછેડી. દુરમતી ૦ ૬ અંધપુત્ર તેં યજ્ઞ આદર્યો, નહીં તૃષ્ણા તુજ તરશી; આ અઘટિત કયાં આહરી બેઠો, વિવા વયમાં વરશી. દુરમતી ૦ ૭ જે થકી અંત તમારો આવે, છાપ વિધિયે છાપી; મ્હોત માગવાને પૂજા ઘાલ્યો, પડી હેડયમાં પાપી. દુરમતી ૦ ૮ પસ્તાવો પાછળથી પડશે, હાલ ગણે નહીં શું છે; તુજ મતી તારા સરખા તે, પાણી પી ધર પુછે. દુરમતી ૦ ૯ અણુચીત્યુ આભામંડળ દુઃખ, તે માંથે મડગડશે; પવન પુત્ર કોપે આ તુજને, ભોમી ભારે પડશે. દુરમતી ૦ ૧૦ હાતરડાં ગળવાનો સુલભ, રાજ કરો છો રસમાં; તેનાં કુળ પાછળથી લાગે, વાંતી કરતાં વસમાં. દુરમતી ૦ ૧૧ સમીર સુતની રીસ નહિ રૂને, જેમ ધરમેનું ધાયું; તને બળે પીડા પ્રોત્તી જ્યમ, સાપ છછુંદર સાહાવું. દુરમતી ૦ ૧૨ કૌરવ કમળનું

સાર પવનસુત પડતાં વણશે વાડી કાળજડે કોવાડી હાથે વરણવનાં  
વળગાડી દુરમતી ૧૩ હંસમનનીને રાજરીક્ય, હાથો પાંડુ કુળ ભોળુ; તે  
તાહરી આકરખી નાવે, જ્યમ કીડી મુખ કોળુ; દુરમતી. ૧૪ પાંડુ પુત્ર સઉ  
પ્રપંચ સમજે, વણ આળ્યા મુજ તેડે; તુ કુમતી તે પ્રુંડે પડ્યો છું, જેમ  
કળિ નળ કેડે દુરમતિ ૧૫ નવનીત મળે લાખ વરસ જે લંપટ વારી  
વલોવે છે કહેવત કે છેવટ નીકળે કાઢવ કોડી ઘાયે દુરમતી ૧૬ રહ્યા  
યુધિષ્ઠિર આમન્યાથી બળિયા બીડ્યા શીડ્યા કુરૂ કુળ પાતન કરવા કીધી  
પેટ ચોળીને પીડા ૧૭ રમ્યાં જમ્યાંને રિદ્ધિ વહેંચી કોશાધિપ થઈ બેસી  
મંદમતી માઈ છું તેને પાળી પેટમાં પેમી દુરમતી ૧૮ તંત કરી તેડાવી  
તેને દુત તણી મતી આપી શું સાઈ તાઈ થાશે એ સાધુને સતાપી દુર-  
મતી ૧૯ સોંપ સમૃદ્ધિ પાછી ને પડ શરણ ધરમને રહેવું નથી જતો  
હું પડશે તાહરે જેવું વાહયું તે વહેવું દુરમતી. ૨૦

વિશ્રામ-વહેવું પડશે તે સુણી કોપ્યો કૌરવ રાયરે પ્રેયો ચારને તેડવા  
દ્રુપદી પાસે જાયરે ૧ રંગ મોહોલમાં જ્યાં સતી ચારે કર્યો પ્રણામરે  
કવિ વિચીક્ષણ ત્યાં વઢે કહેવું અવરિત કામરે ૨

## કડવું ૬ હું—રાગ કેદારો ગોડી

કિંકર કરમરીરે વદિયો દ્રુપદ સુતા સંગાથ મહીપને મોકલ્યોરે મુજ-  
પર કોધ ન કરશે માત રાજ સભામાં આજ કપા કરો ટેક. ૧ વિપરીત  
વારતારે કહેવી જક્ત જનુંની પાસ પાપી પેટનીરે પીડા દોહલ જીવ્યું  
હાસ રાજ સભામાં આજ કપા કરો. ૨ આંસુ આંખ્યમાંરે થર થર કંપે  
પાય ગદ ગદ કંક થઈરે કુવચન કયમ તમને કહેવાય રાજ્ય સભા. ૩  
કૌરવના ખીરિ તેમણે ધરમને તેડી પાસ દુત રમાડીનેરે કીધા દાંમ ખરીદે  
હાસ રાજ્ય સભા. ૪ સંપત્તી સૌ હરીરે હરવ્યા રાજપાટ ભંડાર ચાંમર  
છત્રનેરે દેહ સહીત જે નૌતમકાર રાજ્ય સભા. ૫ ગજરથ ઘોડલારે મણ્ડી  
મુક્તાકુળ ધરતી ધામ સ્થાવર જંગમરે હાર્યા તમ સહીત તમામ રાજ્ય  
સભા. ૬ મહીપતી મનમાંરે અનુચીત ભાસે ભળ્યા વિકાર તાકિદે તેડાવેરે  
પ્રેયો કહું છું થઈ લાચાર રાજ્ય સભા. ૭ રસના છેદવારે સરખાં વિપરીત  
કેવાં વેણુ કિંકરની કતીરે ધિક ધિક કહીને હાથ્યાં નેણુ રાજ્ય સભામાં. ૮

મરુત મેરથીરે, કરવો મુલભ વનમાં વાસ; વઢવું વાધશુરે, પશુ દુઃખ  
છરણ થાવું હાસ; રાજ સભામાં. ૯ અર્ધનીશા સમરે, કહે તે તાકીદે કરવું  
કામ; રંજન રાખવારે, લેવો દાસાતણ કરી કાંમ; રાજ સભામાં. ૧૦ વાર  
વધુ થશેરે, કરશે કોપ તે કૌરવ રાય; તાકીદ તેમનીરે, મેમાંના તખને  
કહેવાય; રાજ્ય સભામાં. ૧૧ મુણીને ત્યાં સતીરે, ચતુરા વહિયાં ચરની  
સાથ; વિરા વિનતીરે, ત્યાં શું ન મળે મારા નાથ; રાજ્ય સભામાં. ૧૨  
ભાગે લોકમાંરે, સ્ત્રીને જતાં સભામાં લાજ; કંથ કહ્યા વિનારે, ન પશુ  
જે તન થાયે તાજ; રાજ્ય સભા. ૧૩ ન રમે નાથશુરે, કુતક્રિયાના ક્ષણ  
હાવ; થાય નહિ કાળેકોરે, ભુપતી સાથ રમવાના ભાવ; રાજ સભા. ૧૪  
દિયેર માહ્યરારે, ભારી ભરત ખંડના રાય; ભિરમ સ્વસુર ત્યારે, આજ ન  
દંદ્ર સરીખે થાય; રાજ સભામાં ૧૫ દ્રોણ ગુરૂ ત્યારે, ખેડા કપાચાર્ય  
બળધિરા; આરત્ય હોયતોરે, સ્વામી કાજ સમરપું સ્ત્રીશ; રાજ સભા.  
૧૬ કયુત રમ્યા પતીરે, તોહું હારી વાર હજાર; વિરા કે જઈરે, પુરપતી પાસે  
આ પોકાર; રાજ સભા. ૧૭ સેવક સંચર્યોરે, મહિપતીને માંડી કહી વ્રાત;  
અધિપતી ઉઠીનેરે, મારી લંપટ કહીને લાત; રાજ્ય સભા. ૧૮ તાકીદે  
તેડવારે, તુજને પાપી પ્રેર્યો તાંહ; કામ કર્યો વિનારે, આંચો અંધ ફરીને  
આંહ; રાજ સભા. ૧૯ પાળ્ય પાછો ફરીરે, લંપટ વેગે તેડી લાંચ; કામની  
કેશ ગ્રહીરે, આકર્ષિ મુજ પાસે આંચ; રાજ સભા ૨૦

વિશ્રામ—આંચ કામની કેશગ્રહી, લાંચ સભાની માંદરે; ભાષણ  
સાંભળી ભુપનાં, વહિયા ભિરમજ તાંદરે; ૧ પવિત્ર પાંચાળિ સતી, સભા  
વિશે માં આંણરે; કવિ રસીક તે પક્ષમાં, લાંચે ન મળે લહાંણરે. ૨

### કડવું ૭ મું—રાગ ગોડી.

ભણે બીરમ મુણે ભુપાળ, રેરદિયાળા રાણા; પ્રગટાંચ માં પાવક  
જ્વાળ, રેરદિયાળા. ૧ કાળ રાત્રિયે કરશેરે કોપ, રેરદિયાળા; થારી કૌરવ  
કુળનોરે લોપ, રેરદિયાળા. ૨ ખોશો રાજ રિદિભંડાર, રેરદિયાળા; મીઠા  
પામશો અપરમપાર, રેરદિયાળા. ૩ કરવા ખેડો તું કાળોરે કેર, રેરદિયાળા;  
વહાલાં સાથ વસાંચુરે વેર, રેરદિયાળા. ૪ નથી ભાળ્યો તેં જીવન  
કોપ, રેરદિયાળા; ધાકે ધ્રુણ મરે મહાજેધ, રેરદિયાળા. ૫ લીમ નહિ રાખે

ધરમનો ભાર, રેરઠિયાળા; શત ઝંધુનો કરશે સંહાર, રેરઠિયાળા. ૧  
 કિન દેશસા તારારે બાણ, રેરઠિયાળા; મારી વિનતી ઉરમાંરે આણ, રેરઠિયાળા. ૭ કરશે કલેશમાં જીવનું રે બન, રેરઠિયાળા; રોતી મુકશે માતને રાન, રેરઠિયાળા. ૮ જરાસંઘના લીધારે પ્રાણ, રેરઠિયાળા; તે ખસે જીવ તારૂં કોણ, રેરઠિયાળા. ૯ પાંડુ પુત્રને જીતીરે બચ, રેરઠિયાળા; તેને શ્રી હરીની પુઠ્ઠ સાય, રેરઠિયાળા. ૧૦ તેને ચપળાના તાંણ્યારે ચીર, રેરઠિયાળા; તારાં પાંખાં પિંબશેરે વીર, રેરઠિયાળા. ૧૧ તરવું સાત સાગરનું રે નીર, રેરઠિયાળા; બળે ના બળે પેલીરે તીર, રેરઠિયાળા. ૧૨ આભ ઉડળમાં ન ભરાય, રેરઠિયાળા; કોણું કિટથી કેમ ગળાય, રેરઠિયાળા. ૧૩ પત્તિ પાંડવની જે કહેવાય, રેરઠિયાળા; કાળે સામી કટાક્ષ ન થાય, રેરઠિયાળા. ૧૪ મરણ માગવાનું જેને મન રેરઠિયાળા, તેજ ઝાંખશે જીવતીનું તન, રેરઠિયાળા. ૧૫ લાગુ તાત હું તારે પાય, રેરઠિયાળા; સતી તેડ તું માં આ સભાય, રેરઠિયાળા. ૧૬ લાજવંત મુકળની એ બાળ, રેરઠિયાળા; પીડે પૃથ્વી પણે પાતાળ, રેરઠિયાળા. ૧૭ દેવો મણીધર દરમાંરે હાથ, રેરઠિયાળા; કયમ કુશળ રહે કૌરવ નાથ, રેરઠિયાળા. ૧૮ વાઢાં વહેશે કહું કરી ધિજ, રેરઠિયાળા; ઓર્થા ઉગશે કંટક બીજ, રેરઠિયાળા. ૧૯ ખોડા ખોદે પડશે પ્રમાણ, રેરઠિયાળા; કે સૌ લેશે પ્રભનારે પ્રાણ, રેરઠિયાળા. ૨૦

વિશ્રામ—પ્રાણ પ્રભના પુરપતી, ખોશે થશે ખુવારરે; મંદમતી માન્યુ નહી, પુનઃ પ્રેયો ચારરે. ૧ શીઘ્ર પણે સતીને કહે, તેડે છુપ સભાયરે; નિરખી ત્યાં દુતને સતી, મહા મનમાં મુંઝાયરે. ૨

કડવું ૮ મું—રાગ જંગલો.

હમાવૃત રમાડી કયાં કીધારે, દિયેરીયા; લુટી કુંતા કુંવરને લીધારે, પીયેરીયા. ૧ વિરા વાત ખરી વદો, હાર્યા ધરમ કુંભાર; મૈલેરીયા તું મારો, બીજે એક નથી આધારરે; દિયેરીયા હમા. લુટી. ૨ આર ભરી ચણુ કહે, ધરમે હાજ્યાં નેણું; અધિપતી બેઠા ઉચરે, તે મેં તમને ના કહેવાયે નેણું; દિયેરીયા, હમા; લુટી. ૩ સતી કહે સેવક થયો, બ્રહ્મતી ભુપાળ; કંથ કપટમાં નાંખીને, માસં લીધાં મંદિર માળરે, દિયેરીયા; હમા, લુટી.



૪ જક્ત જીતીને લાવીયા, અલખત અપરમપાર; તે વેરીને વશ પડયા, મારા ભારી ભર્યા ભંડારરે; દિયેરીયા, દગા; લુંટી. ૫ તંત કરી તેડાવીયો, દુઃખ દેવાને કાજ; કૌગટ કુંદે નાંખીને, હરી લીધું અમારું રાજ્યરે; દિયેરીયા. ૬ વતન વઢોડા વિકરી, અળગાં અમને કહાડયાં; દુરમતી દેખી ના ઠયો, ખોળી ખુણે ખાતર પાડયારે; દિયેરીયા, દગા; લુંટી. ૭ ધોળે દાડે લુંટ તે, ન કરે કાઠી કોળી; ધરમ અધર્મથી હારીયા, મારે હૈયે ધિકે હોળીરે; હો દિયેરીયા, દગા; લુંટી. ૮ કુમતી કોણ તુને મળ્યા, કે માંહે મહિરા પીધી; મળવા તેડી મહીપતી, કયાં તે કાળજે કાતર દીધીરે; દિયેરીયા, દગા; લુંટી. ૯ ક્રીયા ક્રીયા કાળનાં વેરવી, ઝાઝુ તુજમાં ઝેર; ગરહન માર્યો ગરીબને, હવે સાથે લાગાં કર ઠેરરે; દિયેરીયા, દગા; લુંટી. ૧૦ ભોળા મુજ ભરથારને, તમે દગો દેનાર; તમને કરવા ના ધરે, મારા શોભિતા શણગારરે; દિયેરીયા, દગા; લુંટી. ૧૧ લાખા ગ્રહે લગાડીયો, ઊગાર્યો અવિનાશ. પવન પુત્ર પરવશ પડયા, હવે શી ઉગર્યાની આશરે; દિયેરીયા, દગા; લુંટી. ૧૨ સુકુમાર સ્વામી સજી, કયમ પરવશ રહેવાશે; દાસી તણું દુઃખ દોહ્યલ, વેરીડા હવે કેમ વેડાશેરે; દિયેરીયા, દગા; લુંટી. ૧૩ કષ્ટ કથનું સાંનળી, જાણે જીવને કાઢું; ઢાંકી ધિક્ક છું ધણી, કયાં જઈ માળજી દેખાડુરે; દિયેરીયા, દગા; લુંટી. ૧૪ આ વેળા નહી વીસરે, લેખ લખાયા હૈયે; નિરદે તારા નયમાં, અમે પાણી પીવા નહિ રહીએ; દિયેરીયા, દગા; લુંટી. ૧૫ નાથ નરાજિ પુઠના, નાખ્યા ઠાગે ઠેલી; ધરમ કુંવરને ધુતતાં, તુને દેવે દયાના મેલીરે; દિયેરીયા, દગા; લુંટી. ૧૬ આંણુ અંત-કનું લલુ. ન રૂચે રાજ સભાય; મારૂં મૈયેર સાસરૂં, તારી પાસ પળે લજવાયરે; દિયેરીયા, દગા; લુંટી. ૧૭ ધારણ ધીંગી ધરમની, તે આતાજિ દીધી; પુરુષોત્તમ પાસે નથી, લાગ બેઠને તે લજ્જા લીધોરે; દિયેરીયા, દગા; લુંટી. ૧૮ વરસ પડયાં સઉ વાટમાં, તરણી તેડે તાંલ; ધરમ મુને હારે નહિ, માટે બેઠી છું મહિરમાંયરે; દિયેરીયા, દગા; લુંટી. ૧૯ રાજ સુતા રૂઢન કરે, પતી દુઃખે પીડાય; રજસ્વળા રંભોડને, દેખી આરને ચીંતા થાયરે; દિયેરીયા, દગા; લુંટી. ૨૦

વિશ્રામ-થાય ચીંતા બે આરને, કિંકર વહે વચનરે; બાધ પળે સરસીજ સભા, કરે કોપ રાજનરે. ૧ કીંકરનો જીવ કઠણ, અનુચીત કરવાં કામરે; કહે પ્રભુ સંભારતી, વહે સતી તે કામરે. ૨

## કડવું ૯ મું—રાગ મારૂ.

ભણે ભામનીરે, વિરા સાંભળ મારી વિનતી; ભિસ્મ વિદુરનેરે,  
પડખે બેઠા છે મારા પતી ૧ તુને તેડવારે, મહીપતે કયમ કરી મોકલ્યો;  
કેયે વારીયોરે, ના કયે નરપતી ના ખળો. ૨ ચાર ચતુર છેરે, વળતી સતી  
સાથે વઢે; ગુરૂને ના ગણેરે, મહિપતી માત ભયો મહે. ૩ પાંડુ પુત્ર ત્યારે,  
દ્રષ્ટી અધો કરીને ઈર્ષા; વહી ના શકેરે, ચીત્ર વિશે જળમ ચીતર્યા. ૪ ભિસ્મ  
વિદુરનુંરે, ભુપ વચન એ ના ગણે; બીજી સહુ સભારે, ભુપતીને ગમતું  
ભણે. ૫ કાર્ય શકુનીનેરે, ભુપતી સ્વામિન સર્વદા; ધારી તેમણેરે, આપને  
દેવાની આપદા. ૬ જેમ મુર્યાનારે, તેજમાં તારા છુપાય છે; એમ અધિ-  
પતિરે, આથમાં સર્વ લેવાય છે. ૭ સમદરશી ત્યારે, સર્વ સભા ત્યાં જણાય  
છે; ન્યાય શકુનીનેરે, કરણ કહે તે થાય છે. ૮ ભિસ્મ વિદુરનોરે, ભાર  
ભુપતી પાસે નથી; સતી તમ તણેરે, ધરમ ત્યાં નહિ રહે સર્વથી. ૯  
કામ વૃંદમાંરે, હંસનીશા ભેળો રહ્યો; ચોરી ચપળાનેરે, હંસની હારીને  
મથો. ૧૦ તે વાત કરતીરે, માત ત્યાં તમને તેડાવશે; તેવે ટાંણે ત્યારે,  
શ્રીહરી જાણે હજી શું થશે. ૧૧ નેત્ર હીતજરે, નરપતી મંત્રી વિના-  
મતી; તમને તે સ્થળેરે, ધ્રુવે છે ઉત્તર લો સતી. ૧૨ દ્રૌપદિ વઢેરે, વિરા  
તમો વેગે વળો; હું નહીં આવું ત્યારે, છેવટ કહું પાછો પળો. ૧૩ ચાર  
ચતુર ત્યારે, પ્રણમીને તરત પાછો ગયો; સમાચારજરે, સરવે સભા મધ્યે  
કહ્યો. ૧૪ ભુપતી સુણેરે, પાંડવની પતિ સતી; ના આવે આ સ્થળેરે,  
કર ન ગ્રેવાય કિંકરવતી. ૧૫ માટે મુજનેરે, આજ્ઞા માં કરશે ફરી;  
મુકી આ સ્થળેરે, રાજ્ય તમારી ચાકરી. ૧૬ ભીમસેનનારે, ભય થકી હું  
અડધો થયો; ધાકે ધ્રુજતોરે, પ્રાણ વનો થઈને ગયો. ૧૭ ભુપે ધારીયુંરે,  
ભીમની બિતીથી ના ટળ્યો; બેશી કંઠક રહીરે, પામર તરત પાછો વળ્યો;  
૧૮ બીડુ ભુપતેરે, સકળ સભામાં ફેરવ્યું; તેને તાંણીનેરે, લાવે તો આ  
ધન દેરવ્યું. ૧૯ દેખી દામનેરે, અનુચર ઉડવા જાય છે; ભીમ ભાળતાંરે,  
ગાત્ર શીથીલ તેનાં થાય છે. ૨૦ ભાળી ચોમમાંરે, પવન પુત્ર ખંખારતા;  
ચાર ચપાણારે, કો નથી ઉડવું ધારતા. ૨૧ લઘુ કાજ કરે, વસ્ત્ર પલળેને  
કો ટકે; ભીમ ભય થકીરે, ઉઠી સભામાં કો ના શકે. ૨૨ જાણે હારીયારે,  
ભુપતું બાશણ સાંખશે; જ્યે તેનીરે, મુઠી એમ રડી નાંખશે. ૨૩ ત્રીજી

વારનીરે, થાળી સભા મધ્યે ફરો; કાંમ કપડતેરે, ક્રેયે નજર ત્યાં ના કરી. ૨૪ ભુપે ભાળ્યું ત્યારે, બેયુ કાંઈ ના ઉઠી શકે; ત્યાં દુઃશાસનરે, ગરજ ઊઠ્યો તેવી તકે. ૨૫ દુર્યોધન કહેરે, ભાઈ વિના નાવે ભાંમની; તાંણી લાવ તું રે, કેશ મહીને એ કાંમની. ૨૬ મોરી માતનેરે, ના બલે ધાવતાં બાળુવાં; સીંહ શબ પાસેરે, સામું ન ભાળે શીયાળવાં. ૨૭ તેમ પાંડુનારે, પુત્ર છે નીરબળ છતાં; પુત્ર પરાક્રમેરે, અનુચર ભાળી નથી જતા. ૨૮ તેથી જઈ તમેરે, લાવો કહેતાં વેગે વળ્યો; બલે ધસમશેરે, જીવ લેવાજ માયો ગયો. ૨૯ દેખી દુરથીરે, કાળ પેટમાં પડી; ભાળી ભાંમનીરે, હીંચુ-મત્યે મુકી હડી. ૩૦ ત્રાસી તારૂણીરે, ગાંધારી પાસે ગઈ ધ્રુજે થરથરરે; પ્રાણ-વની પોતે થઈ. ૩૧ માત મુજનેરે ઉગારો એમ કહી લટે; એ દિયેરીઆ-જરે, આ તમને કરજું ઘટે. ૩૨ એમ કરતા મેરે, પાપી તે પાસેરે આવિયો; હવે ક્યાં જઉંરે, ગોરીયે જીવ ગભરાવીઓ. ૩૩ જ્યમ બિડાલનેરે, દરશી પીડ્યા પામે પોપટી; તમ દુષ્ટથીરે, ગવની ગજેંદ્ર ઘટી. ૩૪ વિશધર થકીરે, દિવક ઝાંખો થાય છે; તમ તે થકીરે, સુંઠરી તે સંકુચાય છે. ૩૫ પછી પરણીમેરે, ખાંતીડી ખેળા પાથરી; ઝુક્યો ઝાલવારે, જેમ કુરંગીને કેસરી. ૩૬ ચડો મા મુનેરે, પ્રેમી દિયેરીયા પાતળા; પરા રહો તમેરે, રાજવી હું છું રજસ્વળા. ૩૭ ૨૯ લાગી ત્યાંરે, રંભોડે કેરા રૂપની; સઘી ટળવ-જેરે, દુષ્ટને ન દયા ઉપજી. ૩૮ ધ્રુજે થરથરરે, સુરભિ કસાધને બારણે; તેમ તારૂણીરે, કંપે કુળતીને કારણે. ૩૯ ઝુકી ઝડપથીરે, ચતુરાનો ચોટલો ત્યાં સહેલ; કેશાકર્ષિનેરે, ટળવળતી તાણી ગયો. ૪૦

વિશ્રામ-ગયો તાણી તે તારૂણી, અબસિંહ જેમ સાહરે; એક વખત વિનતા કને, ક્રેમળ કુસુમથી કાયરે. ૧ ત્રાસ ઉપજે લોકત્રી, અબળા કરે આકંઠરે; બીડ લજન સમજ સમો, ધાજ્યો દેવકીનંદરે.

### કડવું ૧૦ મું-રાગ બિહાગ.

દયારે ના આવી એ દુષ્ટને, કરે પત્ની પોકાર; કંઈ દુખે કરમે તણું, આંખે આંસુની ધાર; દયારે ના આવી એ દુષ્ટને ટેક. ૧ અબળા હીંડે અબાધ પડે, ખેંચે કુમતીરે કેશ; ધરતી ધ્રુજે કાળી કણમાં, કંપ્યું સ્વર-ગ ને શેશ; દયારે ના. ૨ નમવાસી નરનારીઓ, જેમ જળિયારે જન્ય દસ-

શીને દુઃખ દારા તણું, તથ્યાં સઉનાંરે તંન; હયારે ના. ૩ કાળ કટાક્ષથી કંપતા, પતિ પંચ પ્રમાણી; ભાવિ અચળ ભગવાનની, તેની આ વેળા આણી; હયારે ના. ૪ કુસુમ કળે વરે ખુંચતાં, એવી કામળ કાય; રોડાની પેઠે તે રડવડે, પીડે કાંકરા પાય; હયારે ના. ૫ કનક લતાવત કામની, કેશ શેશ સમાન; વિનતાનાં વૃંદ સાંભળી રૂવે, ટળો મુધનેરે સાંન; હયારે. ૬ રોઈ રોઈ રાતીરે આંખડી, તાણી તાડતો જાય; અમળાને લાગી ઉભી કરી, જ્યાં છે રાજ સભાય, હયારે ના. ૭ ચીરતે શીરથી ખરી ગયો, કાઢેલાજ તે કેમ; અંડાળે સાથારે ચોટલો, જીવ જમરાયે જેમ; હયારે. ૮ ભિસ્મ વિહુર ધૃતરાષ્ટ્રને, કન્યા કરમરે ત્યાંય; તમ છતાં પીડી પાપી મુને, આણી આ સ્થળમાંય, હયારે. ૯ અંધટિત અધમ એ આચરે, તમે વારોને કોઈ; સાંધ્ય સભાસદ શું થયા, લાજ તમ તણી ખોઈ; હયારે. ૧૦ કુળ વગો-વાશે કૂર તણું, થાશે તરણથી તુચ્છ; વૃદ્ધ વગોવાશે તમે, મુખે જાજશે મુચ્છ; હયારે. ૧૧ મૈથેર પાસે નહિ માલ્ય, કરે ક્યાં જઈ પોકારે; હયુતમાં દીન થઈ ગયા, ભય હર ભરથાર; હયારે. ૧૨ દુરમતિ દુઃશાસન કહે, પતી પંચને છાંડ; ભજ દુર્યોધન ભુપને, ગમતું ધર માંડ; ૧૩ એ વિના કોઈ નથી આ સમે, તુને છોડાવે આમ; વિભુને તું વરી હોતનો, આવું થાત નહી કામ; હયારે. ૧૪ અચળ હેવાતણુ આપના, રાણી કરશે આ રાય; સૌ રહે દિયેર તારી સાયમાં, માન મોટેરે થાય; હયારે. ૧૫ પડ-દામાં રહો પટરાણી થઈ, કરો લીલા લહેર; પરહરી પાંડુના પુત્રને, ચુડા અતુરનો પેર; હયારે. ૧૬ કરણ કે જોડ જુગલે મળી, પ્રગટયું પુરવતું પુન્ય; રાય રાખે જો કપા કાં, તો રહે નહિ કશી નુન્ય; હયારે. ૧૭ રોતી કહે ભિસ્મને ભામની, તમે ખેડે આ થાય; અલકનંદાની ધજ્જત ઘટે, વસુ વંશ લભય; હયારે. ૧૮ નીરબળ કંથ મારા થયા, તે સાંભળવાનું થાય, પત્રન પુત્ર પરા હોતનો, વાંકુ કયમ વદાય; હયારે. ૧૯ ભિસ્મ કે ધરમે હારી તુને, નથી મારો ઉપાય; શ્રીહરિ છે તારી સાલમાં, એનું કરમ કહે-વાય; હયારે. ૨૦

વિશ્વામ-કહેવાય કરમ કૌરવ તણું, એ કુળ આગળ થાયરે; તારા વિના આ અંધનું, જડમુળ ન જાયરે. ૧ દુર્યોધનને શપ્થ લો, લાગે સહુને હેશમે; ધરણી ધરે ધાર્યા વિના, કાળે ન દ્રોટે કેશરે. ૨

## કડવું ૧૧. મું—રાગ આશાવરી.

વૈશંપાયન વળતારિ યોલ્યા, મુણ જનમેજય રાય; કેશાકર્ષણ દુષ્ટ  
કરેને, પાંચાળી પીડાય. ૧ કેશ મુકે નહિ નાસી બહુ, ચીર ખશી શીર બય;  
પ્રાણ પડમાં રહેતા સુધી, શરમાય સાંઢી નાર; પંકજ સરખાં પડતાં  
બિંદુ, ધસીઆં સુવે ધરણી; પરમ સતી પીડાય તમ, જ્યમ પારધિ પાસે  
હરણી. ૩ નરપતિ સામું શીશ નમાવી, નીરદયે રાખી નારી; અધો દ્રષ્ટ  
અકળાયે અબળા, કોણ શકે ત્યાં વારી. ૪ વિલાપ વિનતાના સાંભળીને,  
ફડ ફડી ઉઠ્યા કાન; કરી ગર્જના કોપી યોલ્યા, પવન પુત્ર બળવાન. ૫  
સ્થંભ સલાના ગડગડી ઉઠ્યા, ધરા ધ્રુજવા લાગી; દિગ્ગજ દશ ડોલ્યા કર  
પટકયે, કોડય કુમની ભાગી ૧ ભીમસેન કે પત્ની પીડે, કાળ તમારા  
ખુટયા; આ અધર્મ નજરે નરખો છો, કેમ કરમના ખુટયા. ૭ કેશ છોડ  
કન્યાના પાપી, છોટે રહે છળ છોડી; નહિતો અણ અહલ ખુટયે તુજ, તાળવું  
નાખીશ તોડી. ૮ જડ નહિતો તારી જનીતાને, હાલ ઉચ્છ્રી લાવું; નમ્ર  
કરીને ઊંધે માથે, લંપટ બે લટકાવું. ૯ રમ્યા યુધિષ્ઠિર હ્રુત દગાથી, ગયા  
હરીફ નહિ હારી; તેમ છતાં પત્નીને પીડે, જે સૌ સહીયારી. ૧૦ તારા ધરની  
સર્વ તારૂણી, હવડાં હાકી લાવું; એક દ્રૌપદી અહલે સઉને નીરલજ નાચ  
કરાવું. ૧૧ કુમતી તુજને કોઈન પુછે, જે પર પીડે નારી; સરવ સલા  
સંહાર વળતી, વાત કરે કહે તારી. ૧૨ ધરમ પુત્ર સમીરસુતને, અંધવ  
કરો ક્ષમાય; કરો કોપ જે તમે તપીને, પણ માફ સત્ય બય. ૧૩ ટાણુ સત્ય  
કે ભીમ તમારૂં, જેનું બળ ના આલ્યું; દ્યુત રમ્યા ડાહ્યાણ મે બેયુ, જ્ઞાની  
થે ધર ધાલ્યું. ૧૪ અગ્નિ લાગ્ય ઊઠી અર્જુન આ, જીવે સલાનો સાથ;  
દ્યુત રમ્યા તે દહન કરે હું, હાલ ધરમનો હાથ. ૧૫ પારથ ડહેરે પવન પુત્ર  
આ, નથી ધરમનો વાંક; થવા કાળ થાયે જે નીરમ્યા, અચળ વિધીના આંક  
૧૧ કોણ વિધિ કહે પવન પુત્ર એ, જે મુજને દરસાવું; અધીત હાવાં  
કરમ કરે નહિ, તેની ખોડ લુલાવું. ૧૭ ધરમ પુત્ર પ્રણમે સામદને, લાગ્યા  
ગુણી ગભરાવા; પવન પુત્ર ક્યાં ખેડો તું અહીં, માફ માપ ગુમાવા. ૧૮  
તું કોખ્યા તો પ્રાણ તણ શકું, શીશ પડે તે સેહેવું; સત્ય માટે આ સહ-  
નજ નરવું, જ્યમ રાખે ત્યમ રહેવું. ૧૯ ભીમસેન ના મુન્ય થયો ને ઉરમાં  
કોધ અપાર; ત્રાસ પામીયા બાણ કરશે, સકળ સલા સંહાર. ૨૦ ધૃતરાષ્ટ્ર

મુત એમ વહે જે, વીકણ જેનું નામ; સભાસદો કેમ મુન્ય થયા થૈ, સડિની મતિ હરામ. ૨૧ બળાતકાળે ધરમ પુત્રને દુષ્ટે દ્યુત રખાડયા, નથી દ્રૌપદી ધરમ હારીયા, ફેગટ ફેટે પાડયા. ૨૨ ભિરમ દ્રોણને કપા વિદુરજી, ધરમ પપેના ધાયા; મહા અધમ મહિપતિની ઓથે, લંપટ સરવ લપાયા. ૨૩ વણુ વાંકે સતી જે સંતાપે, તેનું એ ફળ થાશે; થોડા દિનમાં કૌરવનું કુળ, ખડતાળે ખોદાશે. ૨૪ રવીનંદન વળતો વહિયો કે, શક શું સમજી બોલે; વણુ બોલાવ્યો વાત કરે તે, થઈ તરણાને તોલે. ૨૫ સકળ સભા જોતાં શ્રી હાયા, પાછી કેમ અપાય; ન્યાય નિબંધતણી રીતી તે, એજ આચરે રાય. ૨૬ કૌરવ કુળમાં કલંક લાગ્યું, મેલ્યા છેડા માંથે; ગજબ કર્યો ગુણકાથી ભોગવે, પાંચ પુરૂષને સાથે. ૨૭ વસ્ત્ર વિના ઉભી રાખી રહે, લંપટને શી લાજ; દુરીયોધન કે અંબર સડિનાં, કરાવ્ય તાકાદિ તાજ. ૨૮ નવી નાયકા નગ્ન કરીને, મારી પાસ નચાવો; કપટ સભામાં ચીર ધર્યો તો, તે તાણીને લાવો. ૨૯ ધરમ પુત્ર આદે પટ કાઢી, દુઃશાસને ત્યાં લીધાં; એક એક પહેરણને અરથે, દુઃશાસને ત્યાં હીધાં. ૩૦ વસ્ત્રાભુષણ સરવેનાં ત્યાં, કપટ કરીને લીધાં; પાંડુ પુત્ર પાંમરવત કીધા ને દાડણુ દુઃખ હીધાં. ૩૧ અનાથ સરખા અધોદ્રષ્ટીયે, બેઠા પંચેવિર; દુર્યોધન કે કાઠ વીર તું, આ અપળાનાં ચીર. ૩૨

વિશ્રામ-ચીર કાઠ અપળા તણાં, નિરખે સકળ સભાચરે, દ્રુપદ મુતા એકેપટે, રોતી રજસ્વળાયરે. ૧ અંતરયામી આ સમો, કયાંથી કાઢ્યો આજરે; કર જોડી સતી ત્યાં સ્તવે, લક્ષ્મી વર કર લાજરે. ૨

### કડવું ૧૨ મું-રાગ નટ.

હરી મુને આ સમે કેમ વીસારી. દયાનીધિ હાસી છું હીન તમારી; હરી મુને આ સમે કેમ વિસારી. ટેક. ૧ વહાલા વેગે વિકટ વેળા ક્યાંથી કાઢી, કાળજમાં કાતર કૌરવેરે લગાડી; પ્રભુ મુને પાપીના પાશમાં નાખી, હરી મુને; દયાનીધિ. ૨ અધમ અરી અંબર માડ સાશે, બાનું બળવત વખાડ લખશે; પછી કોણુ ધરમને મારગે ધાશે, હરી; દયા. ૩ પીડા પામુ ક્યારે કરમને પાપે, ધણી વિના કોણુ ધીરજ મને આપે; દાડણુ દુઃખ હાસીતું મેલુ આ કાપે, હરી; દયા. ૪ વેરી મળ્યાં વાયસ વૃંદ અનેક, કુશળ

તેમાં કેમ રહે કિર વધુ એક; ત્રિકમ મારો જાળવજે તમે ટેક, હરી; દયા. ૫ હરી હુતો ન ઠરી કોઇ ઠેકાણે, હરી હુતો લીધી જઉં છું રે લાણે; અમુ-  
જણ આપ વિના કોણ જાણે, હરી; દયા. ૬ નથીરે બળ સાધન ભક્તિનું  
સારું, પડી પીડા પાશમાં તમને પોકાર; ગજુ નથી સંકટ સહેવાનું મારું,  
હરી; દયા. ૭ કરમ કર્યો ક્યારે જતનનાં નડીયાં, જયર દુઃખ જોગવીને  
શીઠ પડીયાં; અટાટ આ અણચીંતવ્યાં ક્યાંથી પડીયાં, હરી; દયા ૮  
સ્વામીરે હું શી સ્વધરમ ચાલતી ચુકી, આણીરે મુને ધરમના દ્રોહીની  
હુકી; વહાલા કાચે વાંકે વીસારીરે મુકી, હરી; દયા. ૯ હરી હવે હીમત  
કેમ કરીને ધારૂં, નથી બીજું બળ કરી બોધ્યાનું બારૂં; સાચવજો શામ-  
ળીયા સમંધનું લારૂં, હરી દયા; ૧૦ લોધારે પટ કુંતા કુંવરનારે કાઢી,  
અમીર સુતે અંગને એમ લગાડી; પ્રભુ મને તાડની ટોચથી પાડી, હરી;  
દયા. ૧૧ નથી કોઇ ત્રીકમ તમ વીના બેઢી, સાસરીયાંયે શોકના સિંધુ-  
માં ઢેઢી; નથી સગાં માત પીતાને સાહેલી, હરી; દયા. ૧૨ ઉગાર્યો પાંડવ  
પ્રભુ પાવક બારે, ગ્રાહ ગજ પાસે વિકૃલ ચઢ્યા વહારે; સ્થભે થકી પ્રમ-  
ટ્યા પ્રહાલ પોકારે, હરી; દયા. ૧૩ સુદામાની સહાય કરી દુઃખ કાપ્યું;  
તેવું ધ્રુવને અચળ પદ આપ્યું; સંકટ હરનામ શ્રુતીયેરે છાપ્યું; હરી;  
દયા. ૧૪ કેશવ મારી કરણી સામું નવ જોશો, અભાગણી અધમની  
ધજત બોક્ષો; વેલો આ ના વણસે તમારેરે પોશ્યો, હરી; દયા. ૧૫ આણુરે  
મુને આ રતે અધમનું આયુ, તેવુંરે મારા પેટમાં તેલ રેડાયું; શું બાણું  
જે સંગાયે કરમ કવાયુ, હરી; દયા. ૧૬ રિપુદળ દોદશ રહી દુઃખ દેછે,  
પલક મારી કલપના સરખી વહે છે; ગરીબનીવાજ તમને ઘટે છે, હરી;  
દયા. ૧૭ પાપીરે મુને પારથી પેઠે પીડે છે, બોલાય નહિ બળ કરી વહન  
બીડે છે; ભુપતી મુને ભામની કરવા બીડે છે, હરી; દયા. ૧૮ દયાળ છે  
કેમ દયા નવ લાવો, કૃપાનિધી કરૂણાના સાગર કહાવો; જીવો જરા દાસી-  
પણાનો છે દાવો, હરી; દયા. ૧૯ હુત રમી દુર કરી નીજ નાથે, હારી  
જેમ હરણી હરીનેરે હાથે; સાચો છે સમંધ શ્રીજી તમ સાથે, હરી; દયા.  
૨૦ વગોણું આ વિશ્વમાં મારું થારી, ત્રીકમ તે સૌ લાજ તમારીરે બારો;  
સખળ જાણી શરણ પછી કોણ સહારો, હરી, દયા. ૨૧ ભાગ્યાના છે ભેડ  
તમે ભગવંત, કર્યારે મુને કૌરવ કાળના હંત; ઉગારો આ અબળાનો આ-

વેલો અંત, હરી; હયા. ૨૨ રૂકમણીના રમણ ઓ ગીરીવરધારી, વહાલા  
મારી વાંકી વેળે ક્યાં વીસારી; રોકી રહી છે તમને નવલ કેઇ નારી, હરી;  
હયા. ૨૩ વ્યાપક તમે વિશ્વમાં છે ભરપુર, તારે હું તો હરજી તમારી  
હજુર; અંતરયામી ના રહો મારે ઉર, હરી, હયા. ૨૪ પાસે રહીને પાધરા  
ધજત ખોશો, શશી મુર્ય નેત્રે કેશવ કેમ જોશો; પછી ક્યારે પરમ પીઠ  
ચીત ખોશો, હરી; હયા. ૨૫ ઢાંક્યું ઢીમ્ય અંગ શામનું સોહાયે, ઉઘા-  
ડ્યામાં અબજાની ધજત જાય; કાળજડાનું દરદ તે કોને કહેવાય, હરી;  
હયા. ૨૬ વાટડી હું વહાલા જોઇને મન વાળુ, ચતુરભુજ ચોદશ તમને  
નીહાળુ; તમે વિના વીકટ વિશ્ન કેમ ટાળુ. હરી; હયા. ૨૭ પ્રભુરે મારે  
કરગરી કહેવાનું જોર, ગમે તેમ કરજોજી નવલ કિશોર; ધાન્યો ધીર  
આણી કાળજડાની કોર, હરી; હયા. ૨૮

વિશ્રામ-કોર કાળજડાની તમે, આજસ મુકો આપરે; હયા સીધું  
દેવાય નહિ, મેં જમ સાથ જવાખરે. ૧ ભુપ તે ભાળી ભામની, કહે હર  
અંધુ ચીરરે; સતી પ્રભુ પોકારતી, નયણે ભરીયાં નીરરે. ૨

### કડવું ૧૩ મું—રાગ મલાર.

પાંચાળી પોકારેરે રેરેહો, ધાળે ધરણીધરારે. ટેક. વિકુલ વારે ચઢતાં  
જે વિલંબ તમને થાશે, કૌરવપતિ આ કોખો તે વાયે વાત ભરાશે; પટ  
સહાશે તે વેળા મારો જીવ ફટકી જશે, પાંચાળી; ધાન્યો. ૧ ભ્રષ્ટ મતી  
ભુપતની ભગવંત ગમે તો ફેડો, તેમ નજરમાં નાવે તો તમ પાસે મુને  
તેડો; કુરૂ કુશાનું સળગ્યો શ્રીકૃષ્ણ કૃપાજળ રેડો, પાંચાળી; ધાન્યો. ૨  
મુરના સંકટસાઈ મંદ્રાચળ મુળથી કહાડ્યો, ગોપકોપ ધન જાણીને ગો-  
વરધન ઉપાડ્યો; શંખાસુર પાપીને થઈ મીન મનોહર તાડ્યો, પાંચા;  
ધાન્યો. ૩ વરાહ રૂપ ધરીને ઉરવીને ઉપર લાવ્યા, નૃસીંહ રથભે પ્રગટી  
બાળકના શોક સમાવ્યા; મોહનીરૂપ ધરીને પીયુષ ગ્રહી ઘટ આવ્યા,  
પાંચા; ધાન્યો. ૪ નાથ નીરાશ કરી શું હું હારી વાત નીહાળી, કુચ્છીત  
કરણી જોઈ મુને વિસારી વનમાળી; ગજ ગુણિકાને તારી મુને તેના પા-  
હથી ટાળી, પાંચા; ધાન્યો. ૫ પામર મુજને પીઠે તે નહી રહે જુગમાં  
જાનું, તે જોજી લજવાશે બળવંત તમારું જાનું; કેમ પ્રથમ ના ખોળ્યું



પરશ્વજ્ઞ અમારૂં પાનું, પાંચા; ધાજ્યો. ૧ વિશ્વાસે વળગી રહી તેતર છેડી ટળવળતી, કર ઝાલીને કહાડો મુને વેણ વનિહમાં બળતી; આરત બધું ભણી હું હીંમતમાં ઉછળતી, પાંચા; ધાજ્યો. ૭ ખલક પતી ભેઈ બળીયા અપરાધ અપરમીત માહારા, રોયે લોચન રાતાં ઝળકે આતસ અંગારા; વનીતાને ત્યાં વહે છે બે આંખે આંસુ ધારા, પાંચા; ધાજ્યો. ૮ પનમારી પર બેસી ધાજ્યો દારાપુર વાસી, શીઘ્ર શોધ દ્યો મારી બાનાનું બિરહ તપાસી; આ ટાણે ઉગારો છુ દીન તમારી દાસી, પાંચા; ધાજ્યો. ૯ કંઈણારસમાં ક્રીધાંતાં વચન ગોરીયે મમતાં, ચાતુર ઉઠી ધાયા ભવતારણ્ય ભોજન કરતાં; વચ્ચે કોટિ લઇ આવ્યા ગરૂડાઢની મીશ નમતાં, પાંચા; ધાજ્યો. ૧૦ રહ્યા અહર્ષે આવી શ્રી મુખે ત્યાં શ્વાસ ન માયે, પલવટ પી-તાંબરની લડસડતી પાય ભરાયે; પુર્વે પરીક્ષીત કાજે જેમ ટાંકણે તક્ક ભયે, પાંચા; ધાજ્યો. ૧૧ નાપતી કે કર નાગી તું કેમ બેઠો બંધવજી, એ કંઈણાના સિંધુ આ કેમ થારો કેશવજી; જેમ ઘટેતેમ લગ્ન તમે બળ-વળે જાહવજી, પાંચા; ધાજ્યો. ૧૨ આળસ મરડી ઉઠ્યો દુઃશાસન ઇજત લેવા સભા સાધ્ય ભુપતને, નહિ સમર્થ શીક્ષા દેવા ત્રિકમજી તે ટાણે; ઉભા તેવડમાં તેવા, પાંચા. ૧૩ થરથર જીવતી ધ્રુજે પાપીયે પલવટ સાંભો, વિલાપ વનિતા કરતાં ચતુરાનાં ચીર કહાડ્યાં; પટ સ્થાતા પહેલાં તો ધર-ણીધર તર્ત ધરાયો, પાંચા. ૪ દુર્યોધન કહે ધોળાં પટ પહેરી આવી લાડી, નગ્ન નીચને કર તું કુલદાનાં અંબર તાણી; તરત તાણુતાં દીઠી ત્રીજી ત્યાં શેલા સાડી, પાંચા. ૧૫ તુચ્છ મતી કહે તાણી ત્રીજી પટકુલ લે જ્યારે, એથો પહેર્યો દીઠો ચતુરાયે ચીર ત્યારે; તે આકરણ્ય કરતાં પરશ્વજ્ઞ પાં-ચમું ધારે, પાંચા. ૧૬ પાંચમું તે પટ તાણી અવનીપર મુકયું આવી, તરત પોગળી પહેલી પરમેશ્વરે ત્યાં પહેરાવી; તે તાણ્યું તવ ભાણુ જે લાડી લહેરીયુ લાવી, પાંચા. ૧૭ સાતમું છેવટ કાઢ્યું અબળાનું જેવા અંગ, આઠમું અધમે ભાણ્યું થાક્યો પણ અરી ઉમંગ; નવમું નરપતે નીરખ્યું જરીયાની ઝાંઝે રંગે, પાંચા. ૧૮ અધમ ઉકેલે અંગે દુઃશાસન હસમું ભાળે, તે તાણીને ઢગલા વીણુની તે પાસે વાળે; ચતરૂણ ચીર પુરે ખુટી ન શકે કોઇ કાળે, પાંચા. ૧૯ એક એકથી ચઢતાં નવનવા રંગનાં ભાસે તાણી તાણીને થાકે ને અંગ ત્યારે તપાસે; ભુપતી સઉ ભય પામે તે

પવન પુત્રને ત્રાસે, પાંચા. ૨૦ કુમતી કોપ કરીને બે હાથે અંબર કહાડે, થોડેથોડ લેક કિંકર પુરપતી પાસે પહોંચાડે; ડુંગર વળીથો દીકો દુધોધને ધોળે દહાડે, પાંચા. ૨૧ અમુલ્ય અંબર ભાળ્યાં ત્યાં ભાત ભાતનાં ભાળી, સભા ભરી સાડીથી એક યોજનની વિસ્તારી; કહો કે પાંડવ પત્ની છે નરયાં વસ્ત્રની નારી, પાંચા. ૨૨ કહો કે ચીર ચતુરાનાં આકાશ થકી શું આવે, કો ભુભી ભણી ભાળે પાતાળ થકી પહેરાવે; કોઈ હીંગલી ધારે પણ ભાજ ન લંપટ લાવે, પાંચા. ૨૩ પાર ગણે ના પામે ના મુલે માપ મપાયે, જે કરતારે કરીયાં તે કયમ કોએ વરતાયે; જાતી જુજરી ભાળીને મુનિનું મન લોભાયે, પાંચા. ૨૪ અંદ્રકળા ચીર અસ્મૈ ચુંદડી ચોકડીયા સાડી, દ્રાખ માંડવો મગીયાં પુલેવર ને પુલવાડી; બાંધણી બુન બંગાળા બસ્મે બુદ્ધાની ઘાડી, પાંચા. ૨૫ ઘાટપોત ઘરચોલાં ધુંધડીયા ગુલાબી સાળુ, પોપટીયાને પોટાળી પોમચા પાટકુ ભાળુ; કારચળી કાંમરીયા કાશ્મીરી લહેરીયુ કાળુ, પાંચા. ૨૬ સોળાં સેલાસાડી અમર અંજીરીયા સાડી, અતલસી ઓરંસાઈ તાસની કીરમજી સાડી; કીનખાખ કાશ્મેરી ગજવેલી ગાજની વાડી, પાંચા. ૨૭ લાહી હીમડૂ લપ્પા પીતાંબર પારશી વરણી, શાલ પોત સુલતાની દક્ષણી દિવ્ય આભરણી; બુરાનપુરી ચીનાઈને બાંટ ઘાટ ચીત હરણી, પાંચા. ૨૮ બનારસી પાટણીયા પચરંગી પામરી ભાતી, કટારી કસળી કોરી પુલકણી ઝાડી જાતી; જરી બુદ્ધા જર તારીના ભરતની ભાત ગણાતી, પાંચા. ૨૯ લાલ પીળા ને લીલા કો કાળી કાઝરી, રંગી અસ્માનીજ ગુલાબી કો ઉદી સ્વેત પતંગી; પટનો પાર ન લાઘ્યા તવ બેઠો થઈ મનભંગી, પાંચા. ૩૦ રમાનાથ રાખે તો કેમ કરીને લગ્નજાળાયે, દેવ દુહુંબી વાગ્યાંને કુસુમવૃષ્ટિ ત્યાં થાયે; પાપી પ્રજાળી ઉઠ્યાને હરીજન ત્યાં હરખાયે, પાંચા. ૩૧

વિશ્રામ-હરખાયે હરીજન સહુ, દ્રુપદી ધરે ઉચ્ચાટરે; કહે કૌરવપતિ ન થજે, મુજને પીડી માટરે. ૧ દુઃશાસનને ભીમ કે, તેંતો તાણ્યાં ચીરરે; પરમાત્મા પાશે મુને, તાહાડ રહ્ય રૂધીરરે. ૨

કડવું ૧૪ મું—રાગ આશાવરી.

વૈશંપાયન એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજય રાય; ધીક ધીક સઉ

કૌરવને કહે છે, પાંડવના જસ ગાય. ૧ વિદુર કહે માંગેવને કેમ કહેા, આ વારો નહિ રાય; દરૂપદ સુતા કળકળે કયારની, પાપ સભા શીર થાય. ૨ મધ્ય સભાસદ બેઠા હોયને, તેમાં અધરમ થાય; વારે નહીં તો પાપ તેહનું, અધીકારી પર જાય. ૩ એ ઉપર ઇતિહાસ કહું તે, સાંભળજ્યો સઉ જન; એક સમે અંગીરસ મુની તે, ગયા કોકિલા વન. ૪ તે સ્થાનક ચીત્રાંબરી ચતુરા, હરશી વનમાં જ્યારે; વૈદોચન પ્રજ્ઞાદ તણો મુત, તે પણ આવ્યો ત્યારે. ૫ અપળા ભાળીને ચીત ચળીયાં, મુની ને મહીપતિ કરાં; અબળા કહે ઉત્તમને વર હું; વરણ્યાં વચન ઘણેરાં. ૬ મુની કહે જગતગુરૂ હું મારે, એમ હારી કન્યાય; મહીપતિ કહે તમથી હું મોટા, કયાં રહી તને રાય. ૭ એમ પરસ્પર લડતા આલ્યા, તે પ્રજ્ઞાદની પાસ; મુની કહે કોણ અધિક મુત હું માં, સુણીને પડીયો ત્રાસ. ૮ મુની કહે મહીપતિ પક્ષ કરી તો, બ્રહ્મ દડ તુજ શીશ; સુણી પ્રજ્ઞાદ ગયા કરયપની, પાસે તેણે દીસ. ૯ વાત કરી તર કરયપ કહે જે, જાણી વહે અન્યાય; ભો મંડળ ભાગ્યાનું તેને, માથે પાતીક થાય. ૧૦ મોટે સત્યારથ વરણો જઇ, જેમ જાણો નીજ મન; જઇ પ્રજ્ઞાદ પડ્યા મુની પાયે, તડકી વાયો તન. ૧૧ કહે મુનીવર મોટા આપણથી, અંતર આણુ ને મેર; પ્રભુ તણા એ પુજ્ય સર્વથા, આ ભવનીનાં ફેર. ૧૨ પુત્ર તણી ના પક્ષ કરી ત્યાં, મુની-વર બેઠા હરખાય; શતં જીવી કઈ સોમપ આલ્યા, સરીતા સૂર એ ન્યાય. ૧૩ તેમ ધરમપક્ષે કોઇ ધાવો, અતી અધર્મ આ થાય; પવિત્ર પાંડવની પટરાણી, પાર વની ખીડાય. ૧૪ કરણ કહે કહેા પણ ના કરશો, મુંન રહો તમે આંય; દુઃશાસન દોરી જા હાસી, લપટ ઘેર લેઇ જાય. ૧૫ દ્રુપદ સુતા કે ભીરમની પ્રત્યે, સસરાજી સુખદાય. ૧૬ નાથ ખથી મુજને હાર્યાને, પળવે મુજને પાપી; આપ છતાં આ અધટીત થાયે તે, વાત જગતમાં વાપી. ૧૭ રત્ની કીરણ ને પવન તણો જે, સ્પર્શ ન થાય લેશ; તે પાપી પીડે છે મુજને, સભા મધ્યે ગ્રહી કેશ. ૧૮ તમે ધર્મનું પક્ષ ન ધાર્યું, તે તમને અધટીત; મુને હારી કે નથી હારી તે, કહોને સાચેરે ચીત. ૧૯ આંખ્યો આડા કાન કરી તે, કાળ ગતિ ન કળાય; ભીરમ સુણીને કહે કલ્યાણી, હરી કરશે શીક્ષાય. ૨૦ દ્રોણ કૃપાચારજને આદી, બેઠા ભુપતી જેહ; પ્રાણ વના થઈ પુરપતી ધાકે, મુન્ય રક્ષા છે એહ. ૨૧ ઘુત

વીશે તન ધન હાર્યા પણ, ત્રાસે નવ બોલાય; તેજ સમે દુર્યોધન બોલ્યો,  
સુલતાં સર્વ સભાય. ૨૨ પવન પુત્ર ને પારથ કેરું, હું બળ બળું મન;  
એ અંતર ધારે તો લાવે, અવની ઇંદ્રાસન. ૨૩ પણ છુતે દુરબળ કીધા તે,  
માટે નવ બોલાય; ધર્મ કહે મેં નથી હારી તો, મુકુંદ્રુપદ સુતાય. ૨૪  
સર્વ સભાસહ એમ વીચારે, ધરમ વીના સુત ચાર; શું વહશે કહેતામાં  
બોલ્યો, પુનઃ પવન કુમાર. ૨૫ મહારા ભુજ બળે મરડી કહાડું, મંદ્રા-  
ચળ ગીરી મુળ; ધર્મ ન હોય તો ધરણી દાણુ કચરી કૌરવ કુળ. ૨૬  
વીર વડીલ સંકેત કરે તો, સર્વ સભા સંહાર; કોઈ જીવતો જાય નહિ  
અહીંથી, મુખ બાંધીને મારૂ. ૨૭ દુરમતી દુઃશ્યાસનના કહોતો, પટકી  
કહાડુ પ્રાણ; વિદુર કહે તું કોપ કર તો, ધરમરાયની આણ. ૨૮

વિશ્રામ-આણ યુધીષ્ઠિરની તુને, નથી વધાનો લાગરે; બીમ કહે  
માર્યા વીના, નહિ હોલાયે કાધરે. ૧ વચન વીરનાં સાંભળી, કોપી વદીયો  
કર્ણરે; પ્રભુ ઇચ્છાએ રહી ઉભી, નહીતો ફાટે ધરણરે. ૨

### કડવું ૧૫ મું—રાગ કાનડો.

કર્ણ કહે કામ થયુ તારું કામની, ભોગવ રંગ વિલાસ; પાંડુના પુત્ર  
ને દુર્યોધને કર્યા, છુત રમાડી દામ. ગોરાંદે ધુંધટ વાળી, મોહ્યો તુને ભુ-  
પતી ભાળી. ૧ પાંચ પતિ કર્યા લોકમાં લાજની, તોય ઠરી નહી કામ;  
માન મુકી માટે માંડ સવેળા, છેવટ છડું ધામ. ગોરાંદે. ૨ દ્રૌપદી કહે  
અભ્યા તું દાસીને દીકરો, પારકાં ખાંપણુ ખોલ; તાત ઠેકાણું ત્રીલોકમાં  
નહિ તારું, તળ તપાસીને ખોલ. છકયો માં બોલ્ય છેકેલા, મીબજ માન  
ભક્ષા. ૩ તળ તપાસવા તારૂણી આવ તું, મહાલવા મારે ધામ; ભુપતી  
બ્રષ્ટ તુને નહી સંધરે, સોંપે સૈરિંદ્રીનું કામ. ગોરાંદે. ૪ કામને કાજતો કિં-  
કર તું જોવો, વળગી રહ્યા વણુ દામ; તુજ સમાણુ ને તારા જોવા મારા,  
તાતને ઘેર ગુલામ. છકયો. ૫ ગુલામ તાતના તે તુજને મમ્યા, કે આ  
નવા મમ્યા નાર; નાયકા નરપતીનું ઘર માંડી તું, તાતની પેઢી તાર.  
ગોરાંદે. ૬ તારી મેં પેટ પડી અભ્યા ત્યારની, જોઈ ન પુછ્યા વાટ; કોણની  
જાતમાં જન્મીને ક્યાં રહ્યો, પેટ ભર્યાને માટ. છકયો. ૭ પેટ ભર્યું તે  
પ્રમાણ છે મારું, માને આ રાજકુમાર; તું જોવી પાંચસે નગન નચાવાનો,

આપ્યો મુને અધીકાર. ગોરાંદે. ૮ અધીકાર એ અધીગતી આપશે, હાંસે કરે તું હાલ; સંભાર જે સમે કોક તારા થશે, હું થકી હીણ હવાલ. છકયો. ૯ હવાલ હાલતો જગતે આ જાણીયા, કોણે દીડી છે કાલ; કંડ દીધો તુને ભુપતીથે ભાળી, ચાહન તારી ચાલ. ગોરાંદે. ૧૦ ચાલ ચતુરી તે આકરને બેથે, રાયનાં રીઝવે મન; લાજ લગામ નથી તે બોલે જે તે, ઉચીટ ખાધેલું અન્ન; છકયો, મીઝલ. ૧૧ અન્ન ઉચીટ તે માફ તાતનું, તે ક્યાં તારે અધિકાર; હેડમાં પાય ને હાથ મુંછે ધરે, તું પ્રગની પેબર; ગોરાંદે, મોહો. ૧૨ લેણાટમાં તું જને લખ્યાં, બોલ તપાસી આપ; કાકાજનો તું કુંવર થયો ત્યારે, બળહીણ બે બાપ; છકયો, મીઝલ. ૧૩ બાપ હશે તો તે બેલ છે મારી, તેણે નભાવિશ ટેક; તારી પેઠે નથી માંડવાં મારે, છપ્પનનાં વર છેક; ગોરાંદે, મોહો. ૧૪ છેક વાલો તેના છાંનો રહે જરા, માત પીતાનાં તે કામ; પ્રસંગે કે તુને પાણીમાં નાંખ્યો, રેડીયો તારૂ નામ; છકયો, મીઝલ. ૧૫ નામ નીરપણ નાયકા તારી, પુરણ જાણુ પેઢશ; બળતામાંથી બાબરી નીસરી, હૈયે હજુ છે હુતાશ; ગોરાંદે. ૧૬ હુતાશન એ હોલાશેજ ત્યારે, તું ચઢે પારથ હાથ; સ્વાતીનું કારણુ સ્વર્ગે જશે તમે, સંજીને લઇને સાથ; છકયો, મીઝલ. ૧૭ સાથ સમાવડીયો પતી તારે, તે મુઝીને મારાથી નહિ જવાય; તોય તારે આવડી પાછી આવશે, શીઠ ઉતાવળી થાય; ગોરાંદે. ૧૮

વિશ્રામ—થાય ઉતાવળી ચોશીના, ધિરજ ધર તું મનરે; કર ભુપતની સાથ તું, લાલચ તણ લગનરે. ૧ પાંડુ પુત્ર બેઠ પરજળે, ધરમ વારતા બયરે; સરસ સમો બેઠ ઉચ્યો, ત્યાં દુરીયોધન રાયરે. ૨

કડવું ૧૬ મું—રાગ ધનાશ્રી. .

મુત શૌનક પ્રત્યેરે ગાય, વળતી કે દુરીયોધનરાય; ૧ ભેળા શીઠ થાવે મન ભંત્ર, આવ્ય બેશ તું મારે ઊછંમ. ૨ ઈંદ્ર પ્રસ્થ કુંતા તને કહાડું, રંગ મહેલોમાં તુજને રમાડું. ૩ દ્રૌપદી કે ઉછંમમાં રાય, ભીમસેનની પડશે મહાય. ૪ કુંર વચન કે કૌરવરાય, મુણી પત્રન પુત્ર અકળાય. ૫ થયે કાળ રૂપ તત્કાળ, ઝરે આંખથી અગનીની જ્વળા. ૬ ઉઠ્યા અમ-જૈને શીરના કેશ, બાણે અણી સંહારણ શેશ. ૭ પીસે કંતને પાંચ પછાડે,

મરજી બોલ્યો ત્યાં ધાંટેરે ગાઠે. ૮ પાપી તેં પણ લીધુ અમારૂં, આવ્યુ હુકડે  
 મૃત્યુ એ તારૂં. ૯ જેમ કોઠાને તોડે એ કિશ, તેમ તોડીશ તારૂં શીશ. ૧૦  
 હવે બેસ સૌ રાણીના બચો, જેષ્ટ જનુનીને જઠર ન આયો. ૧૧ કહે  
 વીહુર ચો કૌરવ રાય, પડી હેડમાં ક્યાં ધાલ્યો પાય. ૧૨ સીદ્ધી સાધિક  
 છુટાઈ જશે, કરમ કૌરવ સૌનાં કહેવાશે. ૧૩ તે વિહુરની ના સાંભળી  
 વાત, તેવે ભુવને થયો ઉત્પાત. ૧૪ કામ ઊલુક જાંબુક ખર જેહ, રૂવે  
 કરીને કોલાહલ તેહ ૧૫ પેઠા ભુપના ધનમાંરે ધોળ, થયો દોહરો કાગા-  
 રોળ. ૧૬ ભિસ્મ દ્રોણ કપા કહે વાણી, કરજે ભુપને કુશળ કલ્યાણી. ૧૭  
 કેવી દુર જેવે મારગે ધારો, તેણું રાયનું રક્ષણ થારો. ૧૮ ધૃતરાષ્ટ્રે બેઠ  
 ઉત્પાત, તેડી વિહુરને પુછેરે વાત. ૧૯ બોધ વિહુરે ત્યાંયે સમે દીધો,  
 કોપ કાળે કૌરવ પર પ્રીધો. ૨૦ પાંડુ પુત્રને પરભળ્યા જેહ, માહુ થારો  
 એમાં નહિ સદેહ. ૨ ઉત્પાત વિધાન કરાવો, મન મહીલાનું તેડી  
 મનાવો. ૨૨ તેડયા વિમ્ર વિધિ કરી સાર, આપ્યાં દાન ત્યાં ભુપે અપાર.  
 ૨૩ ધૃતરાષ્ટ્રે ત્યાં દ્રોપદી જેહ, તેડી પાસે પોતાનીરે તેહ. ૨૪ મુક્યો હેતથી  
 મસ્તક હાથ, નથી હાર્યા તમારારે નાથ. ૨૫ બોલ્યો કુંવર કરણ જેહ માહુ,  
 તે બધું મનમાં ના માનશે માહુ. ૨૬ તેતો કુરુ કુળ પાવન કીધુ, માગ્ય  
 માગ્ય વચન એણું દિધું. ૩૭ સતી કે આપો મુજને આવાર, છોડો દાસત્વ  
 ધરમ કુમાર. ૨૮ બોલ્યો અંધ ત્યાં ઊલટ આણી, વધુ એ શી વધાં તમે  
 વાણી. ૨૯ કહે ધરમને દાસ બે કોઈએ, તેની જીભના છેદવી બેઠએ. ૩૦  
 નથી કુડ કપટ જેની પાસ, અમો સરવ એ ધરમના દાસ. ૩૧ વળી માગ્ય  
 બીજાંરે સતી, બોલી દ્રુપદ સુતા ત્યાં વિનતી. ૩૨ આપો વર એ છોડો  
 તતખેવ, ભીમ અર્જુન નીકુળ સહદેવ. ૩૩ ધૃતરાષ્ટ્ર કહે માગો ત્રીજવાર,  
 સતી કહે હવે નહિ એમાં સાર. ૩૪ બોલ્યો કર્ણ સભામાંરે ધારી, ધન્ય  
 તારૂંથી ધીરજ તારી. ૩૫ પ્રથા પુત્ર સૌ અધમ અધિકારી, તે ઘેર ન બે  
 આ મોતમ નારી. ૩૬ પુરવે પાપ તેં કેવાં કરેલાં, આંધ્યાં વાંકાં વિધાનિએ  
 બેલાં. ૩૭ પાંચે ખમર સરવસ હાર્યા, આજ અજળાએ તમને ઉગાર્યા.  
 ૩૮ બોલ્યા પરજળી પવન કુમાર, ધરા ધ્રુજવા લાગી તે વાર. ૩૯ બોલ  
 ધરમના અતલ જાય, નહિતો સરવની સેવા થાય. ૪૦ ધરમ ભીમને  
 રાખેરે વાણી, નથી બોલ્યાની વેળા તમારી. ૪૧ વારી વીર વૃકોદર જાય,

લાગ્યા ધૃતરાષ્ટ્રનેરે પાય. ૪૨ કાકા તાત તણે તમે કામ, કહો તે કરીએ  
કંપાનીધિ કામ. ૪૩ ધૃતરાષ્ટ્ર કહે પાંડુ કુમાર, રખે દુભાતા મનમાં લગાર.  
૪૪ તમને પાપીએ પરલગ્યા એથી, થયા દાડણ દુખીયા હું તેથી. ૪૫  
હયગજ રથ રત્ન લંડાર, અરખ્યા તમને મેં ધરમ કુમાર. ૪૬ રાખી  
કૌરવ કુળ તણી લાજ, કરો ઇંદ્રપ્રસ્થમાં જઈ રાજ. ૪૭ નમ્યા રાયને ધરમ  
કુમાર, થયા સઉ રથ પર અસવાર. ૪૮

વિશ્રામ—અસવાર સૌ રથ પર થયારે, સૌ સેના કરી તૈયારરે; નિજ પુરને  
પંથે પાળ્યા, પાંચે પાંડુ કુમારરે, ૧ દુઃશાસન લહી વારતારે, કહી દુર્યોધન  
પાસરે; ત્યાં રાજ કોપી વઢે, થાયે અંધ ઉદાસરે. ૨

### કડવું ૧૭ મું—રાગ સિંધુમાલ.

છોડયો છંછેડી વીરાધર નાગરે, ઓ વાંકા દાડલાના વેરી; નહિ દુરી-  
જન ભુલે એ ડાવરે, જીવ જોખમ આણશે એ ઝેરી. ટેક. વિદુરે દુષ્ટ તુને  
મતી આપી, મુજ પડતે ના આણ્યુ; હૈયા પુટા અંધ અનાડી, તેં માફ ધર  
ધાણ્યુંરે; ઓ વાંકા દાડલાના વેરી. ૧ મુળાએ મીઠું મુકે તે, સગપણ શોધી  
કહાડયાં; જીત પાપી પાછી આપીને, તેં મારાં મુળ વાઢ્યાંરે. ઓ. ૨  
અરી વ્યાધીને કદળી ત્રણે, છેદતાં મુખ આપે; રક્ષણ કરી રાખ્યાં તે  
નડશે, પામર તારે પાપેરે. ઓ. ૩ કુશળ ગયા કપટી તે આવી, આ પુરી  
લુંટી જશે; અમને હણશે પુઠળ તારા, આ પળીયાં પિંછાશેરે. ઓ. ૪  
ઢાંક્યા અંગારા ઉઘેડી, ને ભરસાડે ભાર્યો; કાળા મોંતાં કયાં કવેળે,  
ગેળી ગોળો માર્યોરે. ૫ જાણું તો ભેળા ન થવા દઉં, પણ લેવાયો ભરમે;  
વાંક નથી વીધીના પીડાઉછું, કુમતી તારે કરમેરે. ૬ ભુધરના ભેળા થઈ  
રચશે, મોત પાશ મહવાળા; દગાખોરને દૈવ નહી પહોંચે, કરમે ઉઘડ્યા  
કાળારે. ઓ. ૭ નાર હરી મછવેધે મહારી, હું રહ્યો પીઠી ચોળી; કુમતી  
કેમ વીસારી જાયે, હૈયા વચમાં હોળીરે. ૮ છુત રમાડી દીન કયાં તે,  
રહેત બિચારા બીડયા; કર્મ દશા કોને કહું કરી તેં, પેટ ચોળીને પીડારે.  
ઓ. ૯ ખરી ગાય ખર સંગે ભુકે, ખાર પક્ષ રહેશે ખેસી; સરેદ્રિ મુત  
સંગતે મારી તેં, પાળી પેટમાં પેશીરે. ઓ. ૧૦ પય સાકર પમળને પાઉં  
પણ, કરડે કોઈ દીન પાળ્યો; અંધ એટલું નવ જાણ્યું કયાં, રણ્યા

રોળ વાળ્યોરે. ઓ. ૧૧ કર્યા પારકા પોતાના ને, છતી વંશ ના છોડયા; ઓ કુમતી આવે કરમે આ, હૈં ડોળા ફોડયારે. ઓ ૧૨ ગજરથ હય ભંડાર ભર્યા તે, અરીને દીધા; વાંકુ વેતર્યું વણ પુછ્યે તે, ભીતર ભડકા કીધારે. ઓ. ૧૩ પાંડુ પુત્ર પીડા પામ્યા તે, પાંદડે પાણી પાશે; ખરા રત્નના રાજમહોલ આ, ખડતાળે ખોદાશેરે. ઓ. ૧૪ પાંડુ પુત્ર પાછા તેડી લે, કીયા દુત ફરી કીધી; નહીતો જીવ આપુ તુજને કહી, કટાર કરમાં લીધીરે. ઓ. ૧૫ ધૃતરાષ્ટ્ર સુણી થરથર ધુજે, પ્રગટયું પેટ તળાણું; પ્રથા પુત્રની પાછળ પ્રેર્યું, વીહુર વેગે આણુરે. ઓ. ૧૬

વિશ્રામ-આણુ આવ્યું ઉતાવળ, વન વગડાની માંયરે; સાદ સુણી રથ રોકીયા, કહ્યું કૃત્ય સહિ તાંદરે. પાંડુ પુત્ર પાછા વળ્યા, ગયા સભા-માં સુરરે; વર્ણવું ત્યાં વણતાં રચ્યું, દુષ્ટે દુત હજીરરે. ૨

### કડવું ૧૮ મું-રાગ બિહાગ.

હેવે દશા દુરબળ કરી, થવા બંધ મહિ બાર; મહીપતી દ્રુત રમાડવા, બેઠા બીજીરે વાર. હેવે દશા દુરબળ કરી, ટેક. ૧ પુરપતી કહે પાંડવ સુણો, નીમ હાર્યાનું એહ; બાર વરસ વન ભોગવે, ચુકે દાવમાં જેહ. હેવે. ૨ તેરમુ વરસ છાનો રહે, શોધે ભાળ જણાય; તે પાછાં બાર વરસ લગી, ફરી તે વન જાય. હેવે. ૩ પાંડુના પક્ષમાં ધરમ છે, શકુની કૌરવ પાસ, ધરમે નાખ્યા અણળા દળ્યા, પડ્યો પાંચેને ત્રાસ. હેવે. ૪ રાજપાટ વણમાં પળ્યું, થવા મહામન ભંગ; પાતકમાંરે મોતી પડે, એમ લેવાયાં અંગ. ૫ કુરુપતી કહે વનમાં પળ્યો, માં લગાડશે વાર; અંબર માંડયાં ઉતારવા, શોભીતા શણગાર. હેવે. ૬ વગડામાં વેરીડા વસ લે, કાઢે તમ પટકુળ; વલ્લકલ વસ વપુ ધર્યા. થયુ શત્રુનું શુળ. હેવે. ૭ દુઃશાસન તવ ઉચર્યો, ટળ્યુ વનમાંરે પાપ; પવન પુત્ર સુણી બોલીયો, પામી તન પરી-તાપ. હેવે. ૮ વજ્ર વચન તારાં વેરવી, વાગે ઉરમાંરે બાણ; વનથી વળી-ને હું લઈશ જા, પાપી તારા પ્રાણ. હેવે. ૯ દુષ્ટ દુર્યોધન હણી શકું, પારથ કરણના કાળ; શકુનીને હણશે સહેદેવ આ, ભુક્તી માં જા ભુપાળ. હેવે. ૧૦ નીકુળ આ દુઃશાસન તણો, રણ આણશે અંત; બોળીને મુળ બો-દાવશે, ભાળી મહ ભગવંત. હેવે. ૧૧ પારથ કહે માં મુખે વદો, લાંબા



હસીના છે હાથ; વિશ્વપતી શું વીસારશે, નીજ દાસને નાથ. હૈવે. ૧૨  
 શ્વીરમ વીહુર ધૃતરાષ્ટ્રને, દ્રોણાદીકનેરે ત્યાંય; નમન કરી માયી આજ્ઞા,  
 વળવા વન માંય. હૈવે. ૧૩ પરીક્ષીત પુત્ર પછી વહો, સ્વામી સદેહ થાય;  
 ધર્મ પુત્ર કેમ હારીયા, જેને શ્રીહરી સાહ્ય. હૈવે. ૧૪ પાસા પ્રતીકુળ કેમ  
 પડયા, વારે વારેરે તેમ; રાજસ યજ્ઞનું પુન્ય તે, ના આવ્યું ત્રાજવે કેમ.  
 ૧૫ અધમનું ભાગ્ય ઉદે થયું, હાયાં હરીજન જેહ; કારણ કહો મુની  
 મુજને, બાણી જે તમે તેહ ૧૬ વળતી વૈશમપાયન વદે, પાસા કપટના રાય;  
 શકુની થકી સવળા પટે, અવળા અન્યથી થાય; હૈવે. ૧૭ પાસામાં પ્રેત  
 પેશી રહ્યો, સાંભળ વરણું કથાય; રાય સૌ દેખીને પરજળ્યો, પોતે કૌરવ-  
 રાય; હૈવે. ૧૮ વિશ્વનુયાગ આત્ર માંડીયો, થાવા સમપહરાય; દેશ જીતવાને  
 નીકળ્યો, હૈયે હરખ ન માય; હૈવે. ૯ પાંડુની પક્ષના બાણીને, જિત્યા લધુ  
 જે નરેશ; દાદાને દેશ મહીંઆવીયો, પ્રીધો પ્રેમે પ્રવેશ; હૈવે. ૨૦ ચતુરંગી  
 સેના ચોપાસ છે, આવ્યો મરવી ગાંધાર; મહીપતિ પાસેરે મોકલ્યો, ત્યાં  
 ચતુર એક ચાર; હૈવે. ૨૧ અનુચરે અધીપતિને કહ્યું, આવ્યો મજપુરરાય;  
 મળવા ચાલો તમે મહીપતિ, મુણી મજિરે સેનાય; હૈવે. ૨૨ દોહીત્ર  
 તાણીને દોડીયા, મળવા રાય ગાંધાર; વાજીત્ર વાજે અતી ઘણું, ભેટયા  
 જઈ તેણીવાર; હૈવે. ૨૩ કેમ કપા કરી કો મુની, સેના લેઈનેરે બાળ; દુર્યો-  
 ધન કે મેં દેશના, ભારી જિત્યા ભોપાળ; હૈવે. ૨૪ જીત પત્ર આપો તમે, કે  
 કરો યુદ્ધ આજ; બેમાંનું કંઈક કર્યા વિના, નહિ રહે તમ લાજ; હૈવે. ૨૫

વિશ્રામ-સાજ નહી રાખું આજ હું, નીકર ભાગુ દેશરે; દાદા કે  
 દોહીત્ર આ, કરવો ન ઘટે કલેશરે. ૧ સંબંધ લાડ સાંકડે, જિત પત્ર કેમ  
 થાયરે; વળતી રાયે નીમીયું, સંબંધે શત્રુતાયરે. ૨

### કડવું ૧૯ મું—રાગ મેવાડો.

ગાંધાર કરજેડી કરગરે, દુખ ટાળેરે; જીત્યા દેશ ઘણી થઈ વાત, વિરા-  
 મન વાળેરે; સંબંધ સાંકડો આપડો, દુખ; તેમાં યુદ્ધનો શો ઉત્પાત, વિરા-  
 મન. ૧ સૌ સુરભિ દુઝે એકમાં, દુખ; તેમાં એક વસુ કંઈ બસ, વિરામન;  
 આપે માપ ભરાય નહી, દુઃખ; કિનબંધુ તેના દમાય, વિરામન. ૨ જીત  
 પત્ર આપુ તને, દુખ; મારી વય વિભુપદ લાજવાય, વિરા; યુદ્ધ કરે મેળી

સાથે હું, દુઃખ; મારો દોહીત્ર તું કહેવાય, વિરા મન. ૩ કલેશ કુદ્ધ બે કરે, દુઃખ; તેનો સ્વર્ગવીશે ન સમાસ, વિરા મન; દોહીત્ર પુત્ર સમાન તું, દુઃખ; તે ન ફેડાય તારો વાસ, વિરા. ૪ આપે લીધે છે આપણ, દુઃખ; આપણ બેની ફોતેરી થાય, વિરા; બાળકમાં તુજને ગણે, દુઃખ; મારાં જામ પળીયાંરે પીંજાય, વિરા. ૫ પુરપતી પરપડે મુંને, દુઃખ; તારે કરવી પ્રદે મારી પક્ષ, વિરા; વણુવટે જીત્યું નવ્યતાં, દુઃખ; નથી લાજ તો કહેતાં સમક્ષ, વિરા. ૬ વૃદ્ધે ન વાર્યો તુજને, દુઃખ; સોધિ સમધિનું કહાડયુરે ધામ, વિરા; પાંડુના પુત્ર જીત્યા પછી, દુઃખ; પછી ઘેરજ્યેરે મારું જામ, વિરા. ૭ અન્ય હોત તો આ સમે, ઘેર જીવતો જવા ન દેત; વિરા; ખોડ જીતાવત જન્મની, દુઃખ; લુંટી લશકર સઘળું લેત, વિરા. ૮ કૌરવપતી કોપી વટે, ધાઓ ધાંમેરે; કરો સેના તમારીરે તૈયાર, સજે સંગ્રામેરે; પાંડુને પરથમ જીતીયાં, ધાઓ; વાલા હોતો કરો તેની વાર, સજે. ૯ વેરીને લાગ્યા વખાણવા, ધાઓ; મોટે નહિ મુકુજતા આજ, સજે; વહાલા જાણી વાંસે રહ્યો, ધાઓ; નહી લીધા વિના રહું લાજ, સજે; ૧૦ ગાંધારને મલ-રાવિયો, ધાઓ; કહ્યાં કુરૂપતે કઠણ વચન, સજે; રાય રીસાધને ઉઠીયો; ધાઓ, થયુ મારવા મરવાનું મન; સજે ૧૧ સીંધુનું સ્મરણ ત્યાં કર્યું, ધાઓ; ચઢ્યું સાત સાગરનું પુર, સજે; દુર્યોધને દીધું કુંદુલિ, ધાઓ; સજ્યા સામઠ સઘળારે સુર, સજે. ૧૨

વિશ્રામ—સુર સઘળા સામઠ ચઢ્યા, ગભરાયો અંધારરે; પરહળે ત્યાં પુર ઘેરીયુ, વારીધિ ધાયો વહારરે. ૧ ગજરથ ઘોડા પરહળ, પુંડળ ફરીયું નીરરે; પરમાત્મા કોપ્યો કયાંહાં ધાધને નાસે ધીરરે. ૨

• • • કંડવું ૨૦ મું—રાગ આશાવરી.

વૈશમપાયન વળતીરે બોલ્યા, સુણ્ય જનમેજય રાય; દુર્યોધને દળ દોહશ વેર્યું, પુરપોળે નવ માય. ૧ કરે કોલાહલ ધપમસી ધાયે, જુભી ન કીલે બાર; કોટી શંખ સાથે પુરાયે, સેના અપરમપાર. ૨ હણ હણી રહ્યા ફરી વહના. પાણી પંથા પંખાળા; કનોજ કચ્છી અને કાળજાના, મુલતાંની મઠ વાળા ૩ કપોત, કાળા, લાલ, પીરોલ, જળચર, જાંબુવણા; અબલખી, ઉદા, પીળા, પચરંગી, સ્વેત, શાંખ કોકણા. ૪ લટપટી પાવ

ધરી લહેકંતી, કુંડળ કવચ જડાવ; ઝળહળ મણી મુકતાફળ ઝળકે,  
 ઘણા તેજે ગરકાવ. ૫ પરીધ, પદ્મિ, ત્રિશુળ, તોમર, ભોગળ, ભિંડીમાળ,  
 શક્તિ સાંઝને, ગુર્જગદા લેઈ, ધાયો રણ લુપાળ. ૬ ભોગળ ભેર સુરહે  
 શરણી, રણશીમાં રણતુર; તુરાઈ શીંગીનાદ નકેરી, યોગમ વાય ચતુર.  
 ૭ જળ હળ નેળ ચોદશ ઝળકે, પુરમાં પડે પોકાર; દુર્યોધને દરવાજા દીધા,  
 મોઘમ ક્રીધા માર. ૮ બંધુક તોપ કડાગિન છુટે મરજે રણજંજળ,  
 કોટ પાડી હળ પેઠું પુરમાં, પડતાં મહિર માળ. ૯ નરનારી નગરીનાં નાસે,  
 કરતાં શેર બકોર; પુત્રીના પુરપતી ગભરાયો, કબજ થયો કમજોર. ૧૦  
 હુંદુભિ જઈ પુરપતીએ દીધું, સમરી સિંધુ દેવ; વારીષમ મારી વહારે  
 ચઢજે, આરત્ય બંધુએવ. ૧૧ ચિકટ સમે વીજંત કરી તો, જગમાં ઇજત  
 બશે; ડાટ દુષ્ટ દોરીને વાળ્યો, હાંણ્ય હસારત થાશે. ૧૨ સુણીને સાગર  
 યોગમ ચઢીયો, જળ જળ ભિંબાકાર; તોય તરંગ તીર્થગળ તેમાં, ગર-  
 જ્યો જોઈ ગંધાર. ૧૩ મહાજળનાં મોજા ચોપાસે, અંબુનીધી ઉભરાયો;  
 તાડતાડવા તોય ઉછળે; ધાંસ કરીને ધાયો. ૧૪ જેમ થયો જળકોટ ચોદશે,  
 તમ સેના ગભરાય; સમીપ સિંધુ જ્યમ આવે ત્યમ, સેના સંકોચાય. ૧૫  
 કાંકવને ફરતો દવ લાગે, મૃગ પીડાયે જ્યમ; જ્યમ ઉધિએ થેળ બફાયે,  
 છે સેનાને ત્યમ. ૧૬ કપટ તુંબ તરતાં તેમાં તે, પરહળ સેના સાહ્ય; ગ્રાહ  
 થઈને ગજરથ ઘોડા, તરંગ તાણી જાય. ૧૭ એકમેક અંબુ તે ત્યાં થઈ,  
 સેના સરવ ઉપાડી; પ્રાણ ગયા પરહળના પડતાં, અંબુ તણી અનડી.  
 ૧૮ દુર્યોધન દોડી પેઠો, ગાંધાર તણા ધર માંહ્ય; ગજરથ ઘોડા ઉઠને આ-  
 ચુદ્ધ, તણાયુ સરવે તાંહ્ય. ૧૯ મજેંદ્ર હય ગરબડતા ચાલે, પાળા પંકજ  
 જેમ; ત્રાપારથના તણાય તરતા, તોય તરંગે તેમ. ૨૦ મીન સરીખાં માણસ  
 ભાસે, કરી કાચબા જેવા; નેજા જળ કુકડીયો જાણે, ડંડ સર્પ હોય તેવા.  
 ૨૧ બુમારોળ કરે બુડતાં પણ, કષ્ટ શકે કો જાણી; નીમી માત્રમાં સરવ  
 સમેટી, ગયો તોયધી તાણી. ૨૨ પુરજન રહ્યાં ગયો દુર્યોધન, નીપી  
 નાશી નીજ ધામ; સિદ્ધિ સીદ્ધિ સેના ગઈ સઘળી તોયધી મધ્ય તમામ.  
 ૨૩ પેરે પેરે શકુનીને ત્યાં, પુછી વિભુએ વાત; શા કારણથી તાત તમારાને  
 વશ સીધુ સાત. ૨૪ શકુની કે તાતે તપ કીધુ, સીધુંતું સુણ રાય; નિર  
 નીધિ કે માગો મહીપતી, જે તમને ઇચ્છાય. ૨૫

વિશ્રામ-ઠગ્યા જે તમને રૂચે, મણી માણેક ભંડારે; આ અવસરે આપુ તુને અલખત અપરમ્પારે. ૧ રાય કહે શ્રી કર્ક, થાઓ સંકટે સાયરે; કહે કવિજન કે સીધુએ હીધુ દુંદુભિ રાયરે. ૨

### કડવું ૨૧ મું—રાગ રામકળી.

અંબુનીધી એ વર આપો આજ કપા કરી, સંગ્રામે સંકટ કાપો રાજ, હયા ધરી; ટેક. અનાથ બંધુએ અકળાયો એ ચીંતા ઉર થાયે, કે અધિ-પતી અતુલિત બળિયો, આવી ઈજત લેઈ જાયે, તેજ સમે સંકટ સમર; કરજ્યો સીધુ મમ સાયરે, કપા. ૧ સીધુ કે આ દુંદુભિ સાહાતું, નાહ કરીશ એ જ્યારે; તર્ત તે સમે વારીપ કે જા, વહારે ચઢવું મહારે; અણુ આરત્યથી તે તેડયો, પુર તાણી જઉતારેરે; કપા. ૨ નરપતી નમન કરી લેઈ આવ્યો, સંકટે સામર બેલી; તેજ દુંદુભિ પુકળ હતાતે, ચાસર ચોકી મેલી; દુર્યોધને ઉરમાં ઉતારી, પુછી વાતને પેતીરે; કપા. ૩ પછી ગાંધારે પત્ર મોકલી, તનને તેડી લીધો; કોરવ પતીએ કામ કર્યું તે, હવાલ સર્વે કીધો; સમંધ કાઢી નાંખ્યો શકુની, જવાન ગજપુર દીધોરે; કપા. ૪ ઘણાં વર્ષ એમ કરતાં વીત્યાં, યજ્ઞ આદ્યો રાય; સગાં સહોદર સરવે તેડયાં, હૈયે હરખ ન માય; પ્રોહીત કે દોહીત્ર વિના આ, નામખ પુરણ થાયરે; કપા. ૫ ગાંધારે તનમાંય તપાસ્યું, પાપ સમંધ ન જાયે, દીકરીને દોહીત્ર વીના આ, સઘળુ શુન્ય જણાયે, શકુનીને સમજાવી પ્રેયો હસ્તીનાપુર રાયરે; કપા. ૬ ભાઈભગની ભેટયાં હીન દાજે, નરણે નીર ભરાયાં; તાતે વિર વિસાર્ય કૈને, અંતરમાં અમુઝાયાં; ઘણા દિવસની ગોઠ થઈ તે, કહીને બેન મનાયાંરે; કપા. ૭ તાકાદે તાત તમોને તેડે, સહુ સુત લેઈને જાઓ; દુર્યોધન કે રાજ્ય સાંચવો, તો લેઈએ જઈ લાવો; માતુલ કે મારે માથે તમે, ધીરજ આણી ધાઓરે; કપા. ૮ કનક તણા રથ ત્યાર કર્યા, દુર્યોધન માતુલે જેહ; સ્વલ્પ સેન્ય સાથે લેઈ આવ્યો, માને મૈયેર તેહ; મળ્યાં હજ્યાં મખ પુરણ કીધો, નૌતમ વાંધ્યો નેહરે; કપા. ૯ આલુષણ અંખર આખ્યાં ત્યાં, તન-યાને જેઈ તાતે; ઘણા દિવસ ગાંધારી રહી તે, થયાં રવાને રાતે; દુર્યોધન માતુલ પુર બેવા, રહ્યાં ત્યાં તે જાતેરે; કપા. ૧૦ રંગ મહેલોને રાજ્ય સભામાં, જુગતે બેવા જાયે; બાગ બગીચા કોટ કાંગરા, ધીર તે બેવા ધાયે,

હુંહુલિ નીર નીધીનું આપ્યું, દરશી ચીંતા થાથેરે; કપા. ૧૧ કૈરવ પતીયે કપટ કરીને, વસ્તુ કેહની કાઢી; સળી સળી તાંબુલ ખર લેખી, આદને સર્વ ચઢાડી; સુર સુતા હુર્યોધન નાઠો, હુંહુલિ વ્યર્થ વગાડીરે; કપા. ૧૨ શબ્દ મુણીને સાગર ધાયો, સેવક સંકટ બાણી; ફોજ ફોટતો કાંચ ન દીકું, થઈ હસારત બાણી; કોષ કરીને તોયધીત્યારે, ગયો હુંહુલિ તાંબુરે; કપા. ૧૩ સકળ શહેરની તણું સંપત્તી, ભુપને બીક્ષત કીધી; દગો દુષ્ટ હુર્યોધને બાણી, હાદાને પણ દીધો; કૈરવ કુળ નીકંદન કરવા, નરપતે નીમ લીધારે; કપા. ૧૪

વિશ્રામ-કીધો નીમ નીરાશ થઈ, ટળ્યો અંધુધીયોગરે; હુંહુલિ દુખ સંભારીને, રડીને પ્રગટયો રોગરે. ૧ કુંવરે કરમ કરાવીયું, વણસાડી મુજ વહારે; ત્રિભુવન પતિ રૂઠે થયું, વહાલે વેર અપારરે. ૨

### કડવું ૨૨ મું—રાગ આશાવરી વિળાપી.

વૈશંપાયનકે સુણ રાજ, મહીપતી કે મારા તંન; કુંવરજી, કપટ કરીને કળધને પેરીને; વિપરીત કીધુ વીધન, કુંવરજી. ૧ ઠાણુ દુઃખ વેઠી તપ કીધું, પયનીધી કીધો પ્રસંન; કુંવરજી, અભય આધાર મેં આચીને લીધો તે; રંકનું ખોય રતન. ૨ એમ વિલાપ અધીપતી કરતા, અંન ઉઠક નવ ખાય; કુંવર, નીરાદીન નૃપ નીસાસારે નાંખેને; તમ તમ શરી સુકાય, કુંવરજી. ૩ રોઠ રોઠ આંખનું તેજ ઘટયું ત્યાં, સઉ ટળી શુદ્ધને સાન; કુંવરજી, ઘેસા થઈ ઘરમાં ભમે છે; ભુપનું ટળીયું રે ભાન, કુંવર. ૪ અંતરમાં અમુઝાય નવ માયે, આકુળ વ્યાકુળ થાય; કુંવર, વેઠ વાડને ભુલા ભટકે પણ, કષ્ટ ન કોઈએ કળાય; કુંવર. ૫ સાહર દેઠ સમ્મિલ તેડાવ્યા, કારણ કીધું રે ત્યાંય; કુંવર, શકુની સુત મરતાં મુજ ઉપર; બેબે ન પાડે છાંય, કુંવર. ૬ સચીવ કહે અવસાન સમો છે, માટે તાકીદે તેડાવે; કુંવર, મહેલ્યું મુકયું હોય મહીપતી તે સઉ રાજ્ય કુંવરને ભતાવે; કુંવર. ૭ કે એમ કામળ કાસંદિ પ્રેમો, હસતીનાપુરવેગે આપ્યો; કુંવર, શોકીત મુખ દરશીને શકુની; પ્રીય ચારે પત્ર ભતાવ્યો, કુંવર. ૮ અવલોકી આંખમાં આસુરે આપ્યાં, ચાલે છે જળ તે ચોધાર; કુંવર, તાકીદે તારો સવારી સજી છે; આવળ્યો કરવા દેહાર, કુંવર. ૯ પ્રાંચીને પત્ર વેગે વાજ-

જ્યેષ્ઠ નહિ તે મહાપત્ની સેજો નહિ થાય; કુંવર, કસમસી ગાયો પીતા પાસે  
 પોતે કરજોડીને પડ્યો પાય. કુંવર. ૧૦ ગાંધાર મહમદ કંઠ થયો ત્યાં,  
 પુત્રને પકડયોરે હસ્ત; કુંવર, દુષ્ટ દોહીત્રે મારૂં ધર ઘાલ્યું; ઉઝડી અમુ-  
 લક વસ્ત, કુંવર. ૧૧ દેવનું હુંદુભિ જળનીધી આપ્યું, ખડકે જવાય નહિ  
 ખેટી; કુંવર, વ્યર્થ તમાડીને નીરજ્જન તાડો; સીંધુ ગયો તે સમેટી, કુંવર.  
 ૧૨ ભેદુરે થઈ મુને ભડે બેસાડ્યો, ખટકે એ ઉરમાંરે બાંધ્યું; કુંવર,  
 અમની અન્નેજ થશે મારી માટે; પરલોકે નહિ જાય પ્રાણ, કુંવર. ૧૩ કર  
 પમની નસો નીસરી બહાર, ગાત્ર ગળ્યું સ્વર ખીન; કુંવર, સ્વાસને કાશ  
 કંઠે કંઈ વળગ્યો; દુર્યોધને કયો દીન, કુંવર. ૧૪ અંબુતા ઉતરે કંઠ મને  
 કહે, પુંમડે પાણી પાય; કુંવર, લુપને ભાક્યો પડી ધણી પાસાં; બળ કરે  
 પણ ના બોલાય, કુંવર. ૧૫ શકુનીએ શીઘ્રે ચિકિત્સક તેડી, માત્રા મુકાવી  
 મુખ; કુંવર, કંઠ થકી કંઈ ઉતાર્યો ત્યારે; તત્ત તે વજ્રો ટળ્યું દુઃખ, કુંવર.  
 ૧૬ તાતકો કષ્ટ પડે હોરે પ્રેક્ષુ, શા માટે પ્રણુ ધૂંટાય; કુંવર, કહો તે કંઈ  
 જ્યમ પ્રાણ તમારો; શાથી સ્વધામમાં જાય, કુંવર. ૧૭ તાતકે તત્ત બે વચન  
 તમે પાળો, તો તમને મેં કહેવાય; કુંવર, પુત્ર જે પણ થયો તો પ્રાણજ  
 મારો; મહા દુઃખમાંથી મુકાય, કુંવર. ૧૮ પુત્ર કે જે પીતા વચન ન પાળ્યું,  
 તે મહારો નરકે નીવાસ; પીતાજી, પૃથ્વીનું પાપ પડે શીર મહારે; રાખો  
 રૂદેવીશવાસ, પીતાજી. ૧૯ ગાંધાર કહે કૌરવ કુળ કેરો, જેમ તેમ કરાવો  
 નારો; કુંવર, યુદ્ધ કરે નહીં નભાય તે સાથે, અમરની પોને નહીં આશ.  
 કુંવર. ૨૦ બીરમ દોષ્ય તે કપા અપદિ, સંજામે પાપીની પત્ન; કુંવર,  
 પાંડવ પુત્ર તોના નથી મરજ્યો, સંજામે જીતે સમસ; કુંવર. ૨૧ કર  
 પ્રાંતવમાં કલેશ પ્રચલ કરી, નિષ્ટે કરવા તીપ્પતા; કુંવર. પાંડવ દરાવવા  
 પ્રાસે રહી ત્યારે, મોક્ષ થશે માલો તાત; કુંવર. ૨૨ પુત્ર કહે ક્ષમં દુઃખી  
 કેમ હારે, જે સતવાદી સુર; પીતાજી. અધરમ ધર્મથી દ્રષ્ટે ઉડે જેમ, અ-  
 ખીલથી આકુલ સુર; પીતાજી. ૨૩ તાત કહે તે માટે તત્ત હું જાણું,  
 આથી આપકવ રહે બળતાં; કુંવર. માસા કરાવજે પ્રાણ રહેશે તેમાં,  
 પ્રાણ નહીં જાગેરે છળતાં. કુંવર. ૨૪ ધરમને હાથે પ્રતીકુળ પડશે, તુજ  
 પ્રાણે માગ્યારે દાન; કુંવર, દુસરમા મોથો કળે કરવા એમ, પુત્ર કહે જે  
 જમ જામ. કુંવર. ૨૫

વિશ્રામ-ભાવ ભુપ કહે એમ છે, પેસુ પ્રેત થઈ માંધરે; પડતાં પાસા ફેરવું; તુજ દેઉ જસ ત્યાંયરે. ૧ એમ કહીને તન તજ્યું, કરી કીયા સમ સુનરે; એમ ક્રુત હગો કરી, હરબ્યા પાંડુ પુત્રરે. ૨.

### કડવું ૨૩ મું—રાગ ધનાશ્રી.

વૈશંપાયન કહે સુણ રાય, કહી કપટ પાસાની કથાય. ૧ થાય તૈયાર જવાનેરે વન, એ પાસે હાર્યા પાંડુના તન. ૨ લાગ્યું નમ્ર સઉ કળકળવા, આબ્યાં સર્વ સગાં તેરે મળવા. ૩ આંખે આંસુની ચાલેરે ધાર, કરે પ્રીય-જન સર્વ પોકાર. ૪ પ્રેયો પાંચાળે વીમ્ર દેઈ નાણું, કરવા દ્રૌપદીને તેવે આણું. ૫ રથ રેવંત જેતરી લાબ્યો, આણુ કરવા ઉતાવળો આબ્યો. ૬ ભણી વીઠલે વીપરીત વાત, રથ પ્રેરયો રાવતની સંભાથ. ૭ મળ્યું લોક-નું જ્ઞેવાને લાડ, આબ્યુ આણું સુભદ્રાને સાડ. ૮ રથ છોડીને જમ્યો તે જન, બોલ્યાં કુંતા વધુશું વચન. ૯ આ તપાસો ગવાળો તમારો, તમે પીથેર પનોતી પધારો. ૧૦ ગોરી મહમદ કંઠ ત્યાં થાય, એકે ઉત્તર તે ના અપાય. ૧૧ ભણી જીવનને વન જતાં, કર્યા રોઘ રોઘ લોચન રાતાં. ૧૨ કુંતા કહે માં ફો થયાં ઘેલાં, કાલે વન જઈ આવશે વહેલા. ૧૩ જોઈશ પુત્રોનું મુખ હું જ્યારે, તમને તરત તેડાવીશ ત્યારે. ૧૪ ના ગમે ત્યારે આવજો બાઈ, હારે આવશે હળધર ભાઈ. ૧૫ શીખ દેઈને ઘણું સમ-ભાવી, સુત સાથે વધુને વળાવી. ૧૬ કહું દ્રૌપદીને ત્યાં માતે, તમને તેડ્યાં મૈયેર નીજ તાતે. ૧૭ માટે શુકન જોઈને સધારો, આણ્યો આ સર્વે હરીયે અમારો. ૧૮ બોલ્યાં ત્યાં સતી જોડી એ હાથે, જઈશ સ્વામીની સેવામાં સાથે. ૧૯ મુખ મારે જ્યાં સ્વામીનો કામ, નથી મારે મૈયેર સાથે કામ. ૨૦ મુને વન જવા મહુરત દીધું ત્યાં પ્રયાણ પ્રથા સુતે કીધું. ૨૧ માગી આજ્ઞા સર્વની ત્યાંય, નમ્યાં કુંતાના ચરણની માંહ. ૨૨ માત નીરખી થયાં ભંગ, પળ્યાં પાંચાળી સ્વામીની સંગ. ૨૩ થયો શહેરમાં સંબળોરે શોક, ત્રાહ્ય વરતાયો ત્રણેરે લોક. ૨૪ પુરવાસી વળાવાને ભય, નરનારીયો તમે ન માય. ૨૫ કરે આકંઠ અબળા અપાર, આંખે સર્વને આંસુની ધાર. ૨૬ પુરવાસી દુઃખીજન કેવાં, મીન જળ વીના બ્યાડુજો જેવાં. ૨૭ કેમ ચાલશે અણુવર ચરણ, કરે ચીંતા એ ચારે વરણ. ૨૮

રૂવે બાળક માતને હેડા, તાણે પાછળ ઝાતીને છેડા. ૨૬ રોતાં બાળક તે નથી રહેતાં, કેમ અળખાં એ થાય અલેતાં. ૩ કુંવર કુંતાજી કરમાંરે સાધ, મરડી માતની પાસેરે ધાય. ૩૧ એમ ટળવળે બાળક ત્યાંય, માડી મેલીને જાય છે ક્યાંય ૩૨ અમને ઠાગો કરી કયમ ઠેક્યાં, કહેને કોને ભડસે મા મેલ્યાં. ૩૩

વિશ્રામ-કોને ભડસે મેલીયાં, પ્રજા કરે પોકારરે; નરનારી નીરખી રૂવે, મળીને ઠારોઠારરે. ૧ પ્રથક પ્રથક ચેષ્ટા કરી, નગર થકી તે જાયરે; ત્યારે સતી સુતને કહે, પુર પોચે થીર થાયરે. ૨

### કડવું ૨૪ મું-રાગ વેરાડી.

દામોદર દુખડાં કાપોરે, પાવલીયે લાગુ. એ દેશી. મળવા જાઓ મોસાળેરે, મહીયર મારે; હવે મળશે કો કાળેરે, હઠયાગડી હારે. ૧ લાડકડા મામે આરતે મોકલ્યું આણુરે, ઠરવાનું ત્યાં ઠેકાણુરે; મહીયર. લાડકડાં મામા મામીની મરજીરે સહજે, જ્યાં કહે ત્યાં ઉડી ધાજ્યોરે; મહીયર. ૨ લાડકડાં મામી મારે કે ગાળ દે તે સહેશે, ઉત્તર સામા નવ દેશેરે; મહીયર. ૩ લાડકડાં જમતી વેળા બોલાવે તેવાં જાજે, મુકે તે મામી ખાજેરે; મહીયર. ૪ લાડકડાં ઝંઘડા કો સાથે કરીયે નહી રમતાં, નણદીના કહેશે દમતારે; મહીયર. ૫ લાડકડાં રીસ રાડી મુકીને જ્યહી જાજે, સરવેના પાલવ સહજેરે; મહીયર. ૬ લાડકડાં મામી ચુંટી દે તે પણ સહેજે, હીંચકડા સુતને દેજેરે; મહીયર. ૭ લાડકડાં દીન દોહલા દેવે દેખાડ્યા, પરવશ મેં તમને પાડ્યાંરે; મહીયર. ૮ લાડકડાં દમી દેવ પાસેથી તમને લીધાં, ઉછેરી અળખાં કીધાંરે; મહીયર. ૯ લાડકડાં ભુલે ભોગે કંઈ વાત માંહી પડશે, મામીથી ચાક ચડશેરે; મહીયર. ૧૦ લાડકડાં વનો વેરીને વહાલાં થઈ રહેજે, સંગત સારાની ગ્રહજેરે મહીયર. ૧૧ લાડકડાં પેટ પાપણીને પડ્યાં ક્યાંથી, ઉચાળા ભરવા આંહીથીરે; મહીયર. ૧૨ લાડકડાં ત્યાં રીસાઈ ના ખેસસો રોઈ, મનડાં નહી મનવે કોઈરે; મહીયર. ૧૩ લાડકડાં પારકી જણી પરવશ પડશે, જેમ તાંતે આંખે ચડશેરે; મહીયર. ૧૪ લાડકડાં લેજે પહેરવા પામરી સોહાગી, મામાની પાસે માગીરે; મહીયર. ૧૫ લાડકડાં કહીને ખેસાડી વળાવ્યાં, અરલક જોઈ આંસુ આંખ્યાંરે; મહીયર. ૧૬



નિશ્રામ-આવ્યાં આંસુ સર્વાને, રાતાં મેઘ્યાં બાળરે; કુંતા પુત્ર વધુ  
કતાં, બેઠાં જુગલું કઈ લાગરે. ૧ પ્રયાણ કરતાં પુત્રને, જનુની દે આસી-  
પરે; સરજનહાર સમશી વટે, જેમ બાળવે જુગદીશરે. ૨

### કડવું ૨૫ મું-રાગ મેવાડો.

કુંતા કહે કરમ કવે ગયું, મહાવા મળજેરે; મારા દોહલા ઠરશી દીન,  
વીરા વહેલા વળજેરે. ૫૨ વશ પડી હું પાપણી, મા; રહેણું અરીને થઈ  
આધીન, વીરા. ૧ વન વાસ્યાં નાખી વીકટ સમે, મા; આવી એ ઘડી  
કર્મ કઠોર, વીરા; કેમ કરીએ નથી આલતુ, મહા; જુગદીશ ઉપર નહી  
જો, વીરા. ૨ પથ કડણ કરશે નહી, મહા; માદ્રિ કુંવર સુવારજે મધ્ય,  
વીરા; બીમને જુગ્યો માં રાખશે, મા; મારી રાંકડીની મુતરધ, વીરા.  
૩ ધર્મનું વાક્ય તે ધારજે, મા, વાટે કરશે નહી અધુ વીરોધ, વીરા;  
નક્ષત્ર જોઈ નીચી આલજે, મા; ભરે બીમને કરજે ઓધ, વીરા. ૪ સઉ  
સતીને સંભાળજે, મા; કરી કંઈ નવ દેશે વેણ, વીરા; પરહરી પુત્ર તમે  
ધુને, મા; મારાં નીરખીને ઠરશે ક્યાં નેણ, વીરા. ૫ ઉગડ જુવનમાં એ-  
કલી, મા; મારી ટળવણી પડશે દેહ, વીરા; જમતા ને રમતા જે સ્થળે,  
મા; ક્ષીતી ખાવાને ધાસેરે તેહ, વીરા. ૬ પુત્ર વીના સુનાં પારણાં, મા;  
વીના વહિવર સુના અવાસ, વીરા; વેરીડે વનમાં કાઢીયાં, મા; નથી સં-  
ગમાં દાસી કે દાસ, વીરા. ૭ સાથે સતી સકુમાર છે, મા; કાયા કુસુમ  
થકી કુળી જેહ, વીરા; કંટક કાંકરાવન વીશે, મા; કેમ તમ સાથે નભશે  
તેહ, વીરા. ૮ થાક થોડે દીને લાવજે, મા; રહેશે વાયદે વળગીને પ્રાણ,  
વીરા; શસ્ત્ર સંભાળીને રાખજે, મા; કરમાં રાખજે ધનુષને આણ, વીરા.  
૯ નદી નાળાં વન વાટમાં, મા; ઝાઝો વાવ વડનો વાસ, વીરા; નીરીચર  
પથ પેડે ફરે, મા; પગશો ઓચીતામાં તેની પાસ, વીરા. ૧૦ ગુપ્ત રહેજે  
કોનાં ઘર વીશે, મા; ત્યાં પ્રમટ થશે નીજ નામે, વીરા; પ્રથક પ્રથક કામે  
કરી, મા; ઠરી રહેજે સઉ એક કામે, વીરા. ૧૧ આ દીન દેવે દેખાડીયા,  
મા; વળ્યા આડા તે દુખતા અંક, વીરા; પુત્ર વધુ પળતાં વને, મા;  
આજ છું ટાણી કનકની લાંક, વીરા. ૧૨ ટિંકડી પેઠેરે ટળવણે, મા; વેણ  
વચ્ચ વીનાનારે જેમ, વીરા; ધીર તણ ધરણી હજ્યાં, મા; થયાં શાળવત

સાંધવી તેમ, વીર. ૧૩ દ્રૌપદી એ દ્રમ દાખીયાં, મા; ત્યારે આઘ્યુ બચ  
સ્થિર ભાન, વીરા; પાયે પડી વનમાં પળ્યાં, મા; લાગે શહેર બહુ સખ  
જાન, વીર. ૧૪ પુક નીહાળી પ્રથા રૂપે, મા; તેમ શહેર સમગ્રને થાય,  
ભીસ; વહાલાં વળાવીને સાંધવી, મા; અતી અંતરમાં અકળાય, વીર. ૧૫

વિશ્રામ-અકળાય અંતરમાં સતી, માત થયાં મન ભંભરે; પાંડવ  
પાંડુ બેડે પળ્યા, ધૌમ્ય ઋષી તે સંભરે. ૧ નગર લોક નયણાં ભરી, રોતા  
થોકે થોકરે; પવિત્ર પાંડવ વન ગયે, શ્રી વરત્યા શોકરે. ૨

### કંઠવું ૨૬ મું-રાગ મારૂ.

ધૃતરાષ્ટ્રે ત્યારે, વીહુરને તેડાવીને કહ્યા; કહોને શ્રી રીનેરે, પાંડુના  
પુત્ર તે વન ગયા. ૧ વહે વીહુર ત્યારે, ભુપતી સાંભળ સર્વથી; આરો  
તાહરેરે, હવે ઉમરવાનો નથી. ૨ ધર્મ પુત્ર ત્યારે, વસ્ત્ર ઢાંકી મુખ ની-  
સંચા; મહા ખેલતાંરે, પવન પુત્ર વન પરવચા. ૩ દિશા હરસતારે, પારથ  
પુરમાંથી ગયા; માદ્રિ પુત્ર ત્યારે, પુઠે બેતા વનમાં વધા. ૪ રોતી દ્રૌપ-  
દીરે, પુરમાં થકી વન સંચરી; ત્યારે પુત્રે આરે, કુળ વિધ્વંશ ક્રિયા કરી.  
૫ પાંડુ પુત્રજરે, વસ્તી તણ વનમાં ગયા; તવ નગ્રમાંરે, અમીત ઉપદ્રવ  
તે થયા. ૬ તેવે નારહરે, આવીને ભવીષ કહ્યું થશે; વર્ષ ચૌદમાંરે, કૌરવ  
કુળ અટવધ જશે. ૭ ગયા નારહરે, દુર્યોધન પ્રત્યે કહી; ત્યારે પુત્રે તેરે,  
વારતા દ્રોણને કહી થઈ. ૮ દ્રોણ ખોલીયારે, દુર્યોધન સુણ વિનતી; હમ્યા  
પાંડુનેરે, ચાતના પડશે તુને અતી. ૯ ધૃષ્ટદ્યુમ્નરે, દ્રોણ કહે મુજને મા-  
રશે; કુરુકુળનેરે, પાંડુના પુત્ર સંહારશે. ૧૦ આત્મ સાધનરે, અંત આઘો  
બાણી કરે; પાછા તેડીનેરે, અધીવતીનું પદ આહરો. ૧૧ રાજ મહ વડિરે,  
તારે પુત્રે ન માનીયું; ચરતાં ના વળેરે, દોર હોય જેમ ધાનીયું. ૧૨  
વાક્ય વીહુરનાંરે, સુની ધૃતરાષ્ટ્ર કહે પળો; પાંડુ પુત્રનેરે, તેડીને વેગે  
પાછા વળો. ૧૩ રથારૂઢ થઈરે, વીહુર તે પુત્રો પાછળ વહ્યા; સંજે તે સમેરે,  
ધૃતરાષ્ટ્ર પાસે ગયા. ૧૪ શોક સિધુમાંરે, ધૃતરાષ્ટ્ર કુળ્યા લહી; સંજે  
ત્યારેરે, અંધ આગળ વાણી કહી. ૧૫ ભીસ્મ વીહુરનાંરે, વાક્ય ઓળ-  
ખીને વહ્યા; કાઠી પાંડુનેરે, હવે તમે સુખીયા થયા. ૧૬ વણ વાંકથીરે,  
ખીડી સભા મધે સતી; કાળને વશરે, કૌરવ કુળની ફરી મતી. ૧૭ સાધુના

સમારે, પાંડુના પુત્ર પીડયા હશે; સતી સંતાપીરે, એ થકી કુળ અટવાઈ જશે. ૧૮

નિશ્રામ-અટવાશે કુળ એ થકી, સંજય બોલ્યો વાણુરે; ધૃતરાષ્ટ્ર કહે ના મટે, થવી હસારત હાણુરે. ૧ પુત્રે પાંડુ પુત્રને, દુતે કીધા હાસરે; એવી રીતે બાણીને, મેં ટાળ્યો તે ત્રાસરે. ૨

### કડવું ૨૭ મું—રાગ આશાવરી.

વૈશંપાયન એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજય રાય; ધૃતરાષ્ટ્ર સંજય-નેરે કહે છે, સાંભળ કષ્ટ કથાય. ૧ સતી સભા માંહે આણીને, દુષ્ટે દમ્ભી દુઃખ દીધું; વીહુરે કહ્યું તેથી દ્રૌપદી તેડી, મેં સઉ અરપણ કીધું. ૨ રાજપાટ રીદિ ગજ ઘોડા, રથ પાળા આદી તેહ; સૈન્ય મુભટ સાથેજ વળાવ્યાં, ઇંદ્રપ્રસ્થ ભણી એહ. ૩ પછી પાપીએ પાછરે તેડયા, દ્યુત માંડ્યું દુર્યોધન; પરમ સાધુ પાંડુસુત તેને, કપડીએ કાઢ્યારે વન. ૪ અધમે એમ વીચાર્યું નહીં જે, કૌરવ તે કાણુ માત્ર; જરાસંધ જમણતનો જેણે, રણ માંહે ભાગ્યાં રે જાત્ર. ૫ ધર્મ ન હાર્યા ધન પાંડુ સુત, કરશે કૃપા કયાળ; થોડા દીનમાં કૌરવ કુળનો, નિશ્ચે ખુટ્યો કાળ. ૬ કરમ પ્રમાણે કૌરવની મતી, કેમ એ મીઠ્યા બય; પાંડવ વન વળીયા ત્યાં સુધી, સભા પવની કથાય. ૭ બ્રહ્મ હન્યાદીક પાપ ટળેને, મુણતાં સંકટ બય; રસ મીઠીત આ ગ્રંથ રચ્યો છે, કેવળ ઇષ્ટ કૃપાય. ૮

નિશ્રામ-નીર સદેહ આ ગ્રંથ છે, સાઠ લક્ષનો સારરે; સ્વર્ગ સહન આ દેહ તો, તે વરણ્યો વીસ્તારરે. ૧ આઠર આણી ઉરમાં, કહે સૌને કર બેડરે; એકવાર સૌ બોલજે, જય જય શ્રી રણછોડરે. ૨

❀ સમાપ્ત. ❀

સાક્ષરશ્રી મણિલાલ છબારામ ભટ્ટ કૃત  
શોધિત, વર્ધિત અને લોકમાન્ય  
નવી આવૃત્તિ.

ફક્ત થોડી નકલોજ સિલકે છે.

## શ્રી વિષ્ણુ પુરાણ.

આજ સુધીમાં કદી પણ આવી સરળ અને સપ્રમાણ પદ્ધતિથી  
લખાયેલું અને બહાર પડતાંની સાથે ઘણી ખરી નકલો વેચાઈ મઠ  
હોય તેવું કોઈ પણ ધાર્મિક પુસ્તક હોય તો તે માત્ર આજ છે.

સર્વોત્તમતાની સાખીતી.

આથી બીજી શી હોય ? વિષ્ણુપુરાણ એ માત્ર વિષ્ણુનું પુરા-  
ણ છે. જે અદ્વિતિય અને અનુપમ છે તેને અન્ય ઉપમા હોયજ  
નહિ. કોઈ પણ વૈષ્ણવ કોઈ પણ ભક્ત અને કોઈ પણ હરિજન એવો  
નહિ મળી આવે કે જેણે “ત્રયોદય” પ્રેસમાં છપાયેલું શ્રીવિષ્ણુપુરાણ  
વાંચ્યું કેવા અવલોક્યું નહિ હોય. આ ગ્રંથ મોટી સાધઝના બડા  
ચીકણા ઝલેઝ કામળમાં છપેલો છે. પાકા પુંઠાનો અને સોનેરી નામ-  
વાળો છે. જેમાં શ્રીવિષ્ણુ પરમાત્માની સુંદર છબી અને તે સિવાય  
બીજાં સાત સુંદર મનમોહક ચિત્રો આપવામાં આવેલાં છે છતાં ક્રીંમત  
માત્ર રૂ. ૨-૦-૦ પોસ્ટેજ ભુકું.

મળવાનું ઠેકાણું:-

હરગોવિનદાસ હરજીવનદાસ યુકસેલર.

૩૦૩૫, પાનકેર નાકા-અમદાવાદ.

આજે બહાર પડી ચૂક્યું છે.

---

શુક્રમુખામૃત

ભાગવત ભાષાન્તર

ઘણાજ સુધારા વધારા સાથેનું

તેમજ

સુંદર આકર્ષક ચિત્રો સહીત

શ્રી નાયજની

છબીવાળું.

દેશી મજબુત અને ટકાઉ કાગળ ઉપર છાપેલું

મનહર બાઈ-ડીંગવાળું પ્રસ્તક.

કીંમત. રૂ. ૬-૦-૦ ચોખ્ખા ભુલું.

---

મળવાનું ડેકાણું.

હરગોવિન્દદાસ હરજીવનદાસ બુકસેલર.

ફે. ૩૦૩મ, પાનકોર નાકા-અમદાવાદ.

# ।वा। लायक पुस्तके।

।रथ अदारे पर्व.	७-०-०
।कृत रामायण शु. टीका.	६-०-०
गवत भाषान्तर सचित्र.	६-०-०
धरकृत रामायण मोटी सचित्र.	४-०-०
।दोहन मोटुं भाग १ थी ५.	१-८-०
।म कृत काव्य मोटुं.	१-८-०.
।धर आभ्यान.	१-४-०
भकृत कीरतन भागा भाग १-२-३	०-१२-०
।मन्यु यकावो,	०-८-०
।श्वेद.	०-८-०
।माधव्यन्तामणी.	०-८-०
।उपदेश यिन्तामणी.	०-८-०
।भगवद् भजन.	०-६-०
।भीतमकाव्य अथवा वाणी.	०-१२-०
।आभासरणु मोटुं.	१-४-०

भगवानुं ठेकाणुं

हरगोवनदास हरगोवनदास पुस्तकालय.

डि. ३०३५, पानकोर नाका-अमरकवाड.

